

รายงานการวิจัย

บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อ
การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่น
เพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์

วิญญู กิณะเสน และคณะ

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยญาณสังวร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2559

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รายงานการวิจัย

บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อ
การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่น
เพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์

The Role of Monk Teachers the Dhamma in Schools to
Modify Sexual Risk Behaviors of Adolescents
to Prevent Unwanted Pregnancy

วิญญู กินะเสน

เจริญ ทุนชัย

บุญวรานันท์ กินะเสน

สุวรรณ์ จันซอนแก่น

พระสุรนาท ญาณสมปโน

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยญาณสังวร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2559

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ 2) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ และ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างคือครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่สังกัดอยู่ในความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย 11 จังหวัด จำนวน 211 รูป พร้อมทั้งได้สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 11 รูป เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่, ร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน, และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหาด้วยการอ่านจับใจความแล้วสรุปเพื่อตอบโจทย์วิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า มีบทบาทอยู่ในระดับมากคือด้านการให้ความรู้ รองลงมาอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการฝึกอบรม ด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ และด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2) ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ และ 3) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้ให้ข้อเสนอแนะที่สำคัญดังนี้ ด้านการให้ความรู้ คือ บ้านวัดโรงเรียนควรร่วมมือกันในการให้ความรู้แก่วัยรุ่น โดยพระเน้นด้านคุณธรรมจริยธรรม ส่วนบ้านและโรงเรียนเน้นด้านพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ด้านการฝึกอบรม คือ ควรจัดให้มีการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนอย่างต่อเนื่องโดยเน้นการฝึกปฏิบัติเป็นสำคัญ และมีหลักสูตรการฝึกอบรมที่ชัดเจน เพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของสังคมให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ คือ รัฐบาลควรให้การสนับสนุนงบประมาณในการทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ของกลุ่มวัยรุ่นให้เพียงพอ โดยมีภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนกิจกรรมดี ๆ ที่พระสอนศีลธรรมจัดขึ้น และมีหน่วยงานช่วยกำกับดูแลการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการพัฒนาปลูกฝังให้วัยรุ่นตระหนักในการทำความดีอย่างต่อเนื่อง และด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ พระสอนศีลธรรมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการประสานงานกันในการให้ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ และเป็นศูนย์กลางให้ความช่วยเหลือติดต่อประสานงานเพื่อการแก้ปัญหาของวัยรุ่น

คำสำคัญ : 1. บทบาท 2. ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน 3. พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ 4. กลุ่มวัยรุ่น 5. การตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์

ABSTRACT

The objectives of this research were as follows: 1) to study the role of monk teachers the dhamma in schools to modify sexual risk behaviors of adolescents to prevent unwanted pregnancy, 2) to find correlation between the role of monk teachers the dhamma in schools and the modify sexual risk behaviors of adolescents to prevent unwanted pregnancy, and 3) to study other suggestions of the role of monk teachers the dhamma in schools to modify sexual risk behaviors of adolescents to prevent unwanted pregnancy. Research was mixed methods both quantitative and qualitative. The sample group was the 211 people in 11 provinces who were monk teachers the dhamma in schools under the responsibility of Mahamakut Buddhist University, Sirindhornvidyalaya Campus, including in-depth interviews with key informants 11 people. The tools were questionnaires and structured in-depth interviews. The statistics used were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, F test, and correlation coefficient. Qualitative analysis uses content analysis by reading comprehension and summarizing it to answer research questions and research objectives.

The results of research were found that 1) the role of monk teachers the dhamma in schools to modify sexual risk behaviors of adolescents to prevent unwanted pregnancy had on a moderate level in 4 aspects. When considering each aspect, it was found that there was a high level of participation in education. Secondary level is training. Support for creative activities and coordination with relevant agencies. 2) The results of hypothesis testing were found that correlation between the role of monk teachers the dhamma in schools and the modify sexual risk behaviors of adolescents to prevent unwanted pregnancy were found that had correlate with the statistical significance at .01. This is based on the research hypothesis set. And 3) the monk teachers the dhamma in schools provided the following important suggestions: Education is the home of the temple. Schools should work together to educate teens. By the monk teachers focus on virtue. Home and school focus on sexual risk behaviors. The training should consist of continuing moral education for students, with emphasis on practical exercises. And there is a clear training course. To understand the good culture and traditions of society in the same direction. In support of creative activity, the government should provide sufficient budget for creative activities of adolescents. The people are involved in supporting the good activities that the ministry teaches. And there are agencies to help oversee the activities on important Buddhist days. To develop the youth to realize the good work. And coordinating with relevant agencies, the ministry of moral education and related organizations, should be coordinated to educate them about sexual risk behaviors. And as a center for help, contact, coordinate to solve problems of adolescents.

Key Word: 1. Role 2. Monk teachers the dhamma in schools 3. Sexual risk behaviors 4. Adolescents 5. Unwanted pregnancy

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง “บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์” นี้ เป็นงานวิจัยซึ่งได้รับการสนับสนุนโดยสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ขอขอบพระคุณสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และเจ้าหน้าที่ของสถาบันที่คอยอำนวยความสะดวกและติดต่อประสานงานต่าง ๆ เกี่ยวกับการวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ รศ.ดร.มานพ นักการเรือน ที่ปรึกษางานวิจัย และขอขอบพระคุณ ดร.ปาน กิมปี ซึ่งได้กรุณาช่วยตรวจสอบแก้ไขปรับปรุงงานวิจัยให้มีความสมบูรณ์และสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ตลอดจนผู้บริหารและคณาจารย์ทุกท่าน อาทิ รองอธิการบดี ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ ผู้อำนวยการศูนย์บริการวิชาการ และผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาเขต ที่ให้การสนับสนุนในการทำการวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณพระครูศรีปริยัติคุณาภรณ์, ดร., พระสมชาย กิตติญาณโณ, ดร., พระพงษ์ศิริ สิริสมปนโน, นางสาวปราณี อังติลานนท์ และนางสุดารัตน์ เกิดบัวเพชร ที่กรุณาตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือวิจัยให้มีคุณภาพสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอกราบขอบพระคุณครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่สังกัดอยู่ในความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ที่ได้อนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามและได้ให้สัมภาษณ์ด้วยความเมตตาอย่างยิ่ง จึงทำให้การวิจัยสำเร็จลงไปได้

ผู้วิจัยคาดหวังว่า งานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์แก่งานที่เกี่ยวข้องกับครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจะได้นำไปเป็นแนวทางเพื่อกำหนดเป็นนโยบายส่งเสริมการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ให้บรรลุผลตามเป้าหมายต่อไป

คุณความดีและประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยขออุทิศให้แด่บุพการีและผู้มีพระคุณทุก ๆ คน อนึ่งหากความผิดพลาด บกพร่องถ้าจะมี คณะผู้วิจัยขอน้อมรับเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขต่อไป

วิญญู กิณะเสน และคณะ

สารบัญคำย่อ

ตำราที่ใช้ในการค้นคว้าหลักฐานในพระพุทธศาสนา สำหรับการเขียนรายงานการวิจัยเล่มนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. 2535 ในการอ้างอิงได้ใช้ชื่อย่อของคัมภีร์พระไตรปิฎกไว้ในเชิงอรรถของรายงานการวิจัย ซึ่งชื่อย่อนี้มีคำเต็ม ดังนี้

คำย่อ	คำเต็ม
พระสุตตันตปิฎก	
วิ.ม.	วินยปิฎก มหาเวคค
ที.ม.	สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มหาเวคค

สำหรับการอ้างตัวเลขที่อยู่หลังชื่อย่อคัมภีร์ ผู้วิจัยใช้แบบ 3 ตอน คือ เลขเล่ม/เลขข้อ/เลขหน้า ตัวอย่าง เช่น ที.ม. 10/90/50-51. หมายถึง พระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มหาเวคค เล่ม 10 ข้อ 90 หน้า 50-51.

สารบัญเรื่อง

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญคำย่อ	ง
สารบัญเรื่อง	จ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญแผนภูมิ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1-7
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย	1
1.2 ปัญหาวิจัย	4
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
1.4 สมมติฐานการวิจัย	4
1.5 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.6 นิยามศัพท์	5
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
1.8 หน่วยงานที่นำไปใช้	6
บทที่ 2 ทฤษฎี แนวคิด และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8-72
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท	8
2.1.1 ความหมายของบทบาท	8
2.1.2 ประเภทของบทบาท	10
2.1.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการแสดงบทบาท	12
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน	13
2.2.1 ความหมายของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน	13
2.2.2 คุณสมบัติของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน	13
2.2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างครูพระสอนศีลธรรมกับครูและผู้บริหารของโรงเรียน	14
2.2.4 คุณธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในฐานะเป็นพระนักเผยแผ่	15
2.2.5 คุณสมบัติขั้นพื้นฐานของครูพระสอนศีลธรรมในฐานะของนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา	17

2.2.6	ลักษณะการสอนศีลธรรม (จริยศึกษา)	19
2.2.7	การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	24
2.2.8	ประวัติความเป็นมาของโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน	30
2.3	แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม	33
2.3.1	ความหมายของพฤติกรรม	33
2.3.2	ประเภทของพฤติกรรม	34
2.3.3	รูปแบบของพฤติกรรม	36
2.3.4	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรม	36
2.4	แนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่น	37
2.4.1	ความหมายของวัยรุ่น	37
2.4.2	พัฒนาการของวัยรุ่น	38
2.4.3	พฤติกรรมเบี่ยงเบนในช่วงวัยรุ่น	40
2.5	แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ	40
2.5.1	ความหมายของพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ	40
2.5.2	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ	41
2.5.3	การป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น	42
2.6	แนวคิดเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์	43
2.6.1	ความหมายของการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์	43
2.6.2	พฤติกรรมเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์	43
2.6.3	ปัญหาและผลกระทบจากการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์	44
2.6.4	การหลีกเลี่ยงการป้องกันตนเองจากพฤติกรรมเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์	45
2.7	สถานการณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมวัยรุ่น	46
2.8	ข้อมูลพื้นที่ที่ทำวิจัย	55
2.8.1	จังหวัดนครปฐม	55
2.8.2	จังหวัดสมุทรสาคร	57
2.8.3	จังหวัดราชบุรี	57
2.8.4	จังหวัดเพชรบุรี	58
2.8.5	จังหวัดชลบุรี	59
2.8.6	จังหวัดระยอง	60
2.8.7	จังหวัดจันทบุรี	60
2.8.8	จังหวัดสมุทรสงคราม	61
2.8.9	จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	62
2.8.10	จังหวัดตราด	63
2.8.11	จังหวัดกาญจนบุรี	64

2.9 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	65
2.9.1 ผลงานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศและการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์	65
2.9.2 ผลงานวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์	68
2.10 กรอบแนวความคิดในการทำวิจัย	72
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	73-78
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	73
3.2 เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง	73
3.3 กรอบแนวคิดและการกำหนดตัวแปร	75
3.4 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย	75
3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	75
3.6 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย	76
3.7 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	77
3.8 การวัดค่าตัวแปร	78
3.9 การวิเคราะห์ข้อมูล	78
3.10 การนำเสนอผลการวิจัย	78
บทที่ 4 ผลการวิจัย	79-93
4.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	79
4.2 บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน	82
4.3 การทดสอบสมมติฐานการวิจัย	88
4.4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์	89
4.5 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก	91
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	94-101
5.1 สรุปผลการวิจัย	94
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	96
5.3 ข้อเสนอแนะ	101
บรรณานุกรม	102-106
ภาคผนวก	107-124
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย	108
ภาคผนวก ข เครื่องมือวิจัย	110

ภาคผนวก ค	แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม	117
ภาคผนวก ง	ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือที่ใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach)	119
ภาคผนวก จ	ตารางการประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างของเกรจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan)	121
ภาคผนวก ฉ	รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)	123
ประวัติผู้วิจัย		125-126

สารบัญตาราง

	หน้า	
ตารางที่ 2.1	ศูนย์ปฏิบัติการโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ปีงบประมาณ 2559	31
ตารางที่ 2.2	จำนวนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ปีงบประมาณ 2559 จำแนกตามจังหวัด	33
ตารางที่ 3.1	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามจังหวัด	74
ตารางที่ 4.1	จำนวนและร้อยละครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำแนกตามอายุพรรษา	79
ตารางที่ 4.2	จำนวนและร้อยละครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำแนกตามระดับการศึกษาทางโลก	80
ตารางที่ 4.3	จำนวนและร้อยละครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำแนกตามระดับการศึกษาทางธรรม	81
ตารางที่ 4.4	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และการแปลผลบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยรวมทั้ง 4 ด้าน	82
ตารางที่ 4.5	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และการแปลผลบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านการให้ความรู้	82
ตารางที่ 4.6	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และการแปลผลบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านการฝึกอบรม	84
ตารางที่ 4.7	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และการแปลผลบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์	85
ตารางที่ 4.8	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และการแปลผลบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	86
ตารางที่ 4.9	การหาความสัมพันธ์ด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์	88
ตารางที่ 4.10	จำนวนและร้อยละข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์	89

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า	
แผนภูมิที่ 2.1	สรุปรอบแนวความคิดในการทำวิจัย	72
แผนภูมิที่ 4.1	จำนวนและร้อยละครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำแนกตามอายุ พรรษา	80
แผนภูมิที่ 4.2	จำนวนและร้อยละครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำแนกตามระดับ การศึกษาทางโลก	80
แผนภูมิที่ 4.3	จำนวนและร้อยละครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำแนกตามระดับ การศึกษาทางธรรม	81

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ปัญหาของวัยรุ่นในสังคมไทยปัจจุบันถือได้ว่าเป็นปัญหาสำคัญระดับชาติเนื่องจากมีปัจจัยเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดปัญหาหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคมสมัยใหม่อย่างไร้ขีดจำกัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรับอิทธิพลที่ไม่พึงประสงค์ของโลกวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้วัยรุ่นกล้าแสดงออกมามากขึ้น ทำให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศทั้งในสังคมเมืองและชนบท เช่น การมีวัยสมทางเพศ แสดงความรักกันในที่สาธารณะ ขยายบริการทางเพศทั้งหญิงและชาย เป็นต้น โดยไม่คำนึงถึงศีลธรรมและไม่มีความพร้อมที่จะรับเอาสิ่งที่ดี ไม่สอดคล้องกับค่านิยมและทัศนคติของคนไทยที่คนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ

ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรเป็นพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศที่ไม่เหมาะสมของวัยรุ่น และเป็นปัญหาสังคมที่รุนแรงมากขึ้น ปัจจุบันวัยรุ่นไทยมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกเมื่ออายุน้อยลง วัยรุ่นไทยส่วนหนึ่งรับวัฒนธรรมตะวันตกที่เข้ามาในประเทศไทยจนลืมรักษาขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมอันดีงามของไทย เช่น การแต่งกาย การคบเพื่อนต่างเพศ การรักนวลสงวนตัว ฯลฯ มีความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องในเรื่องเพศและมองว่าการแสดงออกทางพฤติกรรมทางเพศถือเป็นเรื่องปกติธรรมดา จึงทำให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่ถูกต้องเหมาะสม เช่น การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การสำส่อนทางเพศ การเป่ียงเบนทางเพศ เป็นต้น นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาทั้งการเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ และปัญหาการทำแท้ง ซึ่งผลสำรวจของ **สวนดุสิตโพล** เกี่ยวกับ “ทัศนคติของกลุ่มผู้หญิงที่อยู่ในวัยเรียน” อายุ 15-20 ปี จำนวน 1,031 คน ระหว่างวันที่ 21 มิ.ย.-10 ก.ค. พบว่า ร้อยละ 78 เคยมีเพื่อนหรือคนรู้จักมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนและอยู่ก่อนแต่ง ร้อยละ 72 มีเพื่อนหรือคนรู้จักที่ตั้งครรภ์โดยไม่ตั้งใจ และร้อยละ 52 มีเพื่อนหรือคนรู้จักทำแท้งในวัยเรียน¹ โดย **สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย** ได้เปิดเผยการจัดอันดับปัญหาสตรีตั้งครรภ์ในภาวะไม่พร้อมว่า ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 2 ของโลก สำหรับผลสำรวจ มีรายงานว่า หญิงที่ตั้งครรภ์โดยไม่พร้อมมีจำนวนสูงถึงร้อยละ 70 ของจำนวนผู้หญิงท้องก่อนแต่งทั้งหมด และมีแนวโน้มว่าจะตัวเลขอายุน้อยลงเรื่อย ๆ เนื่องจากพบอายุน้อยที่สุดคือ 12 ปี ส่วนการตั้งครรภ์ก่อนแต่งงานนั้น ประเทศไทยขึ้นแทนอันดับ 1 ของเอเชีย และเป็นอันดับ 2 ของโลก รองจากประเทศแอฟริกาใต้ ขณะที่หญิงตั้งครรภ์โดยไม่พร้อม ในภาพรวมทั่วประเทศไทยมีมากถึง 200,000 ราย ที่ขอรับคำปรึกษากับคลินิก สวท.² จะเห็นได้ว่าสถานการณ์และแนวโน้มของการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พบว่า การคลอดจากวัยรุ่นหญิงอายุน้อยกว่า 20 ปีของประเทศไทย เพิ่มขึ้น **ข้อมูลจากกระทรวงสาธารณสุข** รายงานว่า ในปี พ.ศ. 2555 มีการคลอดบุตรจำนวน 801,737 คน และจำนวน 129,451 คนเกิดจาก

¹<<http://www.formumandme.com/teen/t10.html>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2557)

²<<http://highlight.kapook.com/view/90678>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2557)

คุณแม่อายุ 15-19 ปี ซึ่งมีจำนวน 2.4 ล้านคน นั้นหมายความว่า ในผู้หญิงอายุ 15-19 ปี ทุก ๆ 1,000 คน จะมีผู้หญิงจำนวน 54 คนในช่วงวัยเดียวกันที่กลายเป็นคุณแม่ ซึ่งเป็นอัตราการเพิ่มขึ้นที่น่าตกใจเมื่อเทียบกับ 31.1 คนต่อ 1000 คนในปี พ.ศ. 2543³ ส่วนการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในระดับจังหวัด พบว่า จังหวัดชลบุรี สมุทรสาคร ระยอง และประจวบคีรีขันธ์ มีอัตราการคลอดของวัยรุ่นหญิงมากที่สุด คือ ประมาณ 79-85 รายต่อประชากร 1,000 คน ในขณะที่จังหวัดที่มีอัตราการคลอดของวัยรุ่นหญิงเพิ่มขึ้นกว่าเท่าตัว ในช่วงปี 2543-2555 มีถึงประมาณ 19 จังหวัด⁴ ส่วนสถิติของแม่ตั้งครรภ์ที่อายุน้อยกว่า 20 ปี ของจังหวัดราชบุรี ในปี 2556 มีแม่ตั้งครรภ์ที่อายุน้อยกว่า 20 ปี ในภาพรวมของจังหวัดคิดเป็นร้อยละ 19 และในปี 2556 คิดเป็นร้อยละ 18 ซึ่งเกินกว่ามาตรฐานที่องค์การอนามัยโลกกำหนดไว้ คือ ร้อยละของผู้หญิงอายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ ต้องไม่เกินร้อยละ 10⁵ นอกจากนี้ **สำนักวิจัย มหาวิทยาลัยคริสเตียน** ได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นไทย พบว่า ประชาชนอายุ 18 ปีขึ้นไปที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี สุพรรณบุรี และนครปฐม จำนวน 1,207 คน ร้อยละ 53.0 มีความเห็นว่าการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นไทยเกิดจากความคึกคะนอง รองลงมาร้อยละ 50.2 เกิดจากความอยากรู้อยากลอง ร้อยละ 49.9 เกิดจากการขาดความรู้ในการป้องกันตนเอง ร้อยละ 48.5 เกิดจากขาดความรักความอบอุ่นในครอบครัว ร้อยละ 42.8 เกิดจากถูกล่อลวง และร้อยละ 39.9 เกิดจากถูกล่วงละเมิดทางเพศ, ร้อยละ 54.5 มีความเห็นว่าปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นไทยทำให้วัยรุ่นติดโรคทางเพศสัมพันธ์ ร้อยละ 53.7 ส่งผลให้วัยรุ่นตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ และร้อยละ 45.7 มีความเห็นว่าส่งผลให้วัยรุ่นขาดสมาธิในการเรียน⁶ ซึ่งในประเด็นดังกล่าวนี้ **อธิบดีกรมการแพทย์** ได้เปิดเผยว่า ปัจจุบันความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และกระแสวัฒนธรรมทางชาติตะวันตก ตลอดจนสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ที่สามารถเข้าถึงได้โดยง่าย ส่งผลให้พฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและก่อให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น การตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรคเอดส์ จากข้อมูลของสำนักระบาดวิทยา พบว่า โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ยังคงเป็นปัญหาสำคัญของไทย เมื่อจำแนกอายุของผู้ป่วยพบว่ากลุ่มที่มีอายุน้อย 15-24 ปี ซึ่งเป็นเยาวชนและอยู่ในวัยเรียนพบในสัดส่วนมากที่สุดและมีสัดส่วนการป่วยด้วยโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์มากขึ้นทุกปี และพบว่า การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นมากกว่า ร้อยละ 80 เป็นการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ จึงขอแนะนำให้เยาวชนตระหนักถึงความสำคัญในการแสดงความรักอย่างถูกต้องเหมาะสม ช่วงวันวาเลนไทน์ ทั้งนี้ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง

³<<http://thaipublica.org/2014/03/motherhood-in-childhood/>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2557)

⁴<<http://isranews.org/thaireform-other-news/item/28336-stop-crisis-center.html>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2557)

⁵<<https://www.facebook.com/media/set/?set=a.602058086495484.1073741944.280444125323550&type=1>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2557)

⁶<<http://olympic.vcharkarn.com/vservice/showkratoo.php?Pid=78974>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2557)

ควรแนะนำบุตร หลาน ให้เกิดความตระหนักถึงผลเสียของการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรและปัญหาต่าง ๆ ที่จะตามมา โดยหลีกเลี่ยงปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม งดเว้นเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือสารเสพติด หลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงและการแต่งกายที่ไม่เหมาะสมในที่สาธารณะ ซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศ ทั้งนี้ ควรมีการทำกิจกรรม ที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์และความผูกพันในครอบครัว เช่น ปลูกต้นไม้ ดูทีวี ทำอาหาร สำหรับปีนี้มีความพิเศษคือวันวาเลนไทน์ตรงกับวันมาฆบูชา จึงขอเชิญชวนให้คู่รักหนุ่มสาวร่วมกิจกรรมทำบุญต่อกับตร พังพระธรรมเทศนา รักษาศีล เจริญสมาธิภาวนา และเวียนเทียน เพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนาและเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต⁷ ดังนั้นจากสภาพปัญหาดังกล่าวจึงเป็นบทบาทหน้าที่ของพ่อ แม่ ครู อาจารย์และญาติผู้ใหญ่ที่จะต้องช่วยกันดูแล ให้ความรักความอบอุ่นแก่บุตรหลาน เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้บุตรหลานที่เป็นวัยรุ่นให้ปลอดภัยจากการถูกล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศ อีกทั้งหน่วยงานภาครัฐก็ต้องสนใจและร่วมมือกันป้องกันและแก้ไขปัญหาย่างจริงจัง

เมื่อกล่าวถึงบทบาทของภาคส่วนต่าง ๆ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นในประเทศไทยนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่าองค์กรหรือหน่วยงานทางพระพุทธศาสนาเป็นอีกหนึ่งหน่วยงานหนึ่งที่มีส่วนสำคัญยิ่ง เพราะมีหลักธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่มุ่งเน้นสอนให้ผู้ประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี โดยสามารถควบคุม กาย วาจา ใจ ให้เกิดกระบวนการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ และเป็นหลักคิดให้คนอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ประกอบกับการมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ทำให้วิถีชีวิตคนไทยมีความผูกพันกับหลักความเชื่อและหลักปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา มาอย่างยาวนาน หากนำหลักธรรมต่าง ๆ ด้านคุณธรรมจริยธรรมมาใช้อบรมสั่งสอนวัยรุ่นให้ได้รับการพัฒนาอย่างถูกวิธี โดยเฉพาะการนำบุคลากรทางพระพุทธศาสนาหรือครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มาแสดงบทบาทในการช่วยอบรมสั่งสอนให้ความรู้แก่วัยรุ่น เพื่อช่วยในการลดพฤติกรรมเสี่ยงให้แก่วัยรุ่นได้อย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมเสี่ยงด้านยาเสพติด การเล่นเกมพนัน การเที่ยวเตร่ พฤติกรรมชู้สาว และอื่น ๆ เหล่านี้ ครูพระสอนศีลธรรมจะใช้วิธีให้ความรู้ ให้กำลังใจ เป็นที่ปรึกษา พร้อมทั้งนำเอาไปบูรณาการกับหลักการสอนของพุทธศาสนา เช่น นั่งสมาธิ สวดมนต์ เล่นนิทานธรรมะ เป็นต้น ซึ่งถือว่าเป็นบทบาทหน้าที่หลักของครูพระสอนศีลธรรม นอกจากนี้ยังมีบทบาทเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมประกอบการเรียนรู้อีกแก่นักเรียน โดยครูพระสอนศีลธรรมจะร่วมมือกับครูที่เลี้ยง ผู้บริหาร ผู้ปกครองนักเรียน จัดกิจกรรมการเรียนรู้อีกทางพระพุทธศาสนาแก่นักเรียน และมีการสร้างกิจกรรมหนึ่งคนหนึ่งสัจจะแก่นักเรียน โดยนักเรียนจะเขียนสัจจะของตนเองเอาไว้กับครูพระสอนศีลธรรมและจะปฏิบัติตามนั้น เช่น เป็นคนดี รักพ่อแม่ ซื่อสัตย์ มุ่งเรียน มุ่งกีฬา ตรงต่อเวลา ความเป็นระเบียบ รักการอ่าน สะอาด มีสัมมาคารวะ เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้สามารถมองเห็นพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางพัฒนาตัวเด็กนักเรียนได้อย่างมีคุณภาพ⁸ ตลอดจนการประสานงานกับหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชน ที่เรียกว่า “ประชาสังคม

⁷“สถิติการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร”, 12 กุมภาพันธ์ 2557,

<<http://www.naewna.com/local/90108>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2557)

⁸กระทรวงศึกษาธิการ, **โครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในพื้นที่เขตตรวจราชการที่ 6 และ 7 ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2549), หน้า 6.

บวร” บ้าน วัด โรงเรียน มุ่งที่การช่วยกันปลูกฝังความรู้คู่คุณธรรมและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของวัยรุ่นให้อยู่ในกรอบที่ดีของสังคม เพราะการแก้ไขปัญหายุวชนในปัจจุบัน จำเป็นต้องเร่งดำเนินการอย่างเร่งด่วนโดยความร่วมมือของทุกภาคส่วนในสังคม ก่อนที่พลังของวัยรุ่นซึ่งเป็นพลังแห่งอนาคตของประเทศชาติจะถูกบั่นทอน จนไม่สามารถเป็นทรัพยากรบุคคลที่ดี เพื่อรองรับความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติในวันข้างหน้าได้

ดังนั้น ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญของบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนดังกล่าว จึงมีความพยายามในการที่จะค้นหารูปแบบและจัดทำคู่มือการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ โดยอาศัยบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สำหรับใช้ในการฝึกอบรมวัยรุ่นให้เข้าใจถึงพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศและควรหลีกเลี่ยงให้ห่างไกลจากพฤติกรรมเสี่ยงเหล่านั้นต่อไป

1.2 ปัญหาวิจัย

1.2.1 ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีบทบาทต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์อย่างไร

1.2.2 บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์หรือไม่

1.2.3 มีข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์อย่างไรบ้าง

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์

1.3.2 เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์

1.3.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์

1.4 สมมติฐานการวิจัย

1.4.1 บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

ในการทำวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ 4 ด้าน คือ

1.5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหาหรือตัวแปรที่วิจัย ได้แก่

1) ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

1.1) ปัจจัยส่วนบุคคลของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ได้แก่ อายุพรรษา ระดับการศึกษาทางโลก และระดับการศึกษาทางธรรม

1.2) บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านการให้ความรู้ 2) ด้านการฝึกอบรม 3) ด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ และ 4) ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2) ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์

1.5.2 ขอบเขตด้านประชากรที่วิจัย ได้แก่ ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่สังกัดอยู่ในความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

1.5.3 ขอบเขตด้านสถานที่ทำวิจัย ได้แก่ พื้นที่ในความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย จำนวน 11 จังหวัด คือ 1) นครปฐม 2) สมุทรสาคร 3) ราชบุรี 4) เพชรบุรี 5) ชลบุรี 6) ระยอง 7) จันทบุรี 8) สมุทรสงคราม 9) ประจวบคีรีขันธ์ 10) ตรัง และ 11) กาญจนบุรี

1.5.4 ขอบเขตด้านระยะเวลาที่วิจัย ได้แก่ ระยะเวลาในการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ การแจกแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นเวลา 1 ปี (ระหว่างเดือนตุลาคม 2558 - กันยายน 2559)

1.6 นิยามศัพท์

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการนิยามศัพท์ไว้ดังนี้

1.6.1 บทบาท หมายถึง หน้าที่หรือพฤติกรรมที่สังคมกำหนดและคาดหวังให้บุคคลกระทำ บทบาทจึงเป็นสิ่งที่กลุ่มและสังคมหรือวัฒนธรรมของกลุ่มนั้น ๆ กำหนดขึ้น เป็นแบบแห่งพฤติกรรมของบุคคลในสถานะหนึ่งที่มีต่อบุคคลในสถานะอีกอย่างหนึ่งในสังคมเดียวกัน

1.6.2 ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน หมายถึง พระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถทั้งด้านปริยัติ และปฏิบัติ เข้าไปอบรมสั่งสอนนักเรียนในสถานศึกษาต่าง ๆ เพื่อปลูกฝังหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแก่นักเรียนจนเกิดความรู้คู่คุณธรรม

1.6.3 บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน หมายถึง บทบาทหรือหน้าที่ของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นในด้านการให้ความรู้ การฝึกอบรม การสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ และการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.6.4 การให้ความรู้ หมายถึง การที่ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้ความรู้ คำแนะนำสั่งสอน การรับฟังปัญหา การอธิบายและการตอบปัญหาแก่วัยรุ่น เพื่อให้วัยรุ่นนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

1.6.5 การฝึกอบรม หมายถึง การที่ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจัดการฝึกอบรมวัยรุ่นทั้งที่ดำเนินการด้วยตนเอง และมีส่วนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่น

1.6.6 การสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ หมายถึง การที่ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเข้าไปสนับสนุนกิจกรรมรูปแบบต่าง ๆ ในเชิงสร้างสรรค์ และเป็นประโยชน์แก่วัยรุ่นทั่วไปในรูปของปัจเจกบุคคลและในรูปของกลุ่มวัยรุ่น

1.6.7 การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หมายถึง การที่ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อมาให้ความรู้ให้การสนับสนุนงบประมาณ ให้การสนับสนุนบุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสนับสนุนด้านพื้นที่ให้แก่วัยรุ่นในการจัดกิจกรรม เพื่อเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ที่เกิดขึ้นกับวัยรุ่น

1.6.8 พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ หมายถึง การกระทำหรือการปฏิบัติตนที่เกี่ยวเนื่องกับเรื่องเพศโดยครอบคลุมทั้งพฤติกรรมที่แสดงออกภายนอก ซึ่งทำให้เสี่ยงต่อการเกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์โดยเฉพาะโรคเอดส์ เช่น การมีเพศสัมพันธ์เร็วตั้งแต่อายุในช่วงวัยรุ่นตอนต้น การมีเพศสัมพันธ์กับหญิงบริการหรือคู่นอนโดยไม่ได้ใช้ถุงยางอนามัย การมีจำนวนคู่นอนมากกว่า 1 คน และการมีเพศสัมพันธ์เมื่อมีอาการมีเมามากจากการดื่มสุราหรือการใช้สารเสพติด เป็นต้น

1.6.9 การตั้งครุฑที่ไม่พึงประสงค์ หมายถึง สถานการณ์ของการตั้งครุฑที่ไม่ได้ตั้งใจ ไม่ได้มีการวางแผนการณ์จะให้เกิดขึ้น การไม่มีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการตั้งครุฑและการคุมกำเนิดการถูกข่มขืนจนตั้งครุฑ การตั้งครุฑก่อนการสมรส ตลอดจนความไม่พร้อมในด้านภาวะต่าง ๆ ด้านเศรษฐกิจ การไม่รับผิดชอบของบิดาของเด็กในครุฑ เป็นต้น

1.6.10 วัยรุ่น หมายถึง วัยที่กำลังย่างเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ เป็นช่วงคาบเกี่ยวระหว่างวัยเด็กกับวัยผู้ใหญ่ มีการเจริญเติบโตทางร่างกายสูงสุดมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ การเข้าสังคม การเรียน การงาน และการค้นหาอุดมคติในชีวิต

1.6.11 ปัจจัย หมายถึง เหตุหรือสาเหตุต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดผล ซึ่งในที่นี้คือปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุพรช ะดับการศึกษาทางโลก และระดับการศึกษาทางธรรม

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.7.1 ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่น เพื่อป้องกันการตั้งครุฑที่ไม่พึงประสงค์

1.7.2 ได้รูปแบบบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่น เพื่อป้องกันการตั้งครุฑที่ไม่พึงประสงค์

1.7.3 ได้คู่มือครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสำหรับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่น เพื่อป้องกันการตั้งครุฑที่ไม่พึงประสงค์

1.7.4 นำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางการฝึกอบรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่น เพื่อป้องกันการตั้งครุฑที่ไม่พึงประสงค์

1.7.5 นำเสนอผู้บริหารเพื่อกำหนดเป็นนโยบายส่งเสริมบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่น เพื่อป้องกันการตั้งครุฑที่ไม่พึงประสงค์

1.8 หน่วยงานที่นำไปใช้

1.8.1 กระทรวงศึกษาธิการ

1.8.2 กระทรวงวัฒนธรรม

1.8.3 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

- 1.8.4 สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
- 1.8.5 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
- 1.8.6 จังหวัดในกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย นครปฐม สมุทรสาคร ราชบุรี เพชรบุรี ชลบุรี ระยอง จันทบุรี สมุทรสงคราม ประจวบคีรีขันธ์ ตราด และกาญจนบุรี
- 1.8.7 จังหวัดอื่น ๆ ทั่วประเทศ

บทที่ 2

ทฤษฎี แนวคิด และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์” นี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ศึกษาเนื้อหาสาระที่สำคัญทั้งแนวคิดทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีหัวข้อดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท
  - 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
  - 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม
  - 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่น
  - 2.5 แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ
  - 2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์
  - 2.7 สถานการณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมวัยรุ่น
  - 2.8 ข้อมูลพื้นที่ที่ทำวิจัย
  - 2.9 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 2.10 กรอบแนวความคิดในการทำวิจัย
- ซึ่งแต่ละหัวข้อมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

2.1.1 ความหมายของบทบาท

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครู⁹

นักวิชาการได้ให้ความหมายของบทบาทไว้ดังนี้

รศ.ทัศนีย์ ทองสว่าง กล่าวว่า เมื่อบุคคลดำรงตำแหน่งในสังคมหรือกลุ่มคน บุคคลนั้นย่อมต้องแสดงบทบาท (Role) ตามตำแหน่งนั้น ๆ เพราะฉะนั้น โดยปกติวิสัยแล้ว สถานภาพและบทบาทจึงเป็นสิ่งควบคู่กันไป บทบาทหรือการปฏิบัติหน้าที่ย่อมขึ้นอยู่กับบุคคลที่ได้เข้าดำรงตำแหน่งนั้น ๆ เพราะฉะนั้น บทบาทจึงเป็นรูปการ (Aspect) ที่เคลื่อนไหวหรือรูปการทางพฤติกรรมของตำแหน่ง¹⁰

---

⁹ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด, 2546), หน้า 602.

¹⁰รศ.ทัศนีย์ ทองสว่าง, สังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2549), หน้า 69.

สุภัตรา สุภาพ ได้กล่าวถึงสถานภาพและบทบาท (Status and Role) คือ การที่เรา กำหนดเรียกบุคคลหนึ่งว่าเป็นข้าราชการหรือตำแหน่งใด ๆ นั้นเป็นการเรียกตามสถานภาพ (Status) ของผู้นั้น สถานภาพจะเป็นตำแหน่งที่ได้จากการเป็นสมาชิกกลุ่ม เป็นสิทธิและหน้าที่ทั้งหมดที่บุคคลมี อยู่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นและสังคมโดยรวม สถานภาพจะกำหนดว่าบุคคลนั้นมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติต่อ ผู้อื่นอย่างไร มีหน้าที่รับผิดชอบอย่างไรในสังคม สถานภาพเป็นสิ่งเฉพาะบุคคลทำให้บุคคลนั้น แตกต่างจากผู้อื่น และมีอะไรเป็นเครื่องหมายของตนเอง¹¹

ณรงค์ เส็งประชา ให้ความหมายไว้ว่า บทบาทเป็นพฤติกรรมที่สังคมกำหนดและ คาดหมายให้บุคคลกระทำ¹²

งามพิศ สัตย์สงวน ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง พฤติกรรมที่คาดหวังสำหรับผู้ที่อยู่ใน สถานภาพนั้น ๆ ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร (Role Expectation) เป็นบทบาทที่คาดหวังโดยกลุ่มคนหรือ สังคม เพื่อให้คู่สัมพันธ์มีการกระทำระหว่างกันทางสังคมได้ รวมถึงสามารถคาดการณ์พฤติกรรมที่จะ เกิดขึ้นได้¹³

นิพนธ์ แจ้งเอี่ยม ได้ให้ความหมายไว้ว่า บทบาท คือ การแสดงออกหรือพฤติกรรม หรือการปะทะสัมพันธ์เกี่ยวกับตำแหน่งนั้น ๆ ของบุคคลในกลุ่มสังคม¹⁴

สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม ได้ให้ความหมายไว้ว่า บทบาทเป็นสิ่งที่ บุคคลในสถานภาพต่าง ๆ พึงกระทำ นั่นคือ เมื่อสังคมกำหนดสิทธิและหน้าที่ให้สถานภาพอย่างไร แล้ว บุคคลในสถานภาพนั้น ๆ จะต้องประพฤติหรือปฏิบัติตามหน้าที่ที่กำหนดไว้¹⁵

อุทัย หิรัญโต ได้ให้ความหมายไว้ว่า บทบาท คือ หน้าที่ (Function) หรือพฤติกรรม อันพึงคาดหวัง (Expected Behavior) ของบุคคลแต่ละคนในกลุ่มหรือในสังคมหนึ่ง ๆ บทบาทเป็น สิ่งที่กลุ่มและสังคมหรือวัฒนธรรมของกลุ่มนั้น ๆ กำหนดขึ้น ฉะนั้น บทบาท จึงเป็นแบบแห่ง พฤติกรรมของบุคคลในสถานะหนึ่ง ที่พึงมีต่อบุคคลในสถานะอีกอย่างหนึ่งในสังคมเดียวกัน¹⁶

ไพบูลย์ ช่างเรียน ได้อธิบายถึงคำว่า “บทบาท” ตามแนวคิดทางสังคมวิทยาว่า คำว่า “บทบาท” (Role) โดยทั่วไปอาจพิจารณาความหมายได้ใน 2 นัย คือ **นัยแรก** พิจารณาในด้าน โครงสร้างสังคม (Social Structure) บทบาท หมายถึง ตำแหน่งทางสังคมที่มีชื่อเรียกต่าง ๆ ซึ่งแสดง ลักษณะโดยคุณสมบัติและกิจกรรมของบุคคลที่ครองตำแหน่งนั้น **อีกนัยหนึ่ง** พิจารณาในด้านการ

¹¹สุภัตรา สุภาพ, **สังคมวิทยา**, พิมพ์ครั้งที่ 22, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2545), หน้า 52.

¹²ณรงค์ เส็งประชา, **มนุษย์กับสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2530), หน้า 89.

¹³งามพิศ สัตย์สงวน, “**การจัดระเบียบสังคม**”ใน**สังคมและวัฒนธรรม**, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), หน้า 73.

¹⁴นิพนธ์ แจ้งเอี่ยม, **จิตวิทยาสังคม**, (ภูเก็ต : ภาคจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์, 2524), หน้า 69.

¹⁵สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม, **จิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : แพร์พิทยา, 2520), หน้า 46.

¹⁶อุทัย หิรัญโต, **สังคมวิทยาประยุกต์**, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2530), หน้า 89.

แสดงบทบาทหรือการปะทะสังสรรค์ทางสังคม (Social Interaction) บทบาท หมายถึง ผลต่อเนื้อที่มีแบบแผนการกระทำที่เกิดจากการเรียนรู้ของบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์แห่งการปะทะสังสรรค์นั้น (Socially Interacted)

ตามนัยแรก “บทบาท” เป็นการจำแนกชนิดของบุคคลในสังคมซึ่งถูกทำให้แตกต่างกัน โดยคุณสมบัติ และพฤติกรรมของเขาที่มีปทัสถาน บทบาทแสดงให้เห็นถึงการจำแนกกิจกรรมต่าง ๆ และลักษณะซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในสังคมของสมาชิกสังคม ตามนัยหลังบทบาทเป็นวิธีแสดงพฤติกรรมของบุคคลที่สังสรรค์กันนั้นว่าจะปฏิบัติต่อกันอย่างไร หรือคาดว่าผู้อื่นจะปฏิบัติต่อตนเองอย่างไร ซึ่งเมื่อพิจารณารวมกันทั้งสองนัยแล้ว บทบาทจึงเป็นตัวกลางระหว่างสังคมกับบุคคลแต่ละคนที่อยู่ในสถานการณ์ ซึ่งพฤติกรรมของเขากลายเป็นแนวทางปฏิบัติของสังคม ดังนั้นสังคมจึงต้องมีการวางรูปแบบของบทบาทที่ควรจะเป็น (Ought-to-Role) เอาไว้เมื่อสถานการณ์ (Status) เป็นที่รวมแห่งสิทธิและหน้าที่แล้ว บทบาทก็เป็นลักษณะที่เคลื่อนไหว (Dynamic) ของสถานการณ์ คือการใช้สิทธิและหน้าที่ให้บังเกิดผล นั่นคือ สถานภาพแสดงให้ทราบว่าบุคคลนั้นเป็นใคร

ประกาศ ศิลปรัศมี ได้ให้ความหมายไว้ว่า บทบาท หมายถึง แบบแผนของพฤติกรรมมนุษย์ ซึ่งดำรงอยู่ในสังคม โดยแบบแผนดังกล่าวจะสืบเนื่องเกี่ยวข้องกับบรรทัดฐานหรือขนบธรรมเนียมประเพณีทางสังคมอย่างแนบแน่น ดังนั้น แบบแผนของพฤติกรรมมนุษย์จึงเกี่ยวข้องกับสิทธิและหน้าที่ตามตำแหน่งทางสังคมคาดหวัง หรือกำหนดไว้นั้นเอง¹⁷

จำนง อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ ได้ให้ความหมายไว้ว่า บทบาทเป็นสิ่งที่ควบคู่กับสถานการณ์ เป็นโครงสร้างของสังคม เป็นนามธรรมที่อยู่ในความคิดความเข้าใจร่วมกันของสังคม ส่วนบทบาทเป็นพฤติกรรมที่เห็นได้ เป็นการกระทำของบุคคลตามสถานการณ์ที่ตนดำรงอยู่¹⁸

จากความหมายของบทบาทที่นักวิชาการได้ให้มาข้างต้น สรุปได้ว่า บทบาท หมายถึง แบบแผนของพฤติกรรมมนุษย์ซึ่งดำรงอยู่ในสังคม โดยแบบแผนดังกล่าวจะสืบเนื่องและเกี่ยวข้องกับบรรทัดฐาน (Norms) ขนบธรรมเนียมประเพณีทางสังคมอย่างแนบแน่น ดังนั้นแบบแผนพฤติกรรมของมนุษย์จึงเกี่ยวเนื่องกับสิทธิและหน้าที่ตามตำแหน่งทางสังคมที่สังคมคาดหวัง หรือกำหนดไว้

2.1.2 ประเภทของบทบาท

การแสดงบทบาทให้ถูกต้องและเหมาะสมกับสถานการณ์ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ขึ้นอยู่กับบุคคลจะใช้วิจารณ์ญาณ โดยอาศัยความรู้ทักษะและประสบการณ์เดิมเป็นเครื่องช่วยกำหนด บทบาทบุคคลในสังคมจะแสดงบทบาท ซึ่งเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อบุคคลอื่นแตกต่างกันออกไป ถ้าตำแหน่งนั้น ๆ ต่างกับบทบาทในสังคมทั่ว ๆ ไป แบ่งได้ 5 ตำแหน่ง ดังนี้

1) **บทบาทตามเพศ และบทบาทตามวัย** ได้แก่ ผู้ชาย ผู้หญิง เด็ก ผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นบทบาทที่มีอิทธิพลต่อการกระทำของตนตลอดชีวิต

¹⁷ประกาศ ศิลปรัศมี, บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของคณะทำงานสนับสนุนการปฏิบัติการพัฒนาชนบทระดับตำบล, (กรุงเทพมหานคร : กรมการพัฒนาชุมชน, 2529), หน้า 14.

¹⁸จำนง อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ, สังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2543), หน้า 45.

2) **บทบาททางอาชีพ** ได้แก่ คนขายของ ครู หนายความ บทบาทประเภทนี้สามารถเปลี่ยนได้อย่างอิสระเสรีมากกว่าบทบาทอื่น

3) **บทบาทเสถียรภาพ** ได้แก่ บทบาทของหัวหน้า ลูกน้อง คนรับใช้

4) **บทบาททางครอบครัว** ได้แก่ แม่บ้าน ลูก พ่อ

5) **บทบาทในกลุ่มเพื่อน** หรือกลุ่มที่มีความสนใจคล้าย ๆ กัน ได้แก่ บทบาทของสมาชิกในชมรมต่าง ๆ¹⁹

จำนง อติวัฒน์สิทธิ์และคณะ ได้แยกลักษณะของบทบาทเป็น 3 ประเภท คือ

1) **บทบาทในอุดมคติ (Ideal Role)** เป็นบทบาทที่กำหนดไว้เป็นกฎหมาย หรือตามความคาดหวังของบุคคลทั่วไปในสังคม เป็นแบบฉบับที่สมบูรณ์ซึ่งผู้ที่มีสถานภาพและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

2) **บทบาทที่บุคคลเข้าใจ (Perceived Role)** เป็นบทบาทที่ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้น ๆ ที่คาดคิดด้วยตนเองว่าควรเป็นอย่างไร ทั้งนี้เกี่ยวข้องกับค่านิยม ทศนคติ บุคลิกภาพและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

3) **บทบาทที่แสดงออกจริง (Actual or Enacted Role)** เป็นการกระทำที่บุคคลปฏิบัติจริง ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้นด้วย สถานการณ์ดังกล่าวอาจเป็นสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติและสังคม เช่น การกีดกันของกลุ่มต่าง ๆ และบทบาทที่กระทำจริงอาจสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับบทบาทในอุดมคติหรือบทบาทที่บุคคลรับรู้ได้²⁰

อรุณ รักรธรรม ได้แบ่งประเภทของบทบาทออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) **บทบาทจริง (Actual Role)** เป็นพฤติกรรมที่แท้จริงของบุคคล ที่ถูกควบคุมโดยอารมณ์ เจตคติ พฤติกรรมส่วนตัว และปัญหาในการปฏิบัติงาน บทบาทที่ถูกกำหนด

2) **บทบาทคาดหวัง (Expectation Role)** เป็นความคาดหวังของบุคคลอื่น หรือสังคมที่มีต่อบุคคลผู้ครองตำแหน่ง และเป็นความคาดหวังของตนเองต่อบทบาทนั้น ๆ²¹

ทิตยา สุวรรณชฎ ได้แบ่งประเภทของบทบาทออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) **บทบาทอุดมคติ (Ideal Role)** คือ บทบาทของผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมควรจะมีปฏิบัติ ซึ่งถูกกำหนดโดยการอบรม คำแนะนำ คำสั่งสอน หน้าที่ และความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย

2) **บทบาทที่ปฏิบัติจริง (Actual Role)** คือ บทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมที่จะต้องปฏิบัติ ซึ่งถูกกำหนดโดยผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคม นำเอาบทบาททางอุดมคติไปแปลความ

¹⁹ปราณี หมอนทอง, “ทิศทางการพึ่งตนเองในสังคมที่กำลังเปลี่ยนไป”, **วิทยานิพนธ์สังคมศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), 2543, หน้า 26.

²⁰จำนง อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ, **สังคมวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), หน้า 73.

²¹อรุณ รักรธรรม, **พฤติกรรมองค์การ**, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2546), หน้า 18.

เพื่อที่จะปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่นั้น จะมีลักษณะคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันอย่างไร ก็ขึ้นอยู่กับความสามารถในการแปลความ โดยมีสภาพแวดล้อมเป็นข้อจำกัดและเป็นสิ่งกีดขวาง²²

จากการศึกษาประเภทของบทบาท พบว่า นักวิชาการได้แบ่งประเภทของบทบาทแตกต่างกันไป แต่ในงานวิจัยนี้เลือกศึกษาเพียงบทบาทที่ปฏิบัติจริง คือเป็นพฤติกรรมที่แท้จริงของบุคคลที่ถูกควบคุมโดยอารมณ์ เจตคติ พฤติกรรมส่วนตัว และเป็นบทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมที่จะต้องปฏิบัติ

2.1.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการแสดงบทบาท

สุนทร ทองคง ได้แสดงความเห็นว่า การที่บุคคลจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดีนั้นจะขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ลักษณะเฉพาะของสังคม ชุมชน
- 2) วัฒนธรรม ประเพณี และความปรารถนาของสังคมที่เกี่ยวข้อง
- 3) บุคลิกภาพของตน ซึ่งหมายถึง ลักษณะส่วนบุคคล²³

ชุติมา คูหาทอง ได้แสดงความเห็นว่า บุคคลจะมีการแสดงพฤติกรรมในขณะที่ดำรงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งนั้น จะขึ้นอยู่กับปัจจัย 4 ประการ คือ

1) **บทบาทที่คาดหวัง (Role Expectation)** คือ บทบาทตามความคาดหวังของสังคมที่อยากให้เราปฏิบัติ เมื่อดำรงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งในสังคม

2) **มโนทัศน์ของบทบาท (Role Conceptual)** คือ การที่บุคคลจะมองเห็นบทบาทตามการที่รับรู้ของตนเอง ความต้องการของตนเอง อาจสอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมหรือไม่ก็ได้

3) **การยอมรับบทบาท (Role Acceptance)** คือ การยอมรับบทบาทของบุคคลที่จะเกิดขึ้นได้ในภายหลัง เมื่อมีความสอดคล้องกันเองของบทบาทที่คาดหวังและมโนทัศน์ของบทบาท

4) **การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ (Role Performance)** คือการแสดงบทบาทหน้าที่ตามสภาพที่เป็นจริง (Actual Role) ซึ่งอาจจะแสดงบทบาทที่คาดหวังตามการรับรู้และเข้าใจของตนเอง ตลอดจนการที่บุคคลจะแสดงบทบาทได้ดีเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับกรยอมรับบทบาทนั้น ๆ ของบุคคลที่ครองตำแหน่งอยู่เนื่องจากความสอดคล้องของบทบาทตามความคาดหวังของสังคม²⁴

สรุปได้ว่า บทบาททางสังคมจะถูกกำหนด และวางระเบียบไว้เพื่อการปฏิบัติอย่างชัดเจนว่าบุคคลอยู่ในบทบาทนั้น จะต้องมโนทัศน์และหน้าที่กระทำอะไรบ้างในองค์กรนั้น ๆ และสังคมได้วางระเบียบไว้อย่างชัดเจนว่าบุคคลในองค์กรดังกล่าวมีบทบาทหน้าที่อย่างไร เพราะฉะนั้นบุคคลที่

²²ทิตยา สุวรรณชฎ, **สังคมวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2547), หน้า 9 – 10.

²³สุนทร ทองคง, “ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม), 2544, บทคัดย่อ.

²⁴ชุติมา คูหาทอง, “การรับรู้และการปฏิบัติตามบทบาทงานอนามัยแม่และเด็กและงานวางแผนครอบครัวแม่ตัวอย่างที่อบรมแล้วในจังหวัดขอนแก่น”, **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล), 2543, หน้า 33.

จะดำรงตำแหน่งจึงมีความจำเป็นต้องเข้าใจอย่างชัดเจน ว่าตำแหน่งในองค์กรดังกล่าวมีบทบาทหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติอย่างไรเกี่ยวกับบทบาทที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพื่อให้มีมาตรฐานการปฏิบัติงานที่ดี ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ถือปฏิบัติจะต้องทราบถึงบทบาทของตนว่า ตนมีขอบเขตในการปฏิบัติงานมากน้อยเพียงไร เพื่อจะได้แสดงบทบาทตามมาตรฐานการปฏิบัติที่ดี

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

2.2.1 ความหมายของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน หมายถึง พระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถทั้งด้านปริยัติ และปฏิบัติ เข้าไปอบรมสั่งสอนนักเรียนในสถานศึกษา เพื่อปลูกฝังหลักธรรมทางศาสนาแก่นักเรียนจนเกิดความรู้คู่คุณธรรม²⁵

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น จะพบว่าครูพระสอนศีลธรรมเป็นพระภิกษุผู้ได้รับการแต่งตั้งจากกรมการศาสนาให้ทำการสอนตามโรงเรียนในโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยมีเป้าประสงค์อย่างเชื่อมั่นว่าจะเป็นโครงการที่สร้างคุณประโยชน์ต่อสังคมโดยการนำโครงการนี้ให้เข้าไปมีส่วนผลักดันสร้างเปลี่ยนแปลงที่ดีให้เกิดขึ้นในสังคมไทย ด้วยการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน ที่มีครูพระที่จะนำหลักธรรมคำสอนผ่านกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษาทั่วประเทศ เข้าสู่สถานศึกษาทุกระดับชั้น ซึ่งกระจายอยู่ทั่วประเทศ และให้การอบรมแก่ประชาชนพร้อมกันด้วย ดังนั้น กรมการศาสนา จึงได้ให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างยิ่ง และเห็นว่า ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจะเป็นองค์เผยแพร่

2.2.2 คุณสมบัติของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

คุณสมบัติของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนนั้นมีดังนี้

- 1) ต้องสำเร็จการศึกษานักธรรมชั้นเอก หรือประโยค 1 – 2 ขึ้นไป
- 2) หรือสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย)
- 3) เป็นพระครูสัญญาบัตรชั้นตรีขึ้นไป²⁶

แผนกพระธรรมวิทยากรได้กำหนดคุณสมบัติของพระธรรมวิทยากรในฐานะเป็นครูพระสอนศีลธรรมไว้ดังนี้

- 1) มีอุดมการณ์ในอันที่จะทำงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา
- 2) มีคุณธรรมของความเป็นนักสังคมอยู่ในจิตใจ
- 3) มีบุคลิกภาพ ภายนอก และจิตดี
- 4) มีความสะอาดทั้งด้านร่างกายและเครื่องแต่งกาย
- 5) มีความสามารถอันเป็นพื้นฐานของการทำงาน
- 6) มีวาทศิลป์พอสมควร

²⁵กรมการศาสนา, คู่มือการดำเนินงานตามโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2548), หน้า 3.

²⁶เรื่องเดียวกัน.

- 7) มีความตื่นตัวช่างสังเกต และใฝ่หาความรู้ใหม่ ๆ เสมอ
- 8) มีความรู้หลาย ๆ ด้าน และฝึกฝนตนเองอยู่เสมอ
- 9) ฉลาดในการใช้เทคนิคอุปกรณ์
- 10) เป็นคนทันสมัยเข้าใจคนทุกวัย
- 11) มีความรับผิดชอบสูง ไม่ทิ้งธุระ²⁷

จะเห็นได้ว่า “คุณสมบัติของครูพระสอนศีลธรรม” นอกจากเป็นผู้มีความรู้และอุดมการณ์ทำงานเพื่อสังคมด้วยความเสียสละแล้ว จะต้องครองตนในสมณสาธูป คือ สำรวมในการใช้โทรศัพท์มือถือ ไม่พูดเสียงดัง ไม่สูบบุหรี่ รมัตถะวังในการนุ่งห่มและความสัมพันธ์กับนักเรียน นักศึกษา อย่าให้เกินเลยขอบเขตจนเกิดข้อครหาในทางไม่ดี อันจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ ทั้งนี้ เพื่อสร้างศรัทธาแก่ครูอาจารย์ ผู้ปกครอง และตัวนักเรียนเอง

2.2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างครูพระสอนศีลธรรมกับครูและผู้บริหารของโรงเรียน

การเข้ามาสอนศีลธรรมในสถานศึกษาของครูพระสอนศีลธรรม ช่วยในการลดพฤติกรรมเบี่ยงเบนให้แก่นักเรียนได้อย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนด้านยาเสพติด โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนดูแลสุขภาพตนเอง การเล่นเกมพนัน การเที่ยวเตร่ พฤติกรรมชู้สาว และอื่น ๆ เหล่านี้ ครูพระจะใช้วิธีให้กำลังใจ เป็นที่ปรึกษาพร้อมทั้งนำเอาไปบูรณาการกับหลักการสอนของพุทธศาสนา เช่น นั่งสมาธิ สวดมนต์ เล่นนิทานธรรมะ เป็นต้น การที่ครูพระได้เข้ามาช่วยเหลือสถานศึกษา โดยไม่มุ่งหวังสิ่งตอบแทนจากทางสถานศึกษา อีกทั้งยังช่วยเหลือสถานศึกษาสอนศีลธรรมให้แก่ นักเรียน ช่วยเหลือนักเรียนบางกลุ่มเป็นรายคน และในปัจจุบันสถานศึกษาส่วนมากขาดแคลนครูผู้สอน เมื่อสถานศึกษามีครูพระเข้าไปสอนจึงแบ่งเบาภาระหน้าที่ให้แก่สถานศึกษาแห่งนี้ สร้างความพึงพอใจเป็นอย่างมากให้แก่สถานศึกษาโดยทั่วไป แต่ก็มีสถานศึกษาบางแห่งได้ดำเนินการสอนศีลธรรม โดยครูผู้สอนในสถานศึกษาตนเองอยู่แล้ว ซึ่งส่วนมากจะเป็นสถานศึกษาขนาดใหญ่ ซึ่งมีครูและบุคลากรเพียงพออยู่แล้ว

ครูพระที่เข้าไปทำการสอนในสถานศึกษาส่วนมาก ต้องการเสริมเทคนิคการเรียนการสอน การประเมินผล ซึ่งโดยทั่วไปครูพระจะใช้การบรรยาย ตอบกระทู้ธรรม และการให้คำปรึกษากับนักเรียนเกือบจะทั้งสิ้น ส่วนการประเมินผล ก็จะใช้วิธีออกข้อสอบและตรวจข้อสอบ โดยให้ครูประจำชั้นเป็นผู้ประเมินผล ถึงอย่างไรก็ตาม การสัมภาษณ์ครูพระที่เป็นกลุ่มตัวอย่างครั้งนี้ ครูพระทั้งหมด บวชมาแล้วไม่ต่ำกว่า 10 พรรษา จบนักธรรมชั้นเอกเป็นอย่างต่ำ ส่วนวุฒิการศึกษานั้นครูพระหลาย ๆ รูป จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และปริญญาโท จึงเกิดความมั่นใจเข้าไปทำการสอนในสถานศึกษาได้อย่างเต็มกำลัง และที่สำคัญครูพระจะมีประสบการณ์การสอนนักธรรมบาลีมาแล้วทั้งสิ้น จึงสามารถเข้าไปสอนในสถานศึกษาได้อย่างมั่นใจ

การจัดกิจกรรมเรียนรู้ให้แก่นักเรียน ครูพระจะร่วมมือกับครูพี่เลี้ยง ผู้บริหาร ผู้ปกครองนักเรียน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาให้แก่นักเรียน และมีการสร้างกิจกรรมหนึ่งคนหนึ่งสัจจะ ให้แก่นักเรียน โดยนักเรียนจะเขียนสัจจะของตนเองเอาไว้กับครูพระและจะปฏิบัติ

²⁷มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, งานปฐมนิเทศพระธรรมวิทยากร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สุรวัดณ์, 2542), หน้า 6.

4) **วัดตา** รู้จักพูดให้ได้ผล คือ รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไร อย่างไร คอยให้คำแนะนำ ว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี คือ

(1) ครูต้องเป็นนักแนะนำที่ดี มีหลักการแนะนำ

(2) เป็นที่ไวใจของศิษย์ เชื่อใจของศิษย์

5) **วจนักขโม** อุดหนุนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาซักถาม แม้จะจุกจิกตลอด จนทนต่อคำที่ล่วงเกินและคำตักเตือนวิพากษ์ต่าง ๆ อุดหนุนฟังได้ ไม่เบื้อหน่าย ไม่เสียอารมณ์

6) **คัมภีร์ญจะ กะถัง กัตตา** แกล้งเรื่องล้าลึกได้ คือ กล่าวชี้แจงเรื่องต่าง ๆ ที่ยุ่งยาก ลึกซึ้งให้เข้าใจได้ และสอนศิษย์ให้ได้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไปได้

7) **โน จัญฐาเน นโยชเย** ไม่ชักนำไปในอฐานะ คือ ไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย หรือเรื่องเหลวไหลไม่สมควร เช่น ขายยาบ้า คำของเถื่อน ขายบริการทางเพศ เป็นต้น²⁹

ครูพระสอนศีลธรรมที่ดีที่ตั้งใจสอนเพื่อถ่ายทอดความรู้แก่ศิษย์ ควรตั้งตนอยู่ในธรรมของผู้แสดงธรรม หรือที่เรียกว่า ธรรมเทศกธรรม 5 ประการ คือ

1) **อนุบุพพิกา** สอนให้มีขั้นตอนถูกลำดับ คือ แสดงหลักธรรม หรือเนื้อหาตามลำดับ ความง่ายยาก ลุ่มลึกมีเหตุผลสัมพันธ์ต่อเนื่องกันไปโดยลำดับ

2) **ปริยายทัสสาวิ** จับจุดสำคัญมาขยาย ให้เข้าใจเหตุผล คือ ชี้แจงยกเหตุผลมาแสดง ให้เข้าใจชัดในแต่ละประเด็น อธิบายแยกแยะไปต่าง ๆ ให้มองเห็นกระจ่างชัด ตามแนวของเหตุผล

3) **อนุทยตา** ตั้งจิตเมตตาสอนด้วยความปรารถนาดี คือ สอนเขาด้วยจิตเมตตา มุ่งจะให้ เป็นประโยชน์แก่ผู้รับคำสอน

4) **อนามิสันตร** ไม่มีจิตเพ่งเล็งมุ่งเห็นแก่อามิส คือ สอนเขาไม่ได้มุ่งที่ตนจะได้ลาภ ได้ อามิสสินจ้าง หรือผลประโยชน์ตอบแทน

5) **อนุปหัจจ** วางจิตตรงไม่กระทบตนและไม่กระทบผู้อื่น คือ สอนตามหลักตามเนื้อหา มุ่งแสดงอรรถ แสดงธรรม ไม่ยกตน ไม่เสียดสีข่มขู่ผู้อื่น³⁰

ครูพระสอนศีลธรรมควรมี 4 ประการ ที่ควรปลูกฝังให้นักเรียน ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ

สภาอาจารย์ มหาวิทยาลัยเนเรศวร ได้นำคุณธรรมที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงมีพระราชดำรัสและพระราชทานไว้เมื่อวันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2525 เนื่องในโอกาสเฉลิมฉลองกรุงเทพฯมีอายุครบ 200 ปี นั้นเป็นคุณธรรม ที่ควรจะศึกษาและน้อมนำมาประพฤติปฏิบัติให้แพร่หลายกว้างขวางยิ่งขึ้น คุณธรรมดังกล่าว ได้แก่ คุณธรรม 4 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 คือ การรักษาความสัจ ความจริงใจต่อตัวเองที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม

ประการที่ 2 คือ การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัจและความดีนั้น

²⁹พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ 7, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2535), หน้า 238.

³⁰เรื่องเดียวกัน, หน้า 192.

ประการที่ 3 คือ การอดทน อดกลั้น และอดออม ที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัจสุจริต ไม่ว่าด้วยเหตุประการใด

ประการที่ 4 คือ การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง³¹

คุณธรรม 4 ประการ ตามพระราชดำรัสดังกล่าวนี้ทั้งในหน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ เอกชน และประชาชนโดยทั่วไปได้นำไปเผยแพร่และประพฤติปฏิบัติอย่างกว้างขวาง หากผู้ใฝ่รู้ใฝ่ศึกษาจะหาตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ นำมาอ้างอิงแล้ว พระราชจริยวัตรและพระราชกรณียกิจที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงประพฤติปฏิบัติอยู่เป็นเนืองนิตย์ จะปรากฏอยู่ในพระราชดำรัสที่พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้า ฯ ถวายชัยมงคลในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาของทุก ๆ ปี

2.2.5 คุณสมบัติขั้นพื้นฐานของครูพระสอนศีลธรรมในฐานะของนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา

คุณสมบัติขั้นพื้นฐานของครูพระสอนศีลธรรมในฐานะของนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีดังนี้

1) **มีอุดมการณ์** มีเป้าหมายในการบวชที่ชัดเจน มีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแน่วแน่ ตั้งใจปฏิบัติธรรม ฝึกฝนตนเอง มุ่งพระนิพพาน และเผยแผ่ธรรมแก่บุคคลอื่น บำเพ็ญประโยชน์ตนและประโยชน์ท่านตามโอวาทของพระบรมศาสดา การมีอุดมการณ์ถือเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะหากไม่มีอุดมการณ์อันมั่นคง เมื่อทำงานไปแล้วประสบปัญหาใด ๆ ก็จะทำให้เกิดความท้อถอย เบื่อหน่าย มักจะทำงานไปไม่ได้ตลอด จนถึงกับ ลาสิกขา หรือมีเป้าหมายที่เบี่ยงเบนไป เช่น แทนที่จะมุ่งไปนิพพานกลับมุ่งแสวงหาลาภสักการะ เป็นต้น

2) **มีศัลยาจารย์ตรงดงาม** ด้วยการสำรวมกาย วาจา ใจ ให้เป็นที่ตั้งแห่งความเลื่อมใสศรัทธา ในครั้งพุทธกาลนั้น ผู้ที่ทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา ส่วนใหญ่เป็นผู้บรรลุนิพพานแล้ว เป็นพระอรหันต์บุคคล หมดกิเลสแล้ว บำเพ็ญประโยชน์ตนได้สำเร็จสมบูรณ์แล้ว จึงสามารถทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างเต็มที่ ในยุคปัจจุบันไม่เหมือนเมื่อครั้งพุทธกาล ผู้ที่ทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนายังไม่หมดกิเลส จำเป็นจะต้องฝึกฝนอบรมตนเองไปด้วย สั่งสอนเผยแผ่ธรรมแก่ผู้อื่นด้วย เช่นนี้แล้วจึงต้องระมัดระวังอย่างยิ่งยวด ต้องพยายามรักษาศีลและอาจารย์ ของตนให้ดี ไม่ให้เผลอถลางไปในทางที่เสื่อมได้ พระมหาเถระรูปหนึ่งได้เคยให้โอวาทแก่ศิษยานุศิษย์ไว้ว่า สิ่งที่ต้องระมัดระวังอย่างมากของพระภิกษุสงฆ์ก็คือ สตรี สตางค์ และสรรเสริญ เนื่องจากผู้ทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาจะต้องพบปะผู้คนจำนวนมาก เมื่อการเผยแผ่เริ่มได้ผลก็จะมีผู้เคารพศรัทธามาก มีลาภสักการะมาก จึงจำเป็นต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ ไม่ให้เผลอพึงใจในเพศตรงข้ามที่ศรัทธาห้อมล้อมอยู่ ให้มีสมณสัญญาเตือนใจตนอยู่เสมอ ไม่ฟุ้งเฟ้อ แต่ให้มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ไม่ติดยึดในลาภสมบัติ และไม่มีทิฏฐิมานะ ทะนงตนว่าเป็นพระอาจารย์ใหญ่ มีศิษย์มาก ทั้งต้องหมั่นเตือนตนอยู่

³¹สภากาจารย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, “พระราชดำรัสในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม ระหว่างปี พ.ศ. 2531-2542 การวิเคราะห์คุณธรรม 4 ประการ”, พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2543, (อัดสำเนา).

เสมอว่ากิจหลักของสงฆ์คือการปราบกิเลสในตัวเพื่อมุ่งพระนิพพานนั้น เรายังทำไม่สำเร็จ จึงต้องมีสติระมัดระวังตั้งใจฝึกตัวเองต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง

3) มีความรู้ความสามารถ ผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาจะต้องมีความรู้ทั้งพระปริยัติธรรมและธรรมปฏิบัติ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนา จะต้องรู้หลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาอย่างดี มีความรอบรู้ที่กว้างขวาง รู้จักโลก เข้าใจโลก สามารถแนะนำบุคคลอื่นให้นำหลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิต ใช้ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ แนะนำการปฏิบัติธรรมได้

นอกจากนี้ คำสอนสำคัญในลำดับสุดท้ายที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ จัดเป็นคำสอนในส่วนที่เป็นคุณสมบัติของนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา ลักษณะความประพฤติที่แสดงถึงคุณสมบัติภายในและคุณสมบัติที่จะแสดงออกในภายนอกด้วย ได้แก่

1) การไม่กล่าวร้ายใคร คำพูดเป็นสมบัติชิ้นสำคัญสำหรับนักเผยแผ่ จะต้องเป็นไปเพื่อการไม่กล่าวร้าย ให้ร้ายผู้อื่น

2) การไม่ทำร้ายใคร การไม่ทำร้าย ก็เช่นเดียวกัน ถือว่าเป็นคุณสมบัติสำคัญที่นักเผยแผ่จะต้องคำนึงเสมอ

3) การสำรวมสังวรในพระปาติโมกข์ ปาติโมกข์ หรือปาฏิโมกข์ ซึ่งหมายถึงศีล หรือข้อกำหนดความประพฤติสำหรับพระภิกษุสงฆ์

4) เป็นผู้รู้จักประมาณในภัตตาหาร หมายถึง การรับประทานอาหารอย่างพอดีกับร่างกาย ไม่ให้อิ่มเกินไป การรู้จักบริโภคอุปโภคอย่างพอเพียง ซึ่งข้อนี้เทียบได้กับกระแสพระราชดำรัสเรื่อง “ความพอเพียง” ได้อย่างตรงกันพอดี

5) อาศัยอยู่ในที่นอนที่นั้งอันสงัด หมายถึง การอยู่ในที่ซึ่งมีความสงบ อยู่ในมุมที่ไม่มีเสียงอึกทักคึกโครม เหมาะแก่การสร้างสมาธิได้ง่าย

6) การประกอบความเพียรในอธิจิต หมายถึง การรู้จักใช้เวลาในการทำสมาธิเพียรทางจิต ได้แก่ การทำสมาธิ ภวานานั่นเอง เป็นการหมั่นสำรวจจิตตนเองไม่ให้จิตตกไปสู่กระแสกิเลสจนไม่รู้จักรู้ตนเอง ไม่ปล่อยให้ความโลภ โกรธ หลง เข้าครอบงำจิตอยู่ตลอดเวลา³²

ในการทำงานเดียวกันนี้ พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงต้องพูดคือเผยแผ่ธรรมะให้แก่ประชาชน จำนวน 300,000 กว่ารูปนี้ก็มีไม่กี่รูปที่ใช้วิชาการพูดให้เป็นประโยชน์ต่อประชาชน บางท่านถือว่ามีใช้หน้าที่ของพระที่จะเป็นนักพูดเป็นนักแสดงธรรม จึงไม่มีการฝึกฝนอบรมเป็นนักเทศน์ เป็นนักพูดอย่างจริงจังเพียงเรียนหนังสือ นักธรรม บาลี แล้วก็หยุด ทำหน้าที่คือประกอบพิธีกรรมสวดมนต์ หรือจะพูดบ้างก็เป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนตัว พระสงฆ์กลุ่มนี้ยังไม่ชอบพระนักพูดพระนักเทศน์อีกด้วยซ้ำไป

การที่พระพุทธองค์ทรงเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างกว้างขวางมาจนทุกวันนี้ พระองค์ก็ทรงเริ่มด้วยการพูดทั้งนั้น รุ่นแรก ๆ ครั้งพุทธกาล และหลังพุทธกาลก็ยังใช้ปากเป็นสื่ออยู่ เรียกว่า “มุขปาฐะ” พระธรรมคำสั่งสอนของพระองค์ 84,000 พระธรรมขันธ์ ก่อนจะจารึกลงในใบลานเป็นตัวหนังสืออย่างทุกวันนี้ พระพุทธสาวกท่านก็จำและถ่ายทอดกันมาด้วยปากเปล่าทั้งนั้น นี้

³²ที่.ม. 10/90/50-51.

คือความสำคัญของปากตามหลักพระพุทธศาสนา การพูดเพื่อประชาสัมพันธ์ พระพุทธเจ้าทรงมีหลักอยู่ว่าต้องพูดจริงและเป็นประโยชน์ กล่าวคือ

- 1) กาลวาที พูดถูกกาล
- 2) สัจจวาที พูดความจริง
- 3) ภูตวาที พูดสิ่งที่เป็นจริง
- 4) อัตถวาที พูดสิ่งเป็นประโยชน์
- 5) ธรรมวาที พูดเป็นธรรม
- 6) วินยวาที พูดอย่างมีจรรยาบรรณ คือ
  - คำพูดไม่จริง, ไม่ถูกต้อง, ไม่เป็นประโยชน์, ไม่เป็นที่รักชอบใจของผู้อื่น..ไม่พูด
  - คำพูดจริง, ถูกต้อง, แต่ไม่เป็นประโยชน์ไม่เป็นที่รักที่ชอบใจของผู้อื่น..ไม่พูด
  - คำพูดจริง, ถูกต้อง, เป็นประโยชน์, แต่ไม่เป็นที่รักที่ชอบใจของผู้อื่น..เลือกกาลพูด
  - คำพูดไม่จริง, ไม่ถูกต้อง, ไม่เป็นประโยชน์ ถึงเป็นที่รักที่ชอบใจของผู้อื่น..ก็ไม่พูด
  - คำพูดจริง, ถูกต้อง, แต่ไม่เป็นประโยชน์ ถึงเป็นที่รักที่ชอบใจของผู้อื่น..ก็ไม่พูด
  - คำพูดจริง, ถูกต้อง, เป็นประโยชน์ ถึงเป็นที่รักที่ชอบใจของผู้อื่น..เลือกกาลพูด³³

แสง จันทร์งาม ได้ศึกษาถึงคุณสมบัติของนักเผยแผ่ซึ่งเรียกว่า คุณสมบัติของผู้สอนสรุปได้ว่าผู้สอนควรมีคุณสมบัติดังนี้

- 1) มีความกรุณาเป็นพื้นฐานของจิต
- 2) ไม่ถือตัวหยิ่งยโส
- 3) มีความอดทน ใจเย็น
- 4) มีความยุติธรรม ไม่เห็นแก่หน้า
- 5) มีความรอบคอบ
- 6) มีความประพฤติน่าเคารพบูชา
- 7) รู้จักภูมิสติปัญญาของผู้ฟัง³⁴

สรุปได้ว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาคือการสืบทอดคำสอนของพระพุทธเจ้าสู่ประชาชน นักเผยแผ่จะต้องมีคุณธรรมประจำใจ มีจิตใจแน่วแน่ที่จะเผยแผ่คำสั่งสอนนั้น

2.2.6 ลักษณะการสอนศีลธรรม (จริยศึกษา)

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้มีพระราชดำรัสพระราชทานเนื่องในวันเปิดงานฉลองครบรอบ 100 ปี การประถมศึกษาเพื่อปวงชน ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2527 ดังความตอนหนึ่งว่า

การสอนจริยธรรม ศีลธรรม คนไทยมีกฎหมายบ้านเมือง มีคุณธรรมที่อยู่กัน เป็นคณะจำเป็นต้องทำให้ถูก และปลูกฝังตั้งแต่เล็ก ๆ แล้วทำให้ได้ผลมากกว่า เช่น เรื่องของความมีระเบียบวินัย การอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ ความขยันขันแข็ง ความเมตตา กรุณา รู้จัก

³³วิ.ม. 4/32/39.

³⁴แสง จันทร์งาม, **วิธีสอนของพระพุทธเจ้า**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กมลการพิมพ์, 2526), หน้า 24-30.

สิทธิของตัวเองและผู้อื่น ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ในสังคมไทยมีเรื่องสัมมาคารวะ การมีมารยาทที่ดี ศาสนาแต่ละศาสนาก็มีวิธีการสอนของเขา ซึ่งจะมีหลักโดยเฉพาะ เช่น ศาสนาพุทธ คือ สอนเน้นพุทธประวัติ ในลักษณะของการเป็นตัวอย่างของ การกระทำของบุคคลที่ดีงาม และในเรื่องนั้นก็อาจจะแทรกข้อธรรมะ เหมือนนิทานมีเคล็ดธรรมะ ซึ่งเมื่อสอนไปแล้วเด็กก็เกิดชอบและสนใจ และสอนพิธีกรรมต่าง ๆ ของศาสนาแต่ละศาสนา เช่น ศาสนาพุทธ สอนพิธีต่าง ๆ เช่น พิธีการไหว้พระ เรื่องจรรยาและศีลธรรมเป็นการบอกกันยาก เป็นเรื่องที่ต้องสอดแทรกในวิชาต่าง ๆ แล้วปฏิบัติเป็นตัวอย่างที่ดีเดี๋ยวนี้มีหลายโรงเรียนจัดให้มีการฝึกสมาธิเพื่อจัดเอาเด็กที่วิ่งกันวุ่น ๆ มานั่งอยู่กับที่ มีเวลาคิดอะไรบ้าง ที่เห็นมากก็มีประโยชน์ แต่เด็กบางคนกลับแอบบอกว่าให้นั่งนิ่ง ๆ หลับตาก็ร้องไห้เลยก็มี เพราะว่าต้องหลับตามันมีด ๆ ก็เลยกลัว แต่การนั่งสมาธิก็ช่วยได้มาก...

จากพระราชดำรัส สามารถวิเคราะห์ได้ว่า จริยธรรมกับการศึกษามีความสัมพันธ์กัน คือ การศึกษาปลูกฝังค่านิยมทางจริยธรรมให้แก่บุคคลและมีส่วนในการสร้างจริยธรรมในเชิงพฤติกรรมด้วย หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการสอนจริยศึกษาดังกล่าว จึงได้มีหลักการในการสอนจริยศึกษา ซึ่งพัฒนามาจากผลการค้นคว้าวิจัย และจากบางส่วนของวิชาจิตวิทยาการศึกษา ดังนี้

1) การสอนจริยศึกษา ควรเน้นเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมในลักษณะบวก ไม่ใช่ลักษณะลบ เช่น ในการตั้งวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ควรระบุลงไปว่า เพื่อเสริมสร้างและดำรงไว้ซึ่งความประพฤติที่ดีของนักเรียนทุกคนในระดับสูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ไม่ใช่บอกแต่เพียงว่า เพื่อให้ นักเรียน ทุกคนไม่ทำชั่ว ไม่ทำบาปเท่านั้น รวมทั้งการยกตัวอย่างประกอบในการสอนก็เช่นเดียวกัน ครูควรยกตัวอย่างบุคคลที่มีความประพฤติดี แทนการยกตัวอย่างบุคคลที่มีความประพฤติไม่ดี เป็นต้น

2) ครูควรพยายามสอนให้นักเรียนคิดถึงวิชาจริยศึกษาในแง่ของการปฏิบัติ มากกว่าในแง่ของการท่องจำวิชาความรู้ ทั้งนี้ เพราะการปฏิบัติมีผลต่อความประพฤติของผู้เรียนโดยตรง

3) ครูควรจัดประสบการณ์ทางการเรียนรู้ให้เหมาะสมหรือสอดคล้องกับพัฒนาการทางด้านสรีรวิทยา จิตวิทยา และสังคมวิทยาของนักเรียน ทั้งนี้ เพราะการประพฤติหรือการปฏิบัติครอบคลุมไปทั้งภาวะแห่งความสมบูรณ์ของร่างกาย จิตใจ และสังคมซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างมากในเรื่อง ความประพฤติตนให้มีจริยธรรม

4) บทเรียนที่ครูจะสอนนักเรียนนั้นควรจะได้คำนึงถึงความสนใจ ความต้องการ ความสามารถ และภูมิหลังของนักเรียนด้วยเสมอ เพราะทั้ง 4 อย่างนี้ เป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญมากเกี่ยวกับตัวนักเรียน ที่จะช่วยให้การเรียนรู้บรรลุเป้าหมายได้มากน้อยเพียงใด

5) ครูควรจัดให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในบทเรียน หรือมีการกระทำสิ่งต่าง ๆ รวมกัน รวมถึงการที่นักเรียนได้มีโอกาสแสดงออก ซึ่งความคิดเห็นต่าง ๆ อันเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือพัฒนาบุคลิกภาพได้อย่างแท้จริง เช่น การสอนในเรื่องความเคารพ (คารวะ) ไม่ใช่เพียงแต่จะอธิบายให้นักเรียนฟัง และชมการสาธิตของครูเท่านั้น แต่นักเรียนควรมีส่วนร่วมโดยการฝึกปฏิบัติการแสดงความเคารพด้วยตนเอง รวมทั้งได้มีการอภิปราย และซักถามข้อสงสัยด้วย

6) การสอนจริยศึกษาแบบแก้ปัญหาจัดว่าเป็นสถานแห่งการเรียนรู้ได้ผลดี แบบหนึ่ง และจะดียิ่งขึ้นเมื่อปัญหานั้นเป็นเรื่องจริง และมีความหมายต่อนักเรียน เพราะเด็กในระดับ ประถมศึกษาเป็นวัยที่มีความสามารถที่จะคิดในสิ่งที่เป็นรูปธรรม เริ่มรู้จักเหตุผล และค้นคว้าหาความจริง แม้จะยังคำนึงถึงวัตถุทางกายภาพเป็นหลักอยู่ก็ตาม ดังนั้น การสนับสนุนให้เห็นประโยชน์และโทษ ของ การปฏิบัติ การฝึกหัดให้นักเรียนรู้จักแก้ปัญหาทางจริยธรรมจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก เพราะจะ ช่วยเสริมสร้างพฤติกรรมหรือพัฒนาบุคลิกภาพให้แก่ นักเรียน ดังนั้น ปัญหาที่ครูหยิบยกขึ้นมา จึงเป็น ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ของชีวิตในปัจจุบัน ซึ่งมีความหมาย และสำคัญต่อตัวเด็กเสมอ

7) จุดประสงค์ของการสอนควรจะมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์จริงของ นักเรียนอยู่ เสมอ ทั้งนี้ เพราะจะช่วยให้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น อันที่จริงนักเรียนไม่ได้เรียนเฉพาะแต่เนื้อหา ของหัวข้อจริยธรรมเท่านั้น แต่จะเรียนวิธีการหรือกิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูนำมาใช้สอนอีกด้วย

8) ครูควรจะเน้นให้นักเรียนได้รู้จักสรุปสาระสำคัญของเนื้อหาหัวข้อจริยธรรมและ สามารถนำเอาสาระสำคัญนั้น ไปใช้กับประสบการณ์ใหม่ ในด้านต่าง ๆ ของชีวิตประจำวันได้

9) นักเรียนแต่ละคนย่อมมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของตนเอง จึงสามารถเรียนรู้ได้ตาม ความสามารถและด้วยวิธีการ หรือวิถีทางของเขาเสมอ ดังนั้น กิจกรรมการเรียนการสอน และสื่อการเรียน รู้ที่ผู้สอนจะนำไปใช้สอนจริยศึกษา จึงจำเป็นต้องมีหลายอย่างแตกต่างกันไปด้วย เพื่อที่จะได้ ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น และสมบูรณ์ยิ่งขึ้น³⁵

การดำเนินการเรียนการสอนจริยศึกษาในโรงเรียนนั้น ครูผู้สอนอาจจะพิจารณา ดำเนินการสอนตามความเหมาะสมของสภาพการณ์และเนื้อหาวิชา ดังนี้

1) สอบแบบบูรณาการ ทั้งในกลุ่มประสบการณ์เดียวกันและต่างกลุ่มประสบการณ์

2) สอนตามข่าว หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ตัวอย่างเช่น ขณะมีข่าวหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับการบำเพ็ญประโยชน์ ก็ให้นักเรียนจัดกิจกรรมศึกษาค้นคว้าหัวข้อจริยธรรมเกี่ยวกับการบำเพ็ญ ประโยชน์ เป็นต้น

3) สอนให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น โดยดึงเอาความรู้เนื้อหาของหัวข้อจริยธรรมเข้าไป ในแต่ ละวิชา เช่น ความมีระเบียบวินัย สอดแทรกเข้าไปในการสอนวิชาพลศึกษา เป็นต้น

วิธีการสอนจริยศึกษา เป็นกิจกรรมซึ่งครูควรจัดทำไว้อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อ ใช้เป็นแนวทางนำนักเรียนไปสู่จุดหมายปลายทาง วิธีสอนที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุด ซึ่งมี 2 ลักษณะสำคัญ คือ

1) วิธีสอนประเภทใช้ครูเป็นศูนย์กลาง เป็นวิธีการที่ครูเป็นผู้จัดและดำเนิน การสอน โดยตรง ซึ่งเห็นว่า ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญมากในห้องเรียน และต้องการให้นักเรียนเริ่มจดเนื้อหา จริยธรรมและเข้าใจอย่างแท้จริง วิธีนี้ใช้ได้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นไป เพราะเด็กใน วัยนี้เริ่มมีพัฒนาการทางด้านสติปัญญา สามารถศึกษาหัวข้อจริยธรรมในชั้นลึกซึ่งกว่าระดับ ประถมศึกษาได้บ้างแล้ว และยังสามารถสร้างพื้นฐานสำหรับศึกษาหัวข้อ จริยธรรมในชั้นลึกซึ่งต่อไป

³⁵หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร, โครงการอบรมครูพระช่วยสอน วิชาจริยศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร, (กรุงเทพมหานคร : ชุมชนุสสภกรรมการเกษตรแห่งประเทศไทย, 2533), หน้า 3-5.

อีกด้วย วิธีการสอนประเภทนี้ ได้แก่ การบรรยาย การถามตอบ การให้การบ้าน การจดบันทึกและการท่องจำ เป็นต้น

2) วิธีการสอนประเภทที่ใช้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นวิธีการที่ครูไม่ได้สอน โดยตรง แต่เป็นวิธีการที่ครูพยายามให้นักเรียนมีประชาธิปไตยในการเรียนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น ช่วยทำให้บรรยากาศในห้องเรียนดีขึ้น ครูควรมีความเป็นกันเองกับนักเรียน คอยให้คำแนะนำ และนักเรียนสามารถปรับตัวเข้ากันได้เป็นอย่างดี วิธีการนี้ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2540 ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง วิธีการสอนประเภทนี้ ได้แก่ การอภิปราย การสาธิต การแบ่งกลุ่มศึกษาค้นคว้า และรายงาน และการแสดงละครจริยศึกษา เป็นต้น

ดังนั้น การสอนจริยศึกษาให้ได้ผลอย่างสมบูรณ์ ครูจึงควรพิจารณาเลือกวิธี การสอนหรือกิจกรรมหลาย ๆ อย่าง ซึ่งมีลักษณะที่ครูและนักเรียนเป็นศูนย์กลางประกอบกันไปให้เหมาะสมกับโอกาส และสภาพของบทเรียน เนื้อหา หรือหัวข้อจริยธรรมแต่ละบท ซึ่งวิธีการสอนหรือกิจกรรม จริยศึกษาต่อไปนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะช่วยให้นักเรียนบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ ซึ่งครูสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับหัวข้อธรรมะต่าง ๆ ดังนี้

1) การสอนแบบบรรยาย การสอนแบบนี้จะได้ผลดี ครูควรจะพูดให้กระชับรัด ได้ใจความ ใช้ภาษาให้นักเรียนเข้าใจง่าย พยายามยกตัวอย่างและใช้ท่าทางประกอบบ้างตามสมควร ก็จะช่วยให้นักเรียนสนใจเรียนมากขึ้น ตัวอย่างของเนื้อหาจริยธรรมที่อาจใช้วิธีสอนแบบบรรยายได้ เช่น ความระลึกได้ (สติ) ความรู้ตัว (สัมปชัญญะ) ความละเอียดรอบาป (หิริ) ความสงบเสงี่ยม (โสรัจจะ) ความพอใจรักใคร่ใน สิ่งนั้น (ฉันทะ) เป็นต้น

2) การสอนแบบอภิปราย วิธีการสอนแบบนี้ครูควรใช้สอดแทรกได้ทุกเนื้อหา ที่ต้องการ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง สามารถช่วยกันสรุปได้เอง และมีความกล้าในการแสดงความคิดเห็น สำหรับหัวข้อในการอภิปรายอาจเน้นเรื่องที่ครูแต่งขึ้น จากหนังสือพิมพ์ หรือตำราก็ได้ แต่เรื่องนั้นต้องมีลักษณะของการขัดแย้งทางจริยธรรม (Moral Dilemma) ข้อควรสังเกตในการสอนแบบนี้คือ ถ้าครูพยายามช่วยกระตุ้นให้นักเรียนคิด ให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับสูงกว่าขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Lawrence Kohlberg) ที่นักเรียนมีอยู่แล้วหนึ่งขั้น จะช่วยให้ความคิด ให้เหตุผลเชิง จริยธรรมของนักเรียนพัฒนาไปได้ด้วยดี

3) การสอนแบบแก้ปัญหา เป็นการสอนแบบวิทยาศาสตร์ซึ่งสามารถนำมาสอน จริยศึกษาได้เป็นอย่างดี เพื่อช่วยให้นักเรียนได้คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น อีกทั้ง จะได้นำติดตัวไปใช้แก้ปัญหาต่อไปข้างหน้าได้อีกด้วย ขั้นตอนของวิธีการสอนแบบนี้ อาจจะนำไปใช้กับการสอนเรื่องการบำเพ็ญประโยชน์ (อัตถจริยา)

4) การสอนแบบการแบ่งกลุ่มทำกิจกรรม สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในทุกเนื้อหา โดยให้นักเรียนช่วยกันทำงานเกี่ยวกับเนื้อหาของจริยธรรม การให้ทำงานกลุ่มอาจให้ช่วยค้นคว้าเพื่อหาข้อสรุปแก้ปัญหาเกี่ยวกับบทเรียน หรืออาจทำเป็นกิจกรรมส่งเสริมหลังจากการเรียนเพื่อช่วยเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจให้ดีขึ้น การทำงานเป็นกลุ่มย่อย ๆ จะช่วยสร้างนิสัยเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ไม่เห็นแก่ตัวและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นเป็นลักษณะนิสัยที่ดี โดยให้นักเรียนค้นคว้าทำรายงานต่อชั้นทั้งพูดและ

เขียน แล้วรวมเรื่องเป็นความคิดรวบยอด หรือแบ่งงานช่วยกันทำ ทำสมุดภาพ และจัดนิทรรศการทางจรรยาวิชา เป็นต้น ทั้งนี้ ครูควรให้คำปรึกษาโดยตลอดในขณะที่นักเรียนทำกิจกรรมกลุ่ม

5) การสอนแบบบทบาทสมมติ สามารถสอดแทรกได้ในหลายเนื้อหาของหัวข้อจริยธรรม บทบาทสมมติที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนจริยศึกษา

6) การสอนโดยให้เลียนแบบจากตัวแบบ อาศัยแนวคิดและหลักการของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเป็นพื้นฐาน โดยการใช้ตัวแบบแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ให้นักเรียนเห็น เพื่อให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมนั้นตามตัวแบบ

7) การสอนแบบสืบสวนสอบสวน ลักษณะและวิธีการคล้ายกับการสอนแบบแก้ปัญหา คือ นักเรียนจะต้องค้นคว้าหาเหตุผลมาตอบ หรือแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยครูเป็นผู้กระตุ้นด้วยคำถาม เพื่อให้นักเรียนสังเกต อธิบาย ทำนาย และควบคุมสถานการณ์ที่เป็นปัญหาเพื่อหาทางแก้ปัญหา นั้น แล้วนำวิธีแก้ปัญหานั้นไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน วิธีสอนแบบนี้ นักเรียนเป็นผู้ซักถามอภิปราย และลงมือกระทำ คิดหาคำตอบความรู้ ค้นพบกฎเกณฑ์และจัดบันทึกความรู้ที่ค้นพบด้วยตนเอง ครูเป็นเพียงผู้ให้ คำแนะนำ วิธีสอนแบบนี้เน้นการใช้ประสาทสัมผัสเน้นให้เกิดความคิดในเชิงวิเคราะห์ สังเคราะห์ แก้ปัญหา ตลอดจนการมีวิจารณ์ญาณ การแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล มีความคิดในทางสร้างสรรค์ และเกิด การเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม ทั้งนี้จะเน้นกระบวนการคิดการ ปฏิบัติจริงของผู้เรียนเป็นสำคัญ ตัวอย่างเนื้อหาของหัวข้อจริยธรรมที่อาจใช้สอนด้วยวิธีนี้ เช่น ความเป็นผู้รู้จักเหตุ (ธัมมัญญาตา) และเชื่อสิ่งที่ควรเชื่อ (ศรัทธา) เป็นต้น

8) การสอนแบบโต้วาที จะช่วยสร้างความสนใจให้แก่ นักเรียนมาก เพราะการโต้วาที จะช่วยเปลี่ยนบรรยากาศของห้องเรียน และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้พูดเพื่อแสดง ความคิดเห็นต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง การโต้วาทีในเนื้อหาของหัวข้อจริยธรรม ครูต้องเตรียมนักเรียน ให้พร้อมเสียก่อน ตั้งแต่การปรึกษากับนักเรียน เลือกญัตติที่จะโต้วาที การชี้แจงความมุ่งหมายการแบ่งฝ่าย นักเรียนให้เป็นฝ่ายเสนอและฝ่ายค้าน การแนะนำให้ทั้งสองฝ่ายไปศึกษาค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับปัญหาและเหตุผลต่าง ๆ เพื่อนำมาพูดให้ถูกต้องและสนุกสนาน หลังจากโต้วาทีเสร็จแล้วควรจะได้มีการตัดสินว่าฝ่ายใดชนะ หรือเสมอกัน (ถ้าเป็นไปได้ควรให้เสมอกัน) และควรจะได้มีการแยกให้เห็นว่าอะไรเป็นความรู้ อะไรเป็นเรื่องชวนหัว โดยให้นักเรียนชวนกันตอบและแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม สรุปการโต้วาทีว่า เนื้อหาของหัวข้อ จริยธรรมเป็นเรื่องที่ถูกต้องเสมอ การใช้วิธีสอนแบบนี้ อาจเลือกหัวข้อจริยธรรมที่เป็นปัญหา เช่น “เชื่อสิ่งที่ ควรเชื่อ” (ศรัทธา) หัวข้อนี้อาจตั้งเป็นญัตติที่จะโต้วาทีได้ และ “ความเกรงกลัวต่อบาป” (โธตตปปะ) อาจตั้งเป็นญัตติได้ว่า “บาปมีจริงหรือไม่” เป็นต้น

วิธีสอนหรือกิจกรรมทั้งหมดที่รวบรวมมานี้ เป็นกิจกรรมที่นักการศึกษาสมัยใหม่ นิยมใช้เป็นวิธีการสอน หรือจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกันมาก เพราะเป็นกิจกรรมที่มองเห็นลักษณะ และ วิธีการกระทำได้อย่างชัดเจน สามารถนำมาใช้เป็นวิธีสอนจริยศึกษา สำหรับชั้นต่าง ๆ ทุกระดับ การศึกษา ได้ตามความเหมาะสม นอกจากนี้ยังมีวิธีสอนหรือกิจกรรมอื่นๆ อีกมากที่ครูสามารถนำมาใช้กับการสอน จริยศึกษาได้เสมอ เช่น การสาธิต การจัดนิทรรศการ การทำสมุดภาพและการเล่าเรื่อง เป็นต้น³⁶

³⁶เรื่องเดียวกัน, หน้า 5-7.

2.2.7 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การจัดโปรแกรมการสอน หรือลักษณะการเรียนการสอนที่ต้องดำเนินการตามแผนการเรียนรู้ซึ่งจัดเป็นสื่ออย่างหนึ่ง อาจใช้สื่อหลายชนิดร่วมกันก็ได้ เรียกว่า สื่อประสม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างชัดเจนลึกซึ้งซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และสะดวกต่อการใช้สอน³⁷

รุ่งทิwa จักรกร ได้กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนการสอนนั้นเป็นวิธีการที่จะนำผู้เรียนไปสู่วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในกิจกรรมการเรียนการสอนนี้จะต้องอาศัยเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เข้ามาช่วย³⁸

ทัศนีย์ ศุภเมธี ได้กล่าวว่า ประโยชน์ของกิจกรรมการเรียนการสอนมีดังนี้ กิจกรรมการเรียนการสอน เป็นการส่งเสริมหลักสูตรให้สมบูรณ์ทั้งทางด้านกิจกรรม ทักษะและทัศนคติให้นักเรียนมีประสบการณ์กว้างขึ้น กิจกรรมการเรียนการสอน มีส่วนให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียน ฝึกให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ³⁹

สรุปได้ว่าเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้กระทำ หรือปฏิบัติด้วยตนเอง ด้วยความกระตือรือร้น เช่น ได้คิด ค้นคว้า ทดลองรายงาน ทำโครงการ สัมภาษณ์ แก้ปัญหา ได้ใช้ ประสาทสัมผัสต่าง ๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างแท้จริง ผู้สอนทำหน้าที่ เตรียมการจัด บรรยากาศการเรียนรู้ จัดสื่อสิ่งเร้าเสริมแรงให้คำปรึกษาและสรุปสาระการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ค้นพบสาระสำคัญหรือองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเอง อันเกิด จากการได้ศึกษาค้นคว้าทดลอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้และลงมือปฏิบัติจริง ทำให้ ผู้เรียนรักการอ่าน รักการศึกษาค้นคว้าเกิดทักษะในการแสวงหาความรู้ เห็นความสำคัญของการเรียนรู้ ซึ่งนำไปสู่ การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนกำหนดงาน วางเป้าหมายร่วมกัน และมีโอกาสเลือกทำงานหรือศึกษาค้นคว้าในเรื่องที่ตรงกับความถนัดความสามารถ ความสนใจ ของตนเอง ทำให้ผู้เรียนเรียนด้วยความกระตือรือร้น มองเห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียนและสามารถ ประยุกต์ความรู้นำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริง การจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดจากการเรียน ได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ ได้ประยุกต์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิต ได้มีความสุขและสนุกกับการเรียนรู้ ตลอดจนมีคุณลักษณะนิสัยดีงามที่สังคมพึงปรารถนา

การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ มี 4 รูปแบบ คือ

1) การสอนบูรณาการแบบสอดแทรก (Infusion Instruction) การสอนแบบนี้ครูผู้สอนในวิชาหนึ่งสอดแทรกเนื้อหาของวิชาอื่น ๆ เข้าไปในการสอนของตนเป็นการวางแผนการสอนและสอนโดยครูเพียงคนเดียว

³⁷สิริภา บุญกาญจน์วนิช, “การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ 4 ส ในสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), 2548, หน้า 83.

³⁸รุ่งทิwa จักรกร, **การเรียนรู้มัธยมศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2526), หน้า 84.

³⁹ทัศนีย์ ศุภเมธี, **หลักสูตรและแบบเรียนประถมศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาหลักสูตรและการสอนวิทยาลัยครูธนบุรี, 2531), หน้า 122.

2) การสอนบูรณาการแบบขนาน (Parallel Instruction) การสอนตามรูปแบบนี้ ครูตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปสอนต่างวิชากัน ต่างคนต่างสอนแต่ต้องวางแผนการสอนร่วมกันโดยมุ่งสอนหัวเรื่อง ความคิดรวบยอด ปัญหาเดียวกัน (theme Concept Problem) ระบุสิ่งที่ร่วมกันและตัดสินใจร่วมกันว่าจะสอนเรื่อง ความคิดรวบยอด ปัญหานั้น ๆ อย่างไรในวิชาของแต่ละคน งานหรือการบ้านที่มอบหมายให้นักเรียนทำจะแตกต่างกันไปในแต่ละวิชา แต่ทั้งหมดจะต้องมีหัวเรื่อง ความคิดรวบยอด ปัญหาร่วมกัน

3) การสอนบูรณาการแบบสหวิทยาการ (Multidisciplinary Instruction) การสอนแบบนี้คล้าย ๆ กับการสอนบูรณาการแบบขนาน (parallel Instruction) กล่าวคือ ครูตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป สอนต่างวิชากัน มุ่งสอนหัวเรื่อง ความคิดรวบยอด ปัญหาเดียวกัน ต่างคนต่างแยกกันสอนเป็นส่วนใหญ่ แต่มีการมอบหมายงานหรือโครงการ (Project) ร่วมกัน ซึ่งจะช่วยให้เชื่อมโยงสาขาวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ครูทุกคนจะต้องวางแผนร่วมกันเพื่อที่จะให้ระบุว่าสอนหัวเรื่องความคิดรวบยอด ปัญหา นั้น ๆ ในแต่ละวิชาอย่างไร และวางแผนสร้างโครงการนั้นออกเป็นโครงการย่อย ๆ ให้นักเรียนปฏิบัติ ในแต่ละรายวิชาอย่างไรหนึ่งพึงเข้าใจว่า “โครงการ” นี้มีความหมายเดียวกันกับคำว่า “โครงการ” มาจากภาษาอังกฤษคำเดียวกันคือ “Project” ผู้อ่านหลายท่านอาจคุ้นเคยคำว่า โครงการมากกว่า เช่น โครงการวิทยาศาสตร์ ซึ่งก็อาจเรียกว่า โครงการวิทยาศาสตร์ได้เช่นเดียวกัน

4) การสอนบูรณาการข้ามวิชาหรือเป็นคณะ (Trans Disciplinary Instruction) การสอนตามรูปแบบนี้ ครูที่สอนวิชาต่าง ๆ จะร่วมกันสอนเป็นคณะหรือเป็นทีมร่วมกันวางแผน ปรัชญาหรือ และกำหนดหัวเรื่อง ความคิดรวบยอด ปัญหาร่วมกัน แล้วร่วมกันดำเนินการสอน นักเรียนกลุ่มเดียวกัน⁴⁰

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการดังกล่าว ครูจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องต่อไปนี้

- 1) มีความรู้ลึก รู้จริงในเรื่องที่สอน
- 2) ใช้จิตวิทยาพัฒนาการในการสอน
- 3) ให้ความสำคัญด้านวุฒิภาวะ และความแตกต่างของผู้เรียน เช่น
  - ระดับอนุบาล ควรเน้นสมรรถภาพให้เรียนปนเล่น อย่างมีความสุข และเกิดคุณค่า
  - ระดับประถมศึกษา 1 - 3 ควรเริ่มมีสาระการเรียนรู้บ้าง เพื่อการอ่านออกเขียนได้คิดวิเคราะห์เป็น เวลาเรียนส่วนใหญ่จะเน้นหนักไปกับการรู้ภาษาแม่ (ไทย) หลักการคิดคำนวณในเบื้องต้น และปลูกฝังความเชื่อเกี่ยวกับหลักกรรม และการให้ผลของกรรม เพื่อทำความเห็นให้ถูกต้อง (สัมมาทิฐิ) และสร้างจิตสำนึกที่ต้งามเป็นการปูพื้นฐานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา
  - ระดับประถมศึกษา 4 - 6 ควรเริ่มให้ความสำคัญกับวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีมากขึ้น

⁴⁰สำนักงานประสานงานโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, คู่มือฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนแบบหน่วยบูรณาการวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์, อ้างแล้ว, หน้า 8-10.

- ระดับมัธยมศึกษา ควรเน้นการบูรณาการในรูปแบบสหวิทยาการมากขึ้น⁴¹

รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ 4 ส เป็นแบบสหวิทยาการ ผสมผสานกับแบบวันแห่งการบูรณาการ เน้นการสร้างเนื้อหาจากชีวิตจริงของนักเรียนในแต่ละวันมา รวมกับเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนาเรื่อง หลักกรรม และหลักเบญจศีล – เบญจธรรม ให้สอดคล้องกับ หลักโอวาท 3 โดยใช้พุทธวิธีการสอน 4 ส บูรณาการกับหลักไตรสิกขา เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย 4 ส

การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ยึดหลักการสอนธรรมของพระพุทธเจ้าตามหลัก โอวาทปาฏิโมกข์ หรือ โอวาท 3 โดยนำเนื้อหาเรื่อง “หลักกรรมและหลักเบญจศีล – เบญจธรรม” มา จัดเป็นหน่วยการเรียนรู้ ในสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา เพื่อให้สอดคล้องกับหลักโอวาท 3 ตามผัง การเรียนรู้พระพุทธศาสนาหลักสูตรใหม่ โดยมีจุดมุ่งหมายดังนี้

1) เพื่อให้นักเรียนเกิดความละเอียดต่อการทำชั่ว เกรงกลัวต่อการทำบาป

2) เพื่อให้นักเรียนอยากทำความดี ให้เกิดบุญ เกิดความสุขความเจริญต่อตนเองและ คนรอบข้าง

3) เพื่อให้นักเรียนรู้จักการทำใจให้สะอาด สงบ เป็นสุข ด้วยการ คิดดี พูดดี ทำดี

วิธีการนั้นใช้พุทธวิธีการสอน 4 ส ของพระพุทธเจ้ามาบูรณาการกับหลักไตรสิกขา โดยใช้ ศีล สมาธิ ปัญญา มาประสานสัมพันธ์ให้เป็นกระบวนการฝึกปฏิบัติ ชัดเกล้าพฤติกรรมของนักเรียน ให้เป็นคนดี มีระเบียบวินัย มีความเรียบร้อยทั้งกาย วาจา ใจ รู้จักแยกแยะได้ว่าสิ่งใดควรทำสิ่งใดไม่ ควรทำ สิ่งใดเป็นความดี สิ่งใดเป็นความชั่ว สิ่งใดทำแล้วเป็นบุญ สิ่งใดทำแล้วเป็นบาป รู้จักนำ หลักธรรมมาแก้ปัญหา และพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1) **ขั้นสร้างศีล เป็นขั้นเตรียมการก่อนสอน (ส 3 : สมุตเตชชา) แก่ลัทธิ**

1.1) **การสร้างข้อตกลงร่วมกัน** โดยผู้เรียน ต้องร่วมกันกำหนดกฎเกณฑ์ระเบียบ วินัยในการปฏิบัติตน และการเรียนรู้ร่วมกันในห้องเรียนให้เข้าใจตรงกันอย่างชัดเจนก่อนซึ่งผู้เรียน ต้องยอมรับในข้อตกลงนั้น เพื่อควบคุมพฤติกรรมตนเองให้เกิดความเรียบร้อยแก่ส่วนรวมโดยไม่ต้อง อาศัยการบังคับควบคุมจากภายนอกหรือคนอื่น ๆ ผู้สอนก็ต้องมีระเบียบวินัยในตนเองเพื่อเป็น แบบอย่างที่ต้องตั้งงามให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ซึมซับพฤติกรรมอย่างซาบซึ้ง ชื่นชม

1.2) **การเตรียมความพร้อมของผู้เรียน** โดยผู้เรียนต้องมีความพร้อมทั้งสภาพ ร่างกายและจิตใจ

ด้านร่างกาย ผู้เรียนต้องสามารถควบคุมพฤติกรรมตนเองให้อยู่ในสภาพที่ พร้อมจะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ พร้อมทั้งฝึกปฏิบัติอยู่เสมอ ต้องมีสัมมาคารวะ รู้จักเคารพผู้ที่ควรเคารพ เช่น ครูผู้สอน พ่อแม่ ผู้มีพระคุณ และรู้จักให้เกียรติผู้อื่น เช่น เพื่อน ๆ คือ รู้จักควบคุมกายและวาจา ให้อยู่ในความสำรวม สงบเรียบร้อย รวมถึงการแต่งกายที่สะอาด เรียบร้อย ถูกต้องตามระเบียบของ โรงเรียนด้วย

ด้านจิตใจ ผู้เรียนต้องสามารถควบคุมอารมณ์ และจิตใจตนเองให้อยู่ในความ สงบให้ได้ไม่ปล่อยใจให้คิดฟุ้งซ่านหรือวิตกกังวลเกินกว่าเหตุ

⁴¹กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, **แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2540), หน้า 52.

ขั้นตอนนี้ อาจใช้วิธีการฝึกควบคุมจิตใจให้สงบ เพื่อฝึกให้มีสติอยู่เสมอ เพราะสติจะช่วยควบคุมจิตใจให้เกิดสมาธิ หรือความตั้งมั่นแห่งจิตได้ เมื่อจิตเป็นสมาธิจะช่วยให้เกิดความจดจ่อ มุ่งมั่น ตั้งใจที่จะเรียนรู้ คือเกิดความปลอดโปร่งด้านความคิดและจิตใจ ช่วยให้เกิดความจดจ่อ มุ่งมั่น ตั้งใจที่จะเรียนรู้ คือเกิดความปลอดโปร่งด้านความคิดและจิตใจ ช่วยให้เกิดความจำแนกย่ำชัด และพร้อมที่จะรับสิ่งใหม่ การฝึกเรื่องระเบียบวินัย ควรฝึกทั้งด้านร่างกายและจิตใจ และต้องฝึกเป็นประจำให้ติดเป็นนิสัย คล้ายกับการฝึกกีฬา เมื่อฝึกบ่อย ๆ ก็จะกลายเป็นเรื่องปกติ กลายเป็นผู้มีระเบียบวินัยในตนเองได้ไม่ยาก อันเป็นความหมายของผู้มีศีลนั่นเอง

1.3) การเตรียมความพร้อมของผู้สอน ผู้สอนต้องมีความพร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เช่นเดียวกับผู้เรียน ซึ่งคนทั่วไปมักมองเพียงเรื่องคุณวุฒิทางการศึกษาที่ตรงกับวิชาที่สอนก็ถือว่ามีความพร้อมแล้ว โดยมองข้ามความพร้อมด้านจิตใจ ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของผู้สอน

ดังนั้นผู้สอนที่ดีจึงควรมีความพร้อม 3 ประการ ดังตัวอย่างของพระบรมครูซึ่งกล่าวไว้ในพุทธคุณ 3 ประการของพระพุทธเจ้า ได้แก่

- **พระวิสุทธิคุณ** หมายถึง มีความสะอาด บริสุทธิ์ ทั้งกาย วาจา ใจ สามารถตัดความโลภ ความโกรธ ความหลงของตนได้ก่อน จึงเป็นถึงพร้อมด้วยศีลอันบริสุทธิ์

- **พระปัญญาธิคุณ** หมายถึง เป็นผู้ตรัสรู้ชอบได้โดยพระองค์เอง เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถครบถ้วนทั้งวิชาและจรณะ คือมีความรู้พร้อมทั้งด้านเนื้อหาและความประพฤติเรียบร้อยดีงามอย่างแท้จริง

- **พระมหากรุณาธิคุณ** หมายถึง เป็นผู้เมตตากรุณาอันยิ่งใหญ่ต่อหมู่สัตว์ เมื่อตรัสรู้แล้วก็นำความรู้ที่ตนได้มาเผยแผ่ สั่งสอนต่อสรรพสัตว์ทั้งหลายให้รู้ตามด้วย เพื่อให้ก้าวพ้นจากความทุกข์ ดังนั้นครูผู้สอนควรมีคุณสมบัติ 3 ประการ ตามแบบอย่างของพระบรมครูด้วย

1.4) สภาพแวดล้อม หมายถึง บรรยากาศของห้องเรียน หรือสถานที่เรียนผู้สอนควรมีความสะอาด ร่มรื่น เป็นระเบียบเรียบร้อย เงียบสงบ ไม่มีเสียงอึกทัก ไม่มีสิ่งรบกวนอื่น ๆ จากกลิ่นเสียง สัตว์ร้าย หรือแมลงต่าง ๆ ควรอยู่ในสภาพที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้เกิดผลดี (สัปปายะ) เช่น มีกลิ่นหอมอ่อน ๆ จากดอกไม้ มีลมพัดเย็นสบายมีแมกไม้สายน้ำ แวดล้อมด้วยธรรมชาติ เป็นต้น

2) ขั้นสร้างสมาธิ เป็นขั้นนำเข้าสู่บทเรียน (ส 2 สมาทปนา) จุงใจ

2.1) การสวดมนต์ไหว้พระและปฏิญาณตน

ขั้นแรกควรเริ่มจากการสร้างความเลื่อมใสศรัทธา ในพระพุทธศาสนาให้ผู้เรียนเกิดความเคารพในพระรัตนตรัย มีความเชื่อมั่นในหลักคำสอน ตั้งใจที่จะเรียนรู้ฝึกปฏิบัติตนด้วยความเต็มใจ มุ่งมั่น ตั้งแต่ต้นด้วยองค์ประกอบ ดังนี้

- บุคลิกภาพของครูผู้สอน ควรมีความเป็นมิตรที่ดี มีความสำรวม สงบ เรียบร้อยเป็นแบบอย่างที่ต้อง และเหมาะสม

- การสวดมนต์ไหว้พระต้องปฏิบัติได้ถูกต้อง แม่นยำ ทุกขั้นตอน ทุกบทสวด

- การให้ผู้เรียนปฏิญาณตนก่อนเรียนว่า

(1) จะสำรวมกาย วาจา ใจ ให้สงบ เรียบร้อย

(2) จะรักษาศีล 5 ให้สะอาด บริสุทธิ์

(3) จะตั้งใจเรียนรู้และฝึกปฏิบัติกิจกรรมตามคำสั่งสอนของครูอาจารย์ด้วยความเคารพ นอบน้อม ต่อหน้าพระพุทธรูป ซึ่งเป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้าเป็นการสร้างประสิทธิภาพ ในการเรียนรู้และการฝึกปฏิบัติได้เป็นอย่างดี

2.2) การนำเข้าสู่บทเรียน

การสร้างความสนใจ ด้วยการเล่าเรื่อง นิทาน หรือชาดกที่เกี่ยวกับเนื้อหาสาระด้วยสื่อการเรียนรู้ประกอบบทเรียน เช่น รูปภาพ ข้าว ภาพยนตร์ เทป บันทึกเสียง ฯลฯ จัดเป็นการสร้างสมาธิอย่างดี สำหรับเด็ก หรืออาจให้กิจกรรมง่าย ๆ เพื่อเปลี่ยนอิริยาบถ เช่น ฝึกสติด้วยบทเพลงสั้น ๆ ประกอบท่าทางหรือคำสั่งง่าย ๆ ว่า “สะอาด สว่าง สงบ”

3) **ขั้นสร้างปัญญา เป็นการให้ความรู้ ความเข้าใจ ฝึกปฏิบัติ (ส 1 : สันทัดสนา) แจ่มแจ้ง**

3.1) ให้เนื้อหาที่จะเรียนรู้โดยการบรรยาย อธิบาย การศึกษาจากเอกสารด้วยตนเองหรืออ่านจากหนังสือ, ใบความรู้ที่ครูกำหนดให้

3.2) การตั้งปัญหา/ประเด็นคำถามอาจให้ผู้เรียน หรือผู้สอน เป็นผู้ตั้งประเด็นปัญหาเพื่อช่วยกันวิเคราะห์ปัญหา และหาวิธีแก้ไขปัญหานั้น ตามหลักธรรม และหลักเหตุผล

ข้อควรคำนึง คือ ผู้สอนควรตั้งคำถามไว้ล่วงหน้า ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ควรเป็นคำถามที่มีความชัดเจนครอบคลุมเนื้อหา เป็นคำถามหลายชนิด หลายระดับของความยากง่าย ซึ่งผู้เรียนสามารถคิดแก้ปัญหาได้ในเวลาที่กำหนด

3.3) ให้แต่ละคน หรือแต่ละกลุ่ม เขียนสรุปหรือกล่าวรายงานผลจากการวิเคราะห์ปัญหา การแก้ปัญหา ด้วยความเข้าใจจริง ๆ โดยอาจเป็น การทำชิ้นงานรายบุคคล การรายงานเป็นกลุ่ม หรือการแสดงบทบาทสมมติก็ได้

3.4) ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุป สาระสำคัญในแต่ละเรื่อง

3.5) เปิดโอกาส ให้ผู้เรียนได้ซักถาม แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้

3.6) จัดบันทึกสรุป เนื้อหาสาระสำคัญทุกครั้ง

4) **ขั้นตรวจสอบผลการเรียนรู้ (ส 4 : สัมปหังสนา) ร่าเริง**

หลังจากจบบทเรียนในแต่ละครั้ง ควรมีการตรวจสอบผลการเรียนทุกครั้งตามสภาพความเป็นจริง เพื่อประเมินผลทั้งผู้เรียนและผู้สอน ให้เกิดการพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การวัดและประเมินผลให้มีประสิทธิภาพ เกิดความเป็นธรรม และครอบคลุมความถนัดความแตกต่างของแต่ละบุคคล จึงควรใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น กานสังเกตพฤติกรรม การตอบคำถาม การปฏิบัติงาน การตรวจผลงาน การทำแบบฝึกหัด การทำแบบสอบทดสอบ และการประเมินผลตนเอง เป็นต้น⁴²

⁴²สิริญา บุญญาญจนวีณา, “การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ 4 ส ในสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, อ่างแล้ว, หน้า 84-86.

สรุปการออกแบบจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แบบบูรณาการ 4 ส ตามหลักไตรสิกขา มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1) ขั้นสร้างศีล (ส 3 : สมุตเตชนา)

- 1.1) สร้างข้อตกลงร่วมกัน ระหว่างผู้เรียน - ผู้สอน
- 1.2) เตรียมความพร้อมผู้เรียน
- 1.3) เตรียมความพร้อมของผู้สอน
- 1.4) จัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมต่อการเรียนรู้

2) ขั้นสร้างสมาธิ (ส 2 : สมาทปนา)

- 2.1) สวดมนต์ไหว้พระ
- 2.2) นำเข้าสู่บทเรียน เล่าเรื่อง - นิทาน
- 2.3) ผีกลสติ ทำสมาธิ
- 2.4) ปฏิญาณตน

3) ขั้นสร้างปัญญา (ส 1 : สันทัสสนา)

- 3.1) บรรยาย อธิบาย ศึกษาด้วยตนเอง
- 3.2) การตั้งปัญหา ถาม - ตอบ
- 3.3) แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้
- 3.4) ร่วมกันสรุป บันทึกสาระสำคัญ

4) ขั้นตรวจสอบผลการเรียนรู้ (ส 4 : สัมปหังสนา)

- 4.1) การสังเกตพฤติกรรม
- 4.2) การตอบคำถาม
- 4.3) การปฏิบัติงาน
- 4.4) การทำแบบฝึกหัด
- 4.5) การทำแบบทดสอบ⁴³

สรุปได้ว่าครูจำเป็นต้องใช้กลวิธีและเทคนิคที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียน ไม่มีวิธีหรือเทคนิคของใครสมบูรณ์ที่สุด ดังนั้นการสอนที่ดีต้องสอดคล้องกับการที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมายของการศึกษานั้น ขึ้นอยู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ของบุคคลนั้นมีความหลากหลายและแตกต่างกันไปตามประสบการณ์และความสามารถพื้นฐานของบุคคลนั้น ๆ หรือ Style การเรียนรู้มีหลายรูปแบบ โดยพบว่าห้องเรียนหนึ่ง ๆ มักจะมีผู้ถนัดการเรียนรู้อยู่หลากหลายรูปแบบ ดังนั้น ครูจึงจำเป็นต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับจริตหรือนิสัยของผู้เรียนอย่างเสมอภาคกัน เพื่อให้ผู้เรียนมีความสุข สนุกสนานเกิดความสุขในการเรียนรู้ตามรูปแบบที่ตนถนัด รวมทั้งยังมีโอกาสพัฒนาความสามารถด้านอื่น ๆ ที่ตนเองไม่ถนัดด้วยวิธีการหลากหลายอีกด้วย โดยอาจเริ่มจากรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลแล้ววางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับลักษณะของผู้เรียนรวมทั้งสร้างโอกาสให้เขาได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

⁴³เรื่องเดียวกัน, หน้า 87-89.

2.2.8 ประวัติความเป็นมาของโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

การอาราธนาครูพระมาช่วยสอนศีลธรรม (วิชาพระพุทธศาสนา) ในโรงเรียนวิถิปุทธ นั้น เนื่องจากสภาพวิถีชีวิตของผู้ในสังคมไทยที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม ทำให้เกิดภาวะสับสนในวิถีชีวิต ค่านิยม และภูมิคุ้มกันทางสังคม ลดลง จนก่อเกิดการเบี่ยงเบนทางพฤติกรรม คือ ละเลยในคุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรม ซึ่งปัญหาเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อเด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษา ให้หลงผิดและมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปในทาง ไม่พึงประสงค์ เช่น ขาดระเบียบวินัย เกี่ยวข้องยาเสพติด ทะเลาะวิวาท มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และขาดวินัยในการดำเนินชีวิต ดังนั้น จึงจำเป็นต้องอย่างเร่งด่วนในการปลูกฝังกล่อมเกลียดด้วยหลักธรรม ทางศาสนาเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันชีวิต ให้มีสำนึกผิดชอบชั่วดี มีสติพิจารณาไตร่ตรอง มีจิตใจใฝ่ดีและมีพลังใจที่เข้มแข็ง ทางรัฐบาลเล็งเห็นความสำคัญในเรื่องนี้เป็นสำคัญยิ่ง จึงได้มีโครงการครูพระสอน ศีลธรรมในโรงเรียนขึ้น และเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2546 โดยข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ระหว่าง กระทรวงวัฒนธรรมกับกระทรวงศึกษาธิการ ในการสนับสนุนให้พระภิกษุสงฆ์เข้าไป สอนในโรงเรียนทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา ซึ่งที่ระยะแรกรัฐบาลได้จัดสรร งบประมาณให้กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม จำนวน 10,000,000 บาท เพื่ออุดหนุนเป็น ค่าใช้จ่ายถวายพระที่เข้าไปสอนในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับ อาชีวศึกษา ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จำนวน 800 รูป⁴⁴ โดยมีวัตถุประสงค์แรกเริ่มคือ

- 1) เพื่อจัดพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถ ทั้งในด้านปริยัติและปฏิบัติเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอาชีวศึกษา
- 2) เพื่อให้นักเรียน นักศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา
- 3) เพื่อปลูกฝังให้นักเรียน นักศึกษา มีความรู้คู่คุณธรรม สามารถนำความรู้และคุณธรรมไป บูรณาการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข

อย่างไรก็ตาม จากการดำเนินงานพบว่า สถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ มีความต้องการพระในโรงเรียน โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 58,073 รูป จากการสำรวจ พบว่า โรงเรียนวิถิปุทธ จำนวน 10,000 กว่าโรงเรียน มีความต้องการพระสงฆ์ไปให้ความรู้แก่นักเรียน อย่างสม่ำเสมอ ดังนั้นในปีงบประมาณ 2548 จึงได้เพิ่มจำนวนพระสอนศีลธรรมให้ให้ครอบคลุม สถานศึกษาทั่วประเทศ ในอัตราส่วนพระ 1 รูป ต่อ 1 ตำบล โดยจะขยายเพิ่มอีก 4,000 รูป เป็นการ นำร่อง และได้เสนอของบประมาณงบกลางจากรัฐบาลเพื่ออุดหนุน เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายของพระรูปละ 2,000 บาทต่อเดือน รวมเป็นเงิน 96,000,000 บาทต่อปี และงบประมาณอีกจำนวนหนึ่งเพื่อการ จัดทำหนังสือ อุปกรณ์การเรียนการสอน การพัฒนาศักยภาพการสอน การติดตามประเมินผล

ตลอดระยะเวลาของการดำเนินโครงการฯคือ ปีงบประมาณ 2548-2550 ได้มี พัฒนาการโดยลำดับ อาทิ การได้รับอนุมัติงบกลางจากคณะรัฐมนตรี เพื่ออุดหนุนโครงการพระสอน ศีลธรรม จากครั้งที่ 1 วันที่ 26 เมษายน พ.ศ. 2548 จำนวน 4,000 รูป ครั้งที่ 2 วันที่ 1 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2549 จำนวน 6,000 รูป และ ครั้งที่ 3 วันที่ 23 เดือนมกราคม พ.ศ. 2550 ได้รับ อนุมัติเพิ่มเป็นจำนวน 10,000 รูป อีกทั้งประมาณการณปี พ.ศ. 2551 จะได้รับอนุมัติเป็น 20,000

⁴⁴<http://www.coc.nida.ac.th/node.8522> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2557)

รูป เช่นกันในปีงบประมาณ 2551 คณะรัฐมนตรี ได้มีมติเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2550 ให้โอนงบประมาณโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ไปตั้งที่กระทรวงศึกษาธิการ พร้อมทั้งมอบหมายให้มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นผู้รับผิดชอบหลักในการดำเนินโครงการฯ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบดำเนินโครงการพระสอนศีลธรรม โดยได้แต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์ประสานงานจังหวัดต่าง ๆ เพื่อแบ่งสรรงานรับผิดชอบในการดำเนินโครงการฯ ประกอบด้วย 1) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศาลายา จังหวัดนครปฐม 2) วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดอยุธยา 3) วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม 4) วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น 5) วิทยาเขตล้านนา จังหวัดเชียงใหม่ 6) วิทยาเขตศรีธรรมมาศกรราช จังหวัดนครศรีธรรมราช 7) วิทยาเขตร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด 8) วิทยาเขตศรีล้านช้าง จังหวัดเลย 9) วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ และ 10) วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร จังหวัดยโสธร ซึ่งมีรายละเอียดปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1 ศูนย์ปฏิบัติการโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ปีงบประมาณ 2559⁴⁵

ที่	ที่อยู่	พื้นที่รับผิดชอบ	จำนวน
1	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ส่วนกลาง 248 หมู่ 1 บ้านวัดสุวรรณ ถนนศาลายา-นครชัยศรี ต. ศาลายา อ. พุทธมณฑล จ. นครปฐม 73170	1. กรุงเทพฯ 2. นนทบุรี 3. ปทุมธานี 4. สมุทรปราการ 5. ลพบุรี	1,800
2	วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย วัดชูจิตธรรมาราม เลขที่ 57 หมู่ที่ 1 ต. สนับทึบ อ. วังน้อย จ. พระนครศรีอยุธยา 13170	1. พระนครศรีอยุธยา 2. อ่างทอง 3. สระบุรี 4. สิงห์บุรี 5. ชัยนาท 6. อุทัยธานี 7. นครสวรรค์ 8. สุพรรณบุรี 9. ปราชินบุรี 10. นครนายก 11. ฉะเชิงเทรา 12. สระแก้ว	550
3	วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย วัดสิรินธรเทพรัตนาราม เลขที่ 26 หมู่ที่ 7 ต. อ้อมใหญ่ อ. สามพราน จ. นครปฐม 73160	1. นครปฐม 2. สมุทรสาคร 3. ราชบุรี 4. เพชรบุรี 5. ชลบุรี 6. ระยอง 7. จันทบุรี 8. สมุทรสงคราม 9. ประจวบคีรีขันธ์ 10. ตราด 11. กาญจนบุรี	464
4	วิทยาเขตอีสาน เลขที่ 106 บ้านโนนชัย ถนนราษฎร์คะนิง ต. ในเมือง อ. เมือง จ.ขอนแก่น 40000	1. ขอนแก่น 2. ชัยภูมิ 3. นครราชสีมา 4. หนองบัวลำภู 5. อุบลราชธานี 6. อุตรธานี	800

⁴⁵<http://mbukruphra.com/plugin.php?id=aiview_dzx:pages&do=contact> (สืบค้น ข้อมูลเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2558)

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ที่	ที่อยู่	พื้นที่รับผิดชอบ	จำนวน
5	วิทยาเขตล้านนา วัดเจดีย์หลวง 103 ต. พระสิงห์ อ. เมือง จ. เชียงใหม่ 50200	1. เชียงใหม่ 2. ลำพูน 3. แม่ฮ่องสอน 4. แพร่ 5. ลำปาง 6. น่าน 7. เชียงราย 8. พะเยา	600
6	วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช วัดป่าห้วยพระ หมู่ 5 ต. นาพรุ อ. พระ พรหม จ. นครศรีธรรมราช 80000	1. นครศรีธรรมราช 2. ชุมพร 3. สุราษฎร์ธานี 4. ภูเก็ต 5. ตรัง 6. กระบี่ 7. พังงา 8. ระนอง 9. สงขลา 10. พัทลุง 11. สตูล 12. ปัตตานี 13. ยะลา 14. นราธิวาส	400
7	วิทยาเขตร้อยเอ็ด เลขที่ 148 ถนนเลียงเมือง ต. ดงลาน อ. เมือง จ. ร้อยเอ็ด 45000	1. ร้อยเอ็ด 2. มหาสารคาม 3. บุรีรัมย์ 4. สุรินทร์ 5. ศรีสะเกษ	500
8	วิทยาเขตศรีล้านช้าง วัดศรีสุทธาวาส เลขที่ 253/7 ถนนวิสุทธิ เทพ ต. กุดป่อง อ. เมือง จ. เลย 42000	1. เลย 2. กำแพงเพชร 3. พิจิตร 4. เพชรบูรณ์ 5. พิษณุโลก 6. สุโขทัย 7. อุตรดิตถ์ 8. ตาก 9. หนองคาย 10. บึงกาฬ	800
9	วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ กาฬสินธุ์ วัดประชานิยม ต. กาฬสินธุ์ อ. เมือง จ. กาฬสินธุ์ 46000	1. กาฬสินธุ์ 2. นครพนม 3. สกลนคร	300
10	วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร วัดศรีธรรมาราม เลขที่ 1 ถนนวิทย์ จารย์ อ. ยโสธร จ. ยโสธร 35000	1. ยโสธร 2. อำนาจเจริญ 3. มุกดาหาร 4. ร้อยเอ็ด (บางส่วน)	230
รวม			6,444

ตารางที่ 2.2 จำนวนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ปีงบประมาณ 2559 จำแนกตามจังหวัด⁴⁶

ที่	จังหวัด	จำนวน (รูป)
1	นครปฐม	160
2	สมุทรสาคร	60
3	ราชบุรี	38
4	เพชรบุรี	14
5	ชลบุรี	17
6	ระยอง	6
7	จันทบุรี	20
8	สมุทรสงคราม	10
9	ประจวบคีรีขันธ์	23
10	ตราด	4
11	กาญจนบุรี	112
รวม		464

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม

2.3.1 ความหมายของพฤติกรรม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายไว้ว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำหรืออาการที่แสดงออกทางกล้ามเนื้อ ความคิด และความรู้สึก เพื่อตอบสนองสิ่งเร้า⁴⁷

ชัยพร วิชชาวุธ ได้ให้ความหมายไว้ว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำทุกอย่างของมนุษย์ไม่ว่าการกระทำนั้นผู้กระทำจะทำโดยรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวและไม่ว่าคนอื่นจะสังเกตการณ์กระทำนั้นได้หรือไม่ก็ตาม การพูด การเดิน การกระพริบตา การได้ยิน การเข้าใจ การรู้สึกโกรธ การคิด ฯลฯ ต่างเป็นพฤติกรรมทั้งสิ้น⁴⁸

⁴⁶เรื่องเดียวกัน.

⁴⁷ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, อ่างแล้ว, หน้า 768.

⁴⁸ชัยพร วิชชาวุธ, มุสสารจิตวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524), หน้า 1.

เมธาวิ อุดมธรรมมานุภาพ และคณะ ได้ให้ความหมายไว้ว่า พฤติกรรม หมายถึง กิจกรรมทั้งที่เป็นรูปธรรม เช่น การกระทำ การตอบโต้กับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น และกิจกรรมภายในจิตใจที่เป็นนามธรรม เช่น ความคิด ความรู้สึก เป็นต้น⁴⁹

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต ได้ให้ความหมายไว้ว่า พฤติกรรม หมายถึง สิ่งที่บุคคลกระทำ แสดงออก ตอบสนอง หรือได้ตอบสนองต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในสภาพการณ์ใดสภาพการณ์หนึ่ง ที่สามารถสังเกตเห็นได้ ได้ยินได้ อีกทั้งวัดได้ตรงกันด้วยเครื่องมือที่เป็นวัตถุวิสัย ไม่ว่าจะการแสดงออกหรือการตอบสนองนั้น จะเกิดขึ้นภายในหรือภายนอกร่างกาย⁵⁰

เคแกนและซีแกล (Kagan and Segal) ได้ให้ความหมายไว้ว่า พฤติกรรม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างมากมายที่เป็นการกระทำของร่างกายในแต่ละวัน โดยเริ่มตั้งแต่ตื่นนอนตอนเช้า หาวเหยียดแขนขา แต่งตัว และกินอาหารเช้า และไม่เพียงแต่เท่านั้นยังมีการกระทำอีกมากมายจนกระทั่งเรากลับไปที่เตียงนอนและนอนหลับ นั้นหมายความว่าตลอดวันหนึ่งที่ผ่านมาเราจะต้องเดิน พูด เรียน ทำงาน เล่น หัวเราะ หรือในบางครั้งก็ร้องไห้⁵¹

ดังนั้นจึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำทุกอย่างของมนุษย์ ไม่ว่าจะการกระทำนั้น ผู้กระทำจะรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม และบุคคลอื่นจะสังเกตการกระทำนั้นได้หรือไม่ก็ตาม เพื่อตอบสนองต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในสภาพการณ์ใดสภาพการณ์หนึ่ง

2.3.2 ประเภทของพฤติกรรม

โดยทั่วไปพฤติกรรมแบ่งออกเป็น 2 ประเภทดังต่อไปนี้

1) พฤติกรรมภายนอก (Overt behavior) หมายถึง การกระทำ การแสดงออก หรือการตอบสนองที่สามารถสังเกตเห็นได้ ได้ยินได้ หรือวัดได้ แยกเป็นพฤติกรรมที่เป็นการกระทำ เรียกว่า กายกรรม และพฤติกรรมที่เป็นคำพูด เรียกว่า วจีกรรม พฤติกรรมที่เป็นกายกรรมเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกโดยส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกาย เช่น การเดิน การปรบมือ การยกคิ้ว การเต้นของหัวใจ การผลิตฮอร์โมนของต่อมต่าง ๆ ความดันโลหิต ฯลฯ ส่วนพฤติกรรมที่เป็นวจีกรรมนั้นเป็นพฤติกรรมที่เป็นคำพูด เช่น การเล่นิทาน การสั่งงาน การร้องเรียก การตำหนิ การดู การตักเตือน ฯลฯ วจีกรรมที่จัดเป็นพฤติกรรมภายนอกนี้แตกต่างจากคำรายงาน โดยที่คำรายงานเป็นวจีกรรมที่พรรณนาความรู้สึกนึกคิดของตน เล่าพฤติกรรมในอดีตของตนหรือเล่าแผนการของตนในอนาคต ส่วนวจีกรรมที่เป็นพฤติกรรมภายนอกนั้น เป็นคำพูดโดยทั่ว ๆ ไปที่ไม่เกี่ยวกับการพรรณนาพฤติกรรมของตนโดยตรง นั่นก็หมายความว่า การเป็นพฤติกรรมภายนอกของวจีกรรมอยู่ที่กิริยาอาการ (Action) มีใช้อยู่ที่ลักษณะเนื้อหาสาระที่พูด (Content)

⁴⁹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เมธาวิ อุดมธรรมมานุภาพ และคณะ, **พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน**, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, 2544), หน้า 5.

⁵⁰สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, อ้างใน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เมธาวิ อุดมธรรมมานุภาพ และคณะ, **พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน**, อ้างแล้ว, หน้า 4.

⁵¹Kagan and Segal, **Psychology an Introduction**, อ้างใน ถวิล ธาราโภชน์ และศรีนัย ดำริสุข, **พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน**, (กรุงเทพมหานคร : ทิพยวิสุทธิ์, 2543), หน้า 3.

พฤติกรรมภายนอกแบ่งออกเป็นพฤติกรรมโมลาร์ (Molar behavior) และพฤติกรรมโมเลกุล (Molecular behavior) พฤติกรรมโมลาร์ หมายถึง พฤติกรรมที่มีหน่วยใหญ่สามารถสังเกตได้ง่าย เช่น การโบกมือ การขุดดิน การทำหน้าบึ้ง การร้องไห้ การพูดเสียงดัง ฯลฯ พฤติกรรมที่คนเราแสดงออกต่อกันล้วนเป็นพฤติกรรมโมลาร์ทั้งสิ้น

พฤติกรรมโมเลกุล หมายถึง พฤติกรรมที่มีหน่วยเล็กต้องอาศัยเครื่องมือขยายหรือวิเคราะห์จึงจะสังเกตได้ชัดเจน เช่น การเต้นของหัวใจ การหลั่งเหงื่อที่ผิวหนัง การบีบตัวของลำไส้ การผลิตฮอร์โมนของต่อมต่าง ๆ การทำงานของเซลล์ประสาท ฯลฯ

2) พฤติกรรมภายใน (Covert behavior) หมายถึง พฤติกรรมที่ไม่สามารถสังเกตหรือวัดได้โดยตรง เช่น ความเข้าใจ การรับรู้ การคิด การตัดสินใจ ความรู้สึก ฯลฯ พฤติกรรมภายในเป็นพฤติกรรมที่ไม่สามารถสังเกตได้ด้วยประสาทสัมผัส ต้องสันนิษฐาน (Infer) จากพฤติกรรมภายนอก เช่น ชายหนุ่มรักหญิงสาวคนหนึ่ง ครั้งแรกชายหนุ่มชวนหญิงสาวไปเที่ยวเจ้าหล่อนปฏิเสธว่าไม่ว่างเพราะติดธุระสำคัญ ครั้งที่สองชวนรับประทานอาหารเย็นนอกบ้าน เจ้าหล่อนก็ขอตัวโดยอ้างว่าไม่ค่อยสบาย เป็นต้น⁵²

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าคำ “พฤติกรรม” ตามแนวคิดของนักจิตวิทยานี้มีความหมายที่กว้างขวางและได้มีการแบ่งพฤติกรรมออกเป็น 2 ลักษณะ คือ พฤติกรรมที่สังเกตได้ และพฤติกรรมที่สังเกตไม่ได้แต่สามารถใช้เครื่องมือช่วยสังเกตได้ ซึ่งพฤติกรรมที่สังเกตได้ เป็นพฤติกรรมภายนอก (Overt behavior) อันเป็นพฤติกรรมที่ผู้อื่นสังเกตได้โดยอาศัยประสาทสัมผัส ซึ่งบุคคลอาจแสดงพฤติกรรมทั้งอย่างมีเป้าหมายหรือไม่มีเป้าหมายก็ได้ เช่น การเดิน ยิ้ม หัวเราะ เป็นต้น ส่วนพฤติกรรมที่สังเกตไม่ได้ เป็นพฤติกรรมภายใน (Covert behavior) อันเป็นการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ภายในร่างกาย รวมทั้งความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ที่ถูกควบคุมอยู่ภายใน เช่น การคิด ค่านิยม เจตคติ ความหิว ความโกรธ เป็นต้น พฤติกรรมที่บุคคลอื่นไม่สามารถสังเกตเห็นได้นี้ นักวิทยาศาสตร์และนักจิตวิทยาได้สร้างเครื่องมือเพื่อใช้ตรวจสอบหรือศึกษาพฤติกรรมภายในของมนุษย์ได้ เช่น เครื่องตรวจการทำงานของหัวใจ เครื่องตรวจคลื่นสมอง แบบทดสอบความสามารถทางสติปัญญา และแบบสำรวจเจตคติและค่านิยม เป็นต้น

ฉะนั้นทั้งพฤติกรรมภายนอกและพฤติกรรมภายในจะมีความสัมพันธ์กัน โดยพฤติกรรมภายในจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมภายนอกเสียเป็นส่วนใหญ่ ดังคำกล่าวที่ว่า “จิตเป็นนายกายเป็นบ่าว” เช่น การที่บุคคลจะยิ้ม หัวเราะ หรือร้องไห้ นั้น ย่อมเกิดจากความรู้สึกภายในที่รู้สึกยินดี ชอบใจหรือเสียใจ เป็นต้น ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์จึงจำเป็นต้องศึกษาการกระทำที่สังเกตได้ และธรรมชาติของการแสดงพฤติกรรมภายในที่สังเกตไม่ได้ โดยอาศัยเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์และการศึกษา โดยอาศัยเครื่องมือทางจิตวิทยาด้วย จึงจะช่วยให้สามารถเข้าใจพฤติกรรมมนุษย์ได้อย่างถูกต้อง

⁵²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เมธาวี อุดมธรรมานุกาพ และคณะ, พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน, อ่างแล้ว.

2.3.3 รูปแบบของพฤติกรรม

พฤติกรรมมีความสำคัญดังนี้

1) เมื่อบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมาอยู่ร่วมกัน ปฏิบัติงานร่วมกัน บุคคลย่อมแสดงปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ การร่วมมือและการแข่งขัน การก้าวร้าว การขัดแย้ง การเอื้อเฟื้อ และการเป็นผู้นำผู้ตาม

2) เมื่อบุคคลมาอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ย่อมมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน มีเป้าหมายร่วมกัน โดยการกำหนดบรรทัดฐานและบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม และเมื่อบุคคลมาอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มย่อมทำให้กลุ่มมีพลัง

3) กระบวนการกลุ่มหรือกลุ่มสัมพันธ์เป็นวิทยาการแขนงหนึ่งที่ศึกษาเกี่ยวกับธรรมชาติของกลุ่มและพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่ม เพื่อนำความรู้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคม อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเอง และพัฒนาบุคคลในวงการต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง

4) มนุษย์สัมพันธ์เป็นสภาพความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่เอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิตร่วมกันให้ราบรื่น และคุณลักษณะของการมีมนุษย์สัมพันธ์เป็นสิ่งที่สามารถเรียนรู้และพัฒนาได้

2.3.4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรม

พฤติกรรมที่มนุษย์แสดงออก ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมในทางบวกหรือในทางลบ ย่อมจะเกิดขึ้นได้กับทุกคนในทุกเวลาและทุกสถานการณ์ โดยพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเหล่านั้นและขณะนั้นจะขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ หลายประการดังนี้

1) ปัจจัยทางด้านสรีรวิทยา เป็นปัจจัยพื้นฐานทางชีวภาพของมนุษย์ เป็นสิ่งเร้าที่สำคัญตัวหนึ่งที่ทำให้เกิดพฤติกรรม นับตั้งแต่พฤติกรรมอย่างง่าย เช่น เมื่อรู้สึกหิว เราก็จะไปหาอาหารรับประทาน เป็นต้น ตลอดจนพฤติกรรมที่ซับซ้อนในชีวิตประจำวัน ล้วนเกี่ยวข้องกับระบบทางสรีระของมนุษย์ทั้งสิ้น ฉะนั้นจึงทำให้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสดงออกต่าง ๆ

2) ปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อม ในชีวิตประจำวันมนุษย์จะต้องเรียนรู้และพบสภาพสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ตลอดเวลา สิ่งแวดล้อมใดที่ปรากฏเด่นชัดกับบุคคล สิ่งแวดล้อมนั้นก็ทำหน้าที่เป็นสิ่งเร้ากระตุ้นให้บุคคลเกิดพฤติกรรม และพฤติกรรมก็จะต่างกันไปตามสภาพของสิ่งแวดล้อม

3) ปัจจัยทางด้านสังคม เนื่องจากมนุษย์จะต้องมีการติดต่อเกี่ยวข้องกัน อยู่รวมกันเป็นสังคม และสร้างข้อกำหนดต่าง ๆ ขึ้นเพื่อให้สังคมสงบเรียบร้อย เรียกว่า โครงสร้างของสังคม เป็นเสมือนสิ่งบังคับพฤติกรรมของมนุษย์ให้เป็นไปตามความเหมาะสม ซึ่งข้อกำหนดที่เป็นหลักในโครงสร้างของสังคมคือ ปทัสถาน (Norms) สถานภาพ (Status) บทบาท (Role) และค่านิยม (Value)

4) ปัจจัยทางด้านทัศนคติ ทัศนคติเป็นเรื่องของความรู้สึกมีลักษณะเป็นนามธรรม และเป็นตัวการสำคัญอันหนึ่งที่กำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ ดังนั้นการที่บุคคลจะมีทัศนคติต่อสิ่งใด

โดยเฉพาะกับบุคคล ควรจะมีทัศนคติในทางบวก จะได้มองสังคมในแง่ดี แล้วการกระทำต่าง ๆ ที่ตามมาก็จะดี เพราะทัศนคติจะเป็นตัวผลักดันให้เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ⁵³

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ที่สำคัญประกอบ ด้วยปัจจัยทางด้านสรีรวิทยา ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม และด้านทัศนคติ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งสำคัญที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ทั้งด้านบวกและด้านลบ

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่น

2.4.1 ความหมายของวัยรุ่น

สุชา จันท์ธรม ได้ให้ความหมายไว้ว่า วัยรุ่น มาจากคำว่า Adolescence ซึ่งแปลว่า เจริญเติบโตไปสู่วุฒิภาวะ นั่นคือ เป็นวัยย่างเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ขึ้นเอง โดยเราถือเอาความพร้อมทางร่างกายหรือภาวะสูงสุดขีดจำกัดของร่างกายเป็นเครื่องตัดสิน ซึ่งระยะที่ร่างกายมีการเจริญเติบโตของระบบอวัยวะเพศ และสามารถทำงานได้เต็มที่คือ เพศหญิงจะมีประจำเดือนมาครั้งแรก และในเพศชายจะมีการผลิตเซลล์สเปิร์ม⁵⁴

โสภา สปิธมันท์ ได้กล่าวว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่เด็กมีวุฒิภาวะและพัฒนาการเพิ่มขึ้นอย่างมากหลายด้าน อาทิเช่น พัฒนาการทางเพศ พัฒนาการเกี่ยวกับตนเอง เริ่มมีการต่อต้านขัดขืน เริ่มมีความต้องการเป็นตัวของตัวเอง ให้ความสำคัญกับตนเองในลักษณะหลงตัวเอง มีพัฒนาการด้านความคิด อ่าน และมีความเข้าใจเป็นนามธรรม⁵⁵

วันดดา ปิยะศิลป์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า วัยรุ่นเป็นช่วงคาบเกี่ยวระหว่างวัยเด็ก วัยผู้ใหญ่ ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Adolescence ซึ่งหมายถึงกระบวนการของความเป็นเด็ก ระยะเวลาตรงกับช่วงอายุ 10-24 ปี ซึ่งอยู่ในวัยที่มีการเจริญเติบโตทางร่างกายสูงสุดมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ การเข้าสังคม การเรียน การงาน ค้นหาอุดมคติในชีวิต⁵⁶

พาสนา ผโลศิลป์ ได้ให้ความหมายคำว่า “วัยรุ่น” โดยพิจารณา 3 ประเด็นดังนี้

1) พิจารณาจากพัฒนาการทางร่างกาย (Physical Development) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงจากวัยเด็กมาสู่วัยรุ่นอย่างเห็นเด่นชัด โดยร่างกายจะมีการเปลี่ยนแปลง 4 ประการ คือ เสียงเปลี่ยนโดยเด็กผู้ชายมีเสียงท้าวขึ้น เด็กหญิงมีเสียงแหลมขึ้น มีขนขึ้นตามที่แตกต่างกัน สัดส่วนของร่างกายเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว และต่อมเพศเริ่มทำงานทำให้เด็กผู้หญิงเริ่มมีประจำเดือนเป็นครั้งแรก ส่วนเด็กผู้ชายก็จะมี การหลั่งน้ำกามเป็นครั้งแรก

⁵³ถวิล ธาราโกชน์ และศรัณย์ ดำริสุข, พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน, อ่างแล้ว, หน้า 6-10.

⁵⁴สุชา จันท์ธรม, จิตวิทยาเกร (Psychology of Juvenile Delinquency), พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิชย์ จำกัด, 2541), หน้า 8.

⁵⁵โสภา สปิธมันท์, “รูปแบบครอบครัวไทยที่พึงปรารถนาในสังคมเมืองในประเทศไทย”, วารสารต่อต้านยาเสพติด, ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (2536) : 19.

⁵⁶วันดดา ปิยะศิลป์, ครอบครัวกับวัยรุ่น การพัฒนาครอบครัว, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์สูลิสซิ่ง จำกัด (มหาชน), 2539), หน้า 11.

2) พิจารณาจากช่วงอายุ (Chronological Age Span) การแบ่งวัยรุ่นโดยใช้ช่วงอายุนั้นมักพบว่าไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริงมากนัก เพราะเด็กแต่ละคนจะเจริญเติบโตเข้าสู่วัยรุ่นไม่พร้อมกันเป็นเพียงการประมาณการเท่านั้น

3) พิจารณาจากเกณฑ์สังคม (Sociological Phenomenon) ตามเกณฑ์นี้ขึ้นอยู่กับการยอมรับของสังคมแต่ละสังคมว่าจะยอมรับวัยรุ่นในฐานะผู้ใหญ่เมื่อใด ทั้งนี้ต้องอาศัยพื้นฐานทางวัฒนธรรม ศาสนา ประเพณีของสังคมเป็นที่ตั้ง⁵⁷

สรุปได้ว่า วัยรุ่น หมายถึง วัยที่กำลังย่างเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ เป็นช่วงคาบเกี่ยวระหว่างวัยเด็กกับวัยผู้ใหญ่ เป็นกระบวนการความงอกงามพ้นความเป็นเด็ก มีการเจริญเติบโตทางร่างกายสูงสุดมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ การเข้าสังคม การเรียน การงาน และการค้นหาอุดมคติในชีวิต

2.4.2 พัฒนาการของวัยรุ่น

พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุษย์ ได้พิจารณาวัยรุ่นในความหมายของช่วงอายุโดยถือเอาตามเกณฑ์ปฏิทิน แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ

1) ระยะก่อนวัยรุ่น (Preadolescence) หรือ วัยแรกรุ่น เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายทุกระบบเป็นระยะเวลาประมาณสองปีและมักอยู่ในช่วงอายุ 10-13 ปี โดยจะมีความคิดหมกมุ่นกังวลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายซึ่งจะส่งผลกระทบต่อจิตใจ ทำให้อารมณ์หงุดหงิดและแปรปรวนง่าย

2) ระยะวัยรุ่นตอนต้น (Early Adolescence) เป็นช่วงที่วัยรุ่นยอมรับสภาพร่างกายที่มีการเปลี่ยนแปลงเป็นหนุ่มเป็นสาวได้แล้ว ซึ่งจะอยู่ในช่วงอายุ 14-16 ปี มีความคิดที่เป็นธรรมชาติมากขึ้น (Abstract) จึงหันมาใฝ่หาอุดมการณ์และหาเอกลักษณ์ของตนเอง เพื่อความเป็นตัวเองและพยายามเอาชนะความรู้สึกเด็ก ๆ ที่ผูกพันและอยากพึ่งพาพ่อแม่

3) ระยะวัยรุ่นตอนปลาย (Late Adolescence) จะอยู่ในช่วง 17-19 ปี เป็นเวลาของการฝึกฝนอาชีพ ตัดสินใจที่จะเลือกอาชีพที่เหมาะสม และเป็นช่วงที่มีความผูกพันแน่นแฟ้น (Intimacy) กับเพื่อนต่างเพศ สภาพร่างกายเปลี่ยนแปลงเติบโตสมบูรณ์เต็มที่ และบรรลุนิติภาวะเชิงกฎหมาย

พัฒนาการในช่วงอายุของวัยรุ่นเป็นวัยที่มีการพัฒนาการสูง 4 ด้าน คือ พัฒนาการทางร่างกาย พัฒนาการด้านอารมณ์ พัฒนาการด้านสติปัญญา และพัฒนาการด้านสังคม

1) พัฒนาการทางร่างกาย การเจริญเติบโตทางร่างกายเป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่พัฒนาการด้านอื่น ๆ วัยรุ่นจะมีการเจริญเติบโตเต็มที่ทางโครงสร้างและอวัยวะส่วนต่าง ๆ คือ ในด้านส่วนสูงและน้ำหนัก ส่วนสูงในเพศหญิงจะสูงขึ้นในเพศหญิงระหว่างอายุ 10.5-14 ปี ส่วนในเพศชายจะสูงขึ้นรวดเร็วในระหว่างอายุ 10.5-14.5 ปี และในเพศหญิงจะไม่สูงขึ้นอีกต่อไปเมื่อมีอายุตอนปลายวัยรุ่น ส่วนในเพศชายยังคงสูงขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งถึงอายุประมาณ 20 ปี ส่วนน้ำหนักในระยะ

⁵⁷ศักดิ์ชัย คำชู, “การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์กร : ศึกษากรณีศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านบึง”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์), 2550, หน้า 4.

ก่อนวัยรุ่น เด็กชายจะมีน้ำหนักมากกว่าเด็กหญิง ในช่วงระยะวัยรุ่นตอนกลางแล้วเด็กหญิงเริ่มจะมีน้ำหนักมากกว่าเด็กชาย หลังจากวัยรุ่นตอนกลางแล้วเด็กชายจะมีน้ำหนักมากกว่าเด็กหญิงและยังคงมีน้ำหนักมากกว่าตลอดไป

2) พัฒนาการทางด้านอารมณ์ วัยรุ่นจะมีพัฒนาการทางอารมณ์เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว บางครั้งรุนแรง มักแสดงความรู้สึกเปิดเผยและตรงเกินไป เชื่อมมั่นในตนเอง และพิสูจน์ให้เห็นว่าเขามีความเป็นตัวของตัวเอง สิ่งเหล่านี้จะตอบสนองตัวเองโดยการคบเพื่อนในวัยเดียวกัน ความต้องการที่สำคัญที่สุดคือต้องการการยอมรับในความเป็นเพศหญิงและเพศชายอย่างเต็มที่จากคนวัยเดียวกันและเพศตรงข้าม วัยนี้จะชอบเอาใจใส่รูปร่างของตนเอง และมีความกังวลใจต่อรูปร่างที่เปลี่ยนแปลง นิยมในบุรุษและสตรีที่มีชื่อเสียงอยากทำตาม เหตุที่ทำให้อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่ายและรุนแรงคือความเปลี่ยนแปลงทางกาย การเปลี่ยนแปลงของอวัยวะภายใน เช่น ต่อมต่าง ๆ และการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ

3) พัฒนาการทางสติปัญญา มนุษย์มีพัฒนาการทางสติปัญญาจากแรกเกิดจนถึงวัยผู้ใหญ่แล้ว สรุปพัฒนาการของมนุษย์เป็น 4 ชั้น ได้แก่ ชั้นการรับรู้ประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว ชั้นการคิดก่อนเหตุผล ชั้นการคิดแบบมีเหตุผลเชิงรูปธรรม และชั้นตอนคิดแบบมีเหตุผลเชิงนามธรรม วัยรุ่นเป็นผู้มีสติปัญญาชั้นที่ 4 คือสามารถคิดแบบมีเหตุผลเชิงนามธรรม โดยลักษณะสำคัญ 3 ประการดังนี้

- 3.1) สามารถคิดจากสิ่งที่เป็นนามธรรมหรือคิดจากสิ่งที่ไม่สามารถจับต้องได้
- 3.2) สามารถตั้งสมมติฐานหรือทำนายในสิ่งที่ยังไม่เกิดได้
- 3.3) สามารถหาหนทางในการทดสอบสมมติฐานได้

4) พัฒนาการทางสังคม เป็นพฤติกรรมที่แสดงความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ เช่น ความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัวและความสัมพันธ์กับเพื่อน พัฒนาการทางสังคมที่เด่นชัดของวัยรุ่นคือ ลักษณะการคบเพื่อน จะมีลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ มีเพื่อนคู่หูและมีเพื่อนต่างเพศ พฤติกรรมทางสังคมการคบเพื่อนเป็นดังนี้

- อายุ 13-14 ปี เด็กหญิงเริ่มสนใจเด็กชายแต่เด็กชายยังไม่สนใจเด็กหญิง
- อายุ 14-16 ปี เด็กชายเริ่มสนใจเด็กหญิงและไปกันเป็นกลุ่ม
- อายุ 16 หรือ 17 ปี ขึ้นไป เริ่มแยกไปกันเป็นคู่

วัยรุ่นเป็นวัยของการพยายามหาเอกลักษณ์ของตนเอง โดยจะพยายามค้นหาความสามารถความต้องการที่แท้จริงของตนเองในอนาคต การค้นหาเอกลักษณ์ของตนเอง โดยจะพยายามค้นหาความสามารถ ความต้องการที่แท้จริงของตนเองในอนาคต การค้นหาเอกลักษณ์ของเด็กวัยรุ่นจะเป็นไปด้วยดีแค่ไหนขึ้นอยู่กับการเรียนรู้ที่เด็กได้รับมาตลอดของระยะเวลาของพัฒนาการ และโอกาสที่เด็กจะเป็นอิสระในการค้นหาในสภาพแวดล้อม การมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมและกับกลุ่มเพื่อน จะช่วยให้เด็กวัยรุ่นรู้จักตนเองมากขึ้น และถ้าไม่มีปัญหาในการพัฒนาการแล้ว เด็กก็สามารถค้นหาตนเองได้มากขึ้น

หากวัยรุ่นได้รับการส่งเสริมและการสนับสนุนที่เหมาะสมจากที่บ้าน โรงเรียน และสังคม ผลที่ตามมา คือวัยรุ่นจะเจริญเติบโตขึ้นด้วยความรู้จักตนเองและความต้องการของตนเอง รู้จักเลือกกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยเหตุผล มีพัฒนาการทางความคิดและสติปัญญา สามารถปรับตัวเข้ากับ

สถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมโดยไม่ต้องหงุดหงิดกังวล ถึงแม้ว่าวัยรุ่นจะแยกตัวไปไกลจากบิดามารดา และรับเอาค่านิยมภายนอกบ้านไว้มาก แต่ในที่สุดเขาก็พบว่าเขาจะหวนคืนกลับมาสู่สิ่งที่เขาได้รับจากการดูแลอบรมมาตั้งแต่เล็ก คือ ค่านิยมและทัศนคติของบิดามารดาที่เขาจับไว้นั่นเอง

2.4.3 พฤติกรรมเบี่ยงเบนในช่วงวัยรุ่น

วัยรุ่นเป็นวัยที่มีพัฒนาการและมีวุฒิภาวะตามวัยที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของวัยเมื่อเทียบกับช่วงชีวิตช่วงอื่น เป็นวัยที่เด็กเผชิญกับปัญหาท้าทายในแทบทุกเรื่อง ฉะนั้นการเข้าใจพฤติกรรมของเด็กวัยนี้จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจถึงขั้นพัฒนาการตามวัยของเด็กปกติ

ฟรอยด์ พบว่า ลักษณะนิสัยและการกระทำที่ผิดปกติจะสะท้อนออกให้เห็นถึงความผิดปกติทางจิตใจ ได้แก่ ความขัดแย้งในใจที่ซ่อนอยู่ ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นไม่ใช่จะเป็นแต่ความผิดหวังหรือเจ็บปวดเท่านั้น ยังรวมไปถึงความขัดแย้งในใจที่เกิดขึ้นมาจากสิ่งแวดล้อมภายนอก มนุษย์จะพยายามเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม หรือความสัมพันธ์ที่มีต่อสภาพแวดล้อมหรือพยายามถ่ายทอดอารมณ์ที่ซ่อนอยู่ภายในผ่านทางพฤติกรรม บ่อยครั้งที่ผ่านการกระทำผิด หรือกระทำผิดเป็นประจำ แอนนา ฟรอยด์ (Anna Freud) ให้แนวความคิดว่า การกระทำผิดคือ การลี้ภัยของการได้รับกระบวนการเรียนทางสังคม นั่นคือ ความลี้ภัยของเด็กในการที่ได้รับกระบวนการเรียนทางสังคมอันได้แก่ ภูมิทัศน์ที่ถูกร่างขึ้นภายในจิตใจของเด็กเพื่อให้สามารถทนต่อสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีอิทธิพลทางลบต่อเมื่อเด็กโตขึ้นผ่านครอบครัวโดยบิดามารดา และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาของเด็ก นอกจากนี้แอนนายังให้ความเห็นต่อไปว่า การกระทำผิดจะพัฒนาขึ้นจากโอกาสที่เกิดขึ้นในกลุ่มเพื่อนที่กระทำผิด ในช่วงวัยที่เด็กต้องการแยกตัวเป็นอิสระจากพ่อแม่ การที่เด็กวัยรุ่นเข้าร่วมแก๊งค์นั้นไม่ใช่ เพราะว่แก๊งค์นั้น ๆ อยู่ใกล้บ้านหรืออยู่ในละแวกบ้านเท่านั้น แต่เป็นเพราะว่าแก๊งค์นั้น ๆ มีบางสิ่งบางอย่างที่สอดคล้องกับหลักการ แนวคิดความต้องการและค่านิยมของวัยรุ่นนั้น ๆ จอห์นสัน และซูเรค (Johnson และ Szurek) ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของค่านิยมที่ได้รับการปลูกฝังมา รวมไปถึงปัญหาการพัฒนาจิตใจหากขาดในส่วนมโนธรรมจะเป็นตัวจักรนำไปสู่การกระทำผิดได้

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ

2.5.1 ความหมายของพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ

พฤติกรรมเสี่ยง หมายถึง การกระทำที่นำมาหรือเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความเสียหายต่อการดำเนินชีวิต ทำให้ร่างกายเป็นอันตราย ขาดโอกาสในการพัฒนาตามปกติ⁵⁸

พฤติกรรมทางเพศ หมายถึง การกระทำ หรือ การปฏิบัติตนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ โดยครอบคลุมทั้งพฤติกรรมที่แสดงออกภายนอก คือ พฤติกรรมที่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า⁵⁹

⁵⁸<<http://putrukxa.blogspot.com/2013/08/blog-post.html>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2557)

⁵⁹<<https://sites.google.com/site/healtheducation51/bth-thi-2/2-1-paccay-thi-mi-phl-tx-phvtikrrm-thang-phes>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2557)

พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ หมายถึง การปฏิบัติที่ทำให้เสี่ยงต่อการเกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์โดยเฉพาะโรคเอดส์ ได้แก่ การมีเพศสัมพันธ์เร็วตั้งแต่อยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนต้น การมีเพศสัมพันธ์กับหญิงบริการหรือคู่นอนโดยไม่ได้ใช้ถุงยางอนามัย การมีจำนวนคู่นอนมากกว่า 1 คน และการมีเพศสัมพันธ์เมื่อมีอาการมีเมือกจากการตีสุราหรือการใช้สารเสพติด⁶⁰

2.5.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ

เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางเพศ จะสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ปัจจัย คือ ครอบครัว เพื่อน สังคมและวัฒนธรรม

1) อิทธิพลของครอบครัว ครอบครัวเป็นสถาบันแห่งแรกที่อบรมทางด้านจิตใจและปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพให้แก่เด็ก ครอบครัวจึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมต่าง ๆ รวมทั้งพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นด้วย

2) อิทธิพลของเพื่อน การคบเพื่อนมีความสำคัญและจำเป็นต่อชีวิตของวัยรุ่นเพราะเพื่อนจะมีอิทธิพลในเรื่องความคิดความเชื่อตลอดจนให้คำปรึกษา หรือแนะนำในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งพฤติกรรมทางเพศ และอาจชักจูงไปในทางที่ดีและไม่ดี ดังนั้นการเลือกคบเพื่อนที่ดีจะช่วยแนะนำเรื่องพฤติกรรมทางเพศในทางที่เหมาะสม

3) อิทธิพลของสังคม อิทธิพลของสังคมที่มีผลต่อพฤติกรรมทางเพศ มีดังนี้

(1) สถานภาพทางสังคม ปัจจุบันสถานภาพทางสังคมไทยมีความเหลื่อมล้ำและช่องว่างทางฐานะทางเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้นนับตั้งแต่เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในประเทศไทย ทำให้มีภาวะคนตกงานช่องว่างระหว่างหารายได้ที่ได้รับระหว่างคนรวยและคนจนมีมากขึ้นการประกอบอาชีพบางอย่างจึงก่อให้เกิดพฤติกรรมทางเพศที่เสี่ยง

(2) สื่อมวลชน มีอิทธิพลต่อกระแสแนวคิดและทิศทางความเคลื่อนไหวในสังคมการเสนอข่าวเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศในทางที่เสื่อมเสีย เช่น การถูกข่มขืนที่ลงภาพผู้ที่ตกเป็นเหยื่ออย่างชัดเจน พร้อมบอกรายละเอียดต่าง ๆ ของการกระทำ

(3) อิทธิพลของวัฒนธรรม วัฒนธรรมหมายถึงวิถีการดำเนินชีวิตที่คนสร้างขึ้นและปฏิบัติสืบทอดกันมาโดยการถ่ายทอดไปสู่สมาชิกรุ่นต่อไป วัฒนธรรมจึงเป็นทุกสิ่งทุกอย่างที่สังคมสร้างขึ้นเพื่อช่วยให้มนุษย์สามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมโดยมีความเชื่อทางศาสนาเป็นส่วนประกอบที่สำคัญมากของวัฒนธรรมในแต่ละสังคม⁶¹

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ มีดังต่อไปนี้

1) **ความเชื่อและค่านิยม** จากพัฒนาการทางด้านจิตสังคมของวัยรุ่นที่มักมีการแสวงหาความเป็นตัวของตัวเองและต้องการเป็นที่ยอมรับในกลุ่มเพื่อน ทำให้วัยรุ่นนี้ง่ายต่อการถูกชักจูงให้ทำกิจกรรมที่เห็นว่าตนเองเป็นที่ยอมรับมากขึ้นในกลุ่มเพื่อน

⁶⁰บุษบาณ์ ญาณสมเด็จ, “พฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น”, <<http://www.sahavicha.com/?name=knowledge&file=readknowledge&id=388>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2557)

⁶¹<<https://sites.google.com/site/healtheducation51/bth-thi-2/2-1-paccay-thi-mi-phl-tx-phvtikrrm-thang-phes>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2557)

2) **สิ่งพิมพ์และสื่อ** ที่มีส่วนกระตุ้นความรู้สึกทางเพศ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในปัจจุบันทำให้ข้อมูลข่าวสาร สื่อมวลชนมีอิทธิพลและบทบาทที่สำคัญยิ่งต่อพฤติกรรมของวัยรุ่น

3) **สถานที่พักอาศัย สิ่งแวดล้อม** มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสุขภาพของบุคคล วัยรุ่นที่อาศัยอยู่เพียงลำพังในสิ่งแวดล้อมที่ง่ายต่อการเข้าถึงแหล่งบริการทางเพศหรือแหล่งบันเทิง ทำให้เสี่ยงต่อการมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ

4) **ความผูกพันในครอบครัว** ความผูกพันในครอบครัวเป็นความรู้สึกใกล้ชิดต่อบิดามารดา การรับรู้ถึงการดูแลเอาใจใส่ที่ได้รับจากครอบครัว การมีความพึงพอใจต่อสัมพันธภาพภายในครอบครัวรวมถึงความรู้สึกว่ามีความสำคัญเป็นที่รักและต้องการของครอบครัว ทั้งนี้ครอบครัวที่มีบุตรเป็นวัยรุ่นต้องมีความเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงตามพัฒนาการในช่วงวัยรุ่นด้วย หากครอบครัวไม่เข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นก็จะมีผลต่อความสัมพันธ์ในครอบครัวระหว่างวัยรุ่นกับผู้ใหญ่ได้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความผูกพันทางด้านจิตใจที่มีต่อกัน ทำให้วัยรุ่นชอบอยู่กับเพื่อนมากกว่าอยู่กับครอบครัวและมีแนวโน้มที่จะทำตามกลุ่มเพื่อนและมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศได้

5) **การรับรู้บรรทัดฐานกลุ่ม** ในระยะวัยรุ่นเพื่อนจะเป็นผู้มีอิทธิพลอย่างมากในการตัดสินใจในสิ่งต่าง ๆ โดยเฉพาะเรื่องเพศและการมีเพศสัมพันธ์ซึ่งเพื่อนสนิทมักจะเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารที่สำคัญ เพราะเพื่อนในกลุ่มเดียวกันมักมีลักษณะคล้ายกัน และมีอายุใกล้เคียงกัน และอิทธิพลจากตัวแบบในสังคมหรือเพื่อนในกลุ่มเดียวกันมีผลต่อพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของวัยรุ่นได้เช่นกัน

6) **การรับรู้พฤติกรรมเสี่ยง** การรับรู้พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของตนเองที่นำไปสู่การติดเชื้อเอชไอวี และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์จะเกิดขึ้นได้ เมื่อวัยรุ่นเกิดความตระหนักและเอาใจใส่ในเรื่องราวข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการติดเชื้อเอชไอวีได้ทางเพศสัมพันธ์จากสื่อต่าง ๆ และบุคคลใกล้ชิด

7) **การรับรู้สมรรถนะในตนเอง** การรับรู้สมรรถนะในตนเองมีผลต่อการตัดสินใจที่จะกระทำพฤติกรรมของบุคคลรวมถึงพฤติกรรมทางเพศด้วย⁶²

2.5.3 การป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น

- 1) ให้ความรู้ที่จำเป็น
- 2) ฝึกทักษะให้รู้จักอารมณ์และความคิดของตนเอง
- 3) สร้างความตระหนักในการป้องกันความเสี่ยง
- 4) ฝึกการควบคุมตนเอง ฝึกจิตใจให้เข้มแข็ง ควบคุมตนเองได้ รู้จักยั้งคิด ฝึกระเบียบวินัยจากภายในใจของตนเอง
- 5) ช่วยให้ผู้วัยรุ่นมีกิจกรรมที่ทำให้ตนเองพึงพอใจความสุขที่ถูกต้องเป็นที่ยอมรับ

⁶²บุษบาณ์ ญาณสมเด็จ, “พฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น”, <<http://www.sahavicha.com/?name=knowledge&file=readknowledge&id=388>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2557)

6) สร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี พ่อแม่เป็นแบบอย่าง มีทัศนคติที่ดีต่อลูก แสวงหากิจกรรมที่เป็นประโยชน์ ส่งเสริมกลุ่มเพื่อนที่ดี⁶³

สรุปได้ว่าพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศนั้นมีอิทธิพลมาจากครอบครัว เพื่อน สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องคือความเชื่อและค่านิยม สื่อสิ่งพิมพ์ สถานที่พักอาศัย สิ่งแวดล้อมและความผูกพันในครอบครัว ตลอดจนการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยง

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์

การตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ในวัยรุ่น ปัจจุบันเป็นปัญหาสำคัญหาหนึ่ง เนื่องจากมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น อันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางประเพณี วัฒนธรรมทางสังคม รวมทั้งความเชื่อทางเพศที่ผิด ๆ ดังนั้นการเรียนรู้ และเข้าใจผลกระทบต่อการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาต่าง ๆ ต่อพฤติกรรมทางเพศจึงเป็นสิ่งสำคัญ และการสร้างความตระหนักในตนเอง ตลอดจนการใช้วิจารณญาณในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

2.6.1 ความหมายของการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์

การตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ หมายถึง สถานการณ์ของการตั้งครรภ์ที่ไม่ได้ตั้งใจ ไม่ได้มีการวางแผนการจะให้เกิดขึ้น การไม่มีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการตั้งครรภ์และการคุมกำเนิดการถูกข่มขืนจนตั้งครรภ์ การตั้งครรภ์ก่อนการสมรส ตลอดจนความไม่พร้อมในด้านภาวะต่าง ๆ ด้านเศรษฐกิจ การไม่รับผิดชอบของบิดาของเด็กในครรภ์ เป็นต้น

2.6.2 พฤติกรรมเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์

พฤติกรรมเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ในช่วงชีวิตของวัยรุ่น อันก่อให้เกิดการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรมาจากปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1) การเปิดโอกาสแก่ตนเองและผู้อื่น

การเปิดโอกาสต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศมีหลายประการ เช่น การเที่ยวกลางคืน ในสถานเริงรมย์ต่าง ๆ การดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์และรับประทานอาหารจากคนแปลกหน้า การเดินทางตามที่เปลี่ยว มืด สถานที่ไม่ปลอดภัย การไว้วางใจเพื่อน คนรัก หรือบุคคลแปลกหน้ามากเกินไปโดยไม่ไตร่ตรอง กระตุ้นอารมณ์ทางเพศตามสื่อต่าง ๆ ตลอดจนความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การใช้ยาและสารเสพติด เป็นต้น

2) การเปิดเผยอารมณ์ทางเพศ

การเปิดเผยอารมณ์ทางเพศ หมายถึง พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศที่ก่อให้เกิดอารมณ์ทางเพศแก่ผู้พบเห็น เช่น การเปิดเผยสัดส่วนร่างกายด้วยการสวมเสื้อผ้ารัดรูป โชว์สัดส่วนจนเป็นที่สะดุดตาและยั่วให้เกิดอารมณ์ทางเพศ หรือการแสดงพฤติกรรมที่ยั่ววนด้วยกิริยาวาจาที่แสดงความพึงพอใจ สนใจ เรียกร้อง เชื้อเชิญต่อเพศตรงข้าม ตลอดจนการใช้ยากระตุ้นอารมณ์ทางเพศเพื่อแสดงให้เห็นความสามารถทางเพศของตน

⁶³<<http://putrukxa.blogspot.com/2013/08/blog-post.html>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2557)

3) ความเชื่อทางเพศที่ผิด

ความเชื่อทางเพศที่ผิด มีผลต่อการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ได้ เช่น การมีเพศสัมพันธ์ครั้งเดียวไม่อาจตั้งครรภ์ได้ การคุมกำเนิดไม่ควรใช้กับคนรัก ความสามารถในเรื่องเพศเป็นตัววัดความเป็นลูกผู้ชาย การมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานเป็นเรื่องธรรมดา ผู้หญิงและผู้ชายมีสิทธิเท่าเทียมกันในเรื่องเพศ ผู้ชายไม่มีความจำเป็นต้องรับผิดชอบภายหลังมีเพศสัมพันธ์ การมีเพศสัมพันธ์หลายคู่หลายคน ถือว่าเป็นผู้มีความสามารถ เป็นต้น

4) สถาบันครอบครัว

ครอบครัวเป็นสังคมแรกที่ปลูกฝังความรัก ความเข้าใจ คุณธรรม จริยธรรมแก่บุคคลในครอบครัว การขาดการอบรมเลี้ยงดูที่ดี ความแตกแยกในครอบครัว การขาดความรัก การดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน ทำให้วัยรุ่นมักมีปฏิสัมพันธ์ที่ไม่ดีต่อครอบครัว และมักจะมีปฏิกิริยาตอบสนอง หรือไปคบเพื่อนซึ่งอาจชักชวนกันไปในทางที่ผิด ๆ ได้

2.6.3 ปัญหาและผลกระทบจากการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์

การตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ก่อให้เกิดปัญหา และผลกระทบทั้งสองฝ่ายไม่ว่าจะหญิงหรือชายหรือเกิดขึ้นเฉพาะฝ่ายเดียว กรณีเมื่อฝ่ายหญิงถูกข่มขืน หรือฝ่ายชายไม่รับผิดชอบ ทั้งนี้ปัญหาดังกล่าวมีผล ดังนี้

1) ปัญหาทางด้านร่างกาย

ผู้ที่ตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ส่วนใหญ่พบว่ามียุ้ยยังน้อย ซึ่งมีสภาพร่างกายที่เจริญเติบโตยังไม่เต็มที่ หรือไม่พร้อมกับการตั้งครรภ์ จึงมีโอกาสเกิดภาวะแทรกซ้อน และอัตราเสี่ยงต่อการตาย และการเจ็บป่วย เช่น การที่กระดูกเชิงกรานเล็กเกินไปไม่สามารถคลอดโดยวิธีธรรมชาติได้ การขาดความรู้ และความพร้อมต่อการเตรียมตัวเป็นมารดา เป็นต้น ทารกมีน้ำหนักแรกเกิดน้อย เติบโตช้า พัฒนาการทางสมองหยุดชะงัก การคลอดก่อนกำหนด เป็นต้น

2) ปัญหาทางด้านจิต

การตั้งครรภ์ของวัยรุ่นหญิงส่วนใหญ่ เป็นการตั้งครรภ์ที่ไม่มีการวางแผนมาก่อน ทั้งนี้อาจเกิดจากความรักสนุก ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ความประมาท หรือการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้สร้างความวิตกกังวล ความเครียด ความอับอาย เสียใจ เศร้าใจ กลัวการถูกประณาม การไม่ยอมรับจากครอบครัว สังคม และฝ่ายชาย ซึ่งมีผลต่อภาวะการตั้งครรภ์ในฝ่ายหญิงตลอดจนความต้องการที่จะทำแท้งด้วยวิธีการต่าง ๆ นอกจากเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายแล้ว อาจก่อให้เกิดอันตราย เช่น การตกเลือดหรือเสียชีวิตได้ ส่วนวัยรุ่นชายเช่นกัน มักเกิดความเครียด ความวิตกกังวล ความกลัวว่าผู้อื่นจะทราบเรื่องต่อการทำความผิดของตนจากญาติ เพื่อนฝูง หรือญาติฝ่ายหญิง ถ้าทราบเรื่องแล้วจะเอาผิดตามกฎหมายได้ กลัวการทะเลาะวิวาทระหว่างกัน การเรียกร้องของฝ่ายหญิง โดยผลกระทบทางจิตใจนี้จะส่งผลกระทบต่อการศึกษา เช่น หยุดเรียน เสียการเรียน การเรียนตกต่ำ เป็นต้น

3) ปัญหาทางด้านครอบครัวและสังคม

การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นอาจก่อให้เกิดปัญหาครอบครัวและสังคมได้ เนื่องจากสภาพความไม่พร้อมของบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบทั้งสองฝ่าย หรือการที่ฝ่ายหญิงต้องรับสภาพเพียงฝ่ายเดียว ปัญหาการปรับตัว ความสัมพันธ์ที่ไม่ดีอันเนื่องจากปัญหาต่าง ๆ เช่น ฐานะ การอบรมเลี้ยง

คูที่แตกต่างกัน วุฒิภาวะ ความรับผิดชอบ การถูกทอดทิ้ง การทะเลาะเบาะแว้ง ย่อมให้เกิดปัญหาภายในครอบครัวตลอดจนการหมดโอกาสในการเรียนต่อ เพราะต้องรับภาระหน้าที่ความเป็นพ่อหรือแม่ก่อนวัยอันควร ซึ่งมีผลต่อการสร้างรากฐานการดำเนินชีวิตตามสังคมที่ยอมรับได้

2.6.4 การหลีกเลี่ยงการป้องกันตนเองจากพฤติกรรมเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์

การหลีกเลี่ยงและป้องกันตนเองจากพฤติกรรมเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์จากปัญหาและผลกระทบดังกล่าว นักเรียนจึงควรปฏิบัติตน ดังนี้

1) การปิดโอกาสต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ

การปิดโอกาสต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ เช่น การไม่เที่ยวเตร่ตามสถานเริงรมย์ต่าง ๆ การไม่ดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ การไม่คบหาบุคคลแปลกหน้า การไม่เดินในที่เปลี่ยวและมีอันตราย การหลีกเลี่ยงสิ่งกระตุ้นความรู้สึกลงทางเพศทางสื่อวิทยุ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ อินเทอร์เน็ต การเลือกคบเพื่อนที่ดี เป็นต้น

2) การหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงของตนเอง

การหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงของตนเอง เช่น การแต่งกายรัดรูป การเปิดเผยสัดส่วนในที่สาธารณะ ตลอดจนการแสดงออกทางด้านกิริยา ท่าทางที่ยั่ววนไม่เหมาะสม เช่น การถูกเนื้อต้องตัว โดยการโอบ การกอด การจูบ เป็นต้น

3) รู้จักทักษะการปฏิเสธ

การรู้จักการปฏิเสธ เป็นการช่วยลดความต้องการทางเพศได้ เช่น คำว่า “ไม่ หยุดอย่า” ทั้งนี้ต้องเป็นการปฏิเสธที่มาจากความตั้งใจจริงที่จะหลีกเลี่ยงและป้องกันตนเองมากกว่าการเสแสร้งยั่ววนหรือส่งเสริมอารมณ์ทางเพศมากขึ้น ดังนั้น ทักษะการปฏิเสธจะต้องทำด้วยน้ำเสียงที่สุภาพ เข้มแข็ง และมีความมั่นคง พร้อมทั้งการแสดงท่าทางในการหลีกเลี่ยงสถานการณ์ขณะนั้น เพื่อเปลี่ยนกิริยาท่าทางการแสดง หรือความรู้สึกทางเพศที่เกิดขึ้นให้ผ่อนคลาย หรือหมดไป

4) รู้จักทักษะการต่อรอง

การปฏิเสธเพียงอย่างเดียว บางครั้งอาจไม่เกิดผล การรู้จักการสื่อสาร การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีโดยรู้จักการต่อรองด้วยวิธีการต่าง ๆ อาจจะโดยเสนอกิจกรรมอื่น ๆ ที่ดีกว่า เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงเหตุการณ์เฉพาะหน้า เช่น การขอไปเปิดโทรทัศน์ขณะที่กำลังถูกเพื่อนชายโอบกอด การหลีกเลี่ยงการอยู่สองคนตามลำพัง โดยการไปออกกำลังกายหรือเล่นกีฬา เป็นต้น

5) รู้จักการคุมกำเนิด

การคุมกำเนิดเป็นการป้องกันการตั้งครรภ์ได้ การคุมกำเนิดมีหลายวิธี การรู้จักเลือกวิธีในการควบคุมกำเนิดขึ้นอยู่กับความเหมาะสมความสะดวกของแต่ละคน แต่การรู้จักการคุมกำเนิดโดยใช้ถุงยางอนามัย เป็นวิธีการที่สะดวกประหยัด ได้ผลดีทั้งการป้องกันการตั้งครรภ์ และการปลอดภัยจากโรคทางเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์แต่ขณะเดียวกัน การรู้จักวิธีการใช้ถุงยางอนามัยที่ถูกต้องก็เป็นสิ่งจำเป็น เพราะถุงยางอนามัยที่หมดอายุ และวิธีการใช้ไม่ถูกต้อง อาจก่อปัญหาขึ้นได้

6) ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครอบครัว

ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครอบครัว เป็นการป้องกันการตั้งครรภ์เสี่ยงทางเพศที่สำคัญอย่างหนึ่งของวัยรุ่น ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลในครอบครัวจะสร้างความรัก ความผูกพัน ความ

เข้าใจ ซึ่งเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับวัยรุ่น ตลอดจนการยึดมั่นเรื่องการรักษานวลสงวนตัวก่อนถึงการแต่งงาน ก็จะช่วยลดพฤติกรรมที่เสี่ยงได้⁶⁴

สรุปได้ว่าพฤติกรรมเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ในช่วงชีวิตของวัยรุ่น มาจากหลายสาเหตุ เช่น การเปิดโอกาสแก่ตนเองและผู้อื่น การเปิดเผยอารมณ์ทางเพศ ความเชื่อทางเพศที่ผิด สถาบันครอบครัว เป็นต้น ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบทั้งทางร่างกายและจิตใจแก่วัยรุ่น

2.7 สถานการณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมวัยรุ่น

ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรม/ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสถานการณ์พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่น ดังต่อไปนี้

สำนักวิจัย มหาวิทยาลัยคริสเตียน ได้สำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นไทย พบว่า ประชาชนอายุ 18 ปีขึ้นไปที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี สุพรรณบุรี และนครปฐม จำนวน 1,207 คน โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นชายร้อยละ 50.8 และหญิงร้อยละ 49.2 มีอายุ 18-30 ปี ร้อยละ 44.7 สถานภาพโสด ร้อยละ 51.2 สถานภาพสมรส 43.2 นับถือศาสนาพุทธมากที่สุด ร้อยละ 96.4 รองลงมาเป็นศาสนาคริสต์ ร้อยละ 3.3 ระดับการศึกษา ปริญญาตรีมากที่สุด ร้อยละ 45.0 รองลงมาเป็นระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 17.5 เป็นนักเรียนและนักศึกษา มากที่สุด ร้อยละ 30.0 และรองลงมาเป็นข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 18.6

ประชาชนกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 55.4 มีความคิดเห็นว่าการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นไทยเป็นเรื่องไม่เหมาะสม รองลงมา ร้อยละ 50.9 เห็นว่ามีปัญหาเกี่ยวกับเพศสัมพันธ์มากในสังคมไทย ร้อยละ 47.4 เห็นว่าเป็นเรื่องที่สังคมต้องร่วมกันแก้ไข ร้อยละ 45.8 มีความเห็นว่าเป็นเรื่องที่ป้องกันได้ และร้อยละ 40.5 มีความเห็นว่าเป็นเรื่องธรรมชาติของวัยรุ่น

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 53.0 มีความเห็นว่าการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นไทยเกิดจากความคึกคะนอง รองลงมา ร้อยละ 50.2 มีความเห็นที่เกิดจากความอยากรู้อยากลอง ร้อยละ 49.9 มีความเห็นที่เกิดจากการขาดความรู้ในการป้องกันตนเอง ร้อยละ 48.5 มีความเห็นที่เกิดจากการขาดความรักความอบอุ่นในครอบครัว ร้อยละ 42.8 มีความเห็นที่เกิดจากถูกล่อลวง และร้อยละ 39.9 มีความเห็นที่เกิดจากถูกล่วงละเมิดทางเพศ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 54.5 มีความเห็นว่าการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นไทย ทำให้วัยรุ่นติดโรคทางเพศสัมพันธ์ ร้อยละ 53.7 มีความเห็นว่าการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรส่งผลให้วัยรุ่นตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ และร้อยละ 45.7 มีความเห็นว่าการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรส่งผลให้วัยรุ่นขาดสมาธิในการเรียน

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 49.3 มีความเห็นว่าการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นไทยเกิดในช่วงวันวาเลนไทน์ ร้อยละ 38.7 มีความเห็นที่เกิดในช่วงเทศกาลปีใหม่ ร้อยละ 32.8 มีความเห็นที่เกิดในช่วงเทศกาลสงกรานต์ และร้อยละ 31.4 มีความเห็นที่ไม่จำกัดช่วงเวลา

⁶⁴<<https://sites.google.com/site/noon1945/ngan>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2557)

กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 43.6 รับประทานการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นไทยจากข่าวของสื่อต่าง ๆ รองลงมาร้อยละ 31.5 รับประทานการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นไทยในสังคมทั่วไป และร้อยละ 30.8 รับประทานการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นไทยในชุมชนที่อาศัยอยู่

กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 52.1 มีความคิดเห็นว่าวัยรุ่นที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศ ควรแก้ไขปัญหาโดยปรึกษาผู้ปกครอง รองลงมาร้อยละ 48.4 มีความคิดเห็นว่าควรแก้ปัญหาโดยขอความช่วยเหลือจากมูลนิธิ และร้อยละ 45.7 มีความคิดเห็นว่าควรแก้ปัญหาโดยปรึกษาเพื่อน ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 57.2 มีความคิดเห็นว่าวัยรุ่นที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศ ไม่ออกมาขอความช่วยเหลือ เนื่องจากกลัวผู้ปกครองผิดหวังเสียใจ รองลงมาร้อยละ 51.7 มีความคิดเห็นว่าไม่แน่ใจว่าจะได้รับความช่วยเหลือ ร้อยละ 50.1 มีความคิดเห็นว่ากลัวเสียชื่อเสียง และร้อยละ 44.9 มีความคิดเห็นว่าเกิดจากความอาย

ส่วนความคิดเห็นต่อการดำเนินการของภาครัฐ เพื่อการแก้ไขปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรในวัยรุ่น พบว่า กลุ่มตัวอย่างมากที่สุดร้อยละ 54.5 มีความเห็นว่าควรให้ความรู้เกี่ยวกับเพศศึกษาแก่วัยรุ่นทั้งชายและหญิง รองลงมา ร้อยละ 53.6 มีความเห็นว่า ควรให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันตนเองทั้งวัยรุ่นชายและหญิง และร้อยละ 52.3 มีความเห็นว่า ควรส่งเสริมให้ผู้ปกครองดูแลบุตรหลานอย่างใกล้ชิด

นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 48.6 มีความคิดเห็นว่าภาครัฐควรมีแนวทางในการป้องกันปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรในวัยรุ่น ด้วยการกวดขันวัยรุ่นไม่ให้หนีเรียนหรือมั่วสุมยาเสพติด รองลงมา ร้อยละ 48.2 เสนอแนะให้ ทรนรงค์ให้วัยรุ่นทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ร้อยละ 47.1 เสนอแนะให้จำกัดสถานที่ล่อแหลมหรือแหล่งมั่วสุม ร้อยละ 46.9 เสนอแนะให้ผู้รักษากฎหมายต้องบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายอย่างเข้มงวด ด้วยความเป็นธรรมและเสมอภาค ร้อยละ 37.9 เสนอแนะให้ควบคุมสื่อออนไลน์หรือสิ่งยั่วยุอย่างเข้มงวด และร้อยละ 37.4 เสนอแนะให้ลงโทษผู้กระทำการล่วงละเมิดทางเพศอย่างรุนแรง⁶⁵

วันที่ 1 เมษายน 2557 เวลา 11.00 น. ณ ห้องห้วยจรเข้มะ โรงเรียนนายร้อยตำรวจสามพราน อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม **นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร** นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เป็นประธานการประชุมคณะรัฐมนตรี ซึ่งผลการประชุมคณะรัฐมนตรีมีมติรับทราบสรุปสาระสำคัญรายงานสถานการณ์ประชากรไทยปี 2556 เรื่อง การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ตามที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเสนอ ซึ่งสาระสำคัญของผลการศึกษาดังกล่าวมี ดังนี้

1. มาตรฐานสิทธิของหญิงวัยรุ่นตั้งครรภ์ กรอบอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนหลายฉบับระบุถึงหน้าที่ของรัฐในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้กับประชาชน โดยมาตรฐานสิทธิของหญิงวัยรุ่นตั้งครรภ์ ประกอบด้วย อิสรภาพในการได้รับความคุ้มครอง รักษาความเป็นส่วนตัว ไม่ถูกดูหมิ่นศักดิ์ศรี ได้รับข้อมูลข่าวสาร มีอิสระในการแสดงความคิดเห็นและในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจด้วยตนเอง รวมถึงมีสิทธิในการเข้าถึงการศึกษาและบริการทางสุขภาพ โดยเฉพาะเรื่องอนามัยทางเพศและอนามัยการเจริญพันธุ์

⁶⁵<<http://olympic.vcharkarn.com/vservice/showkratoo.php?Pid=78974>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2557)

2. สถานการณ์และแนวโน้มของการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

1) การคลอดจากวัยรุ่นหญิงอายุน้อยกว่า 20 ปีของประเทศไทย เพิ่มขึ้น โดยข้อมูลสถิติสาธารณสุข พบว่า ในปี 2555 อัตราการคลอดจากหญิงอายุ 15-19 ปี เท่ากับ 53.8 ราย ต่อประชากรวัยเดียวกัน 1,000 คน เพิ่มขึ้นเกือบเท่าตัว จาก 31.1 ราย ในปี 2543 โดยเป็นการคลอดซ้ำถึง 15,440 ราย หรือร้อยละ 11.9 ของการคลอดในวัยรุ่นทั้งหมด ตัวเลขดังกล่าวใกล้เคียงกับอัตราการคลอดของหญิงวัยรุ่นในประเทศอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ กัมพูชา และหลายประเทศในละตินอเมริกา แต่สูงกว่าในประเทศรายได้สูงของทวีปเอเชีย เช่น ญี่ปุ่น เกาหลี จีน และสิงคโปร์

2) การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในระดับจังหวัด พบว่า จังหวัดชลบุรี สมุทรสาคร ระยอง และประจวบคีรีขันธ์ มีอัตราการคลอดของวัยรุ่นหญิงมากที่สุด คือ ประมาณ 79-85 รายต่อประชากร 1,000 คน ในขณะที่จังหวัดที่มีอัตราการคลอดของวัยรุ่นหญิงเพิ่มขึ้นกว่าเท่าตัว ในช่วงปี 2543-2555 มีถึงประมาณ 19 จังหวัด ซึ่งความแตกต่างของอัตราการคลอดของวัยรุ่นในพื้นที่ต่าง ๆ เป็นผลมาจากสภาพเศรษฐกิจ สังคม พฤติกรรม รวมถึงโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและบริการอนามัยเจริญพันธุ์ของวัยรุ่น

3) การดำเนินงานของประเทศไทยในการแก้ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ได้แก่ (1) การจัดการเรียนการสอนเพศศึกษาในโรงเรียน (2) การบังคับใช้กฎหมายเพื่อหยุดความรุนแรงบังคับ หรือละเมิดทางเพศ (3) การให้บริการอนามัยเจริญพันธุ์เชิงรุกและเป็นมิตร โดยเฉพาะการให้บริการอุ้งยางอนามัยและอุปกรณ์การคุมกำเนิดแก่วัยรุ่น (4) การบูรณาการงานป้องกันและแก้ไขปัญหาอย่างรอบด้าน ผ่านการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์พัฒนาอนามัยการเจริญพันธุ์แห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุข ปี 2553-2557 ส่งผลให้ทุกจังหวัดมีคณะกรรมการขับเคลื่อนเรื่องการตั้งครรภ์ไม่พร้อม โดยให้ภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากขึ้น (5) การสร้างต้นแบบการป้องกันและดูแลวัยรุ่นตั้งครรภ์ เช่น “คลินิกวัยรุ่น โรงพยาบาลรามาริบัติ” “ศูนย์พึ่งได้ โรงพยาบาลปทุมธานี” และ “มหิตลโมเดล” ซึ่งบูรณาการการทำงานระหว่างชุมชน โรงเรียน โรงพยาบาล (6) การช่วยเหลือเยียวยาในรูปแบบอื่น ๆ อาทิ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีกระบวนการเยียวยาให้เด็กกลับคืนสู่สังคมโดยการให้คำปรึกษา ฝึกอาชีพ และจ่ายเงินสงเคราะห์ในบางกรณี และ (7) การจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือสังคม OSCC 1300 (One Stop Crisis Center) ที่เน้นการเชื่อมโยงข้อมูลและระบบการส่งต่อให้บริการของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มุ่งให้ผู้เสียหายหรือผู้ประสบเหตุเข้าถึงบริการหรือสิทธิอันพึงได้อย่างมีประสิทธิภาพ⁶⁶

นางสายฝน บุญญาสุสานต์ นายกเหล่ากาชาดจังหวัดราชบุรี เป็นประธานเปิดอบรมโครงการ “วัยใสร่วมใจ...ไม่ท้องก่อนวัยอันควร” เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2556 ณ ห้องกัลปพฤกษ์ อาคารราชบุรีเกมส์ ศาลากลางจังหวัดราชบุรี จัดโดยสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดราชบุรี เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับความรู้ ความเข้าใจ ในทักษะชีวิต สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน รวมถึงป้องกันตนเองจากภัยคุกคามทางเพศต่าง ๆ ตลอดจนจนพัฒนาเป็นเด็กและเยาวชนที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ซึ่งจากสถิติของแม่

⁶⁶<<http://isranews.org/thaireform-other-news/item/28336-stop-crisis-center.html>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2557)

ตั้งครรภ์ที่อายุน้อยกว่า 20 ปี ของจังหวัดราชบุรี ในปี 2556 มีแม่ตั้งครรภ์ที่อายุน้อยกว่า 20 ปี ในภาพรวมของจังหวัดคิดเป็นร้อยละ 19 และในปี 2556 คิดเป็นร้อยละ 18 ซึ่งเกินกว่ามาตรฐานที่องค์การอนามัยโลกกำหนดไว้ คือ ร้อยละของผู้หญิงอายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ ต้องไม่เกินร้อยละ 10 ส่งผลให้ประสบปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ทำให้ต้องออกจากโรงเรียนกลางคัน ขาดโอกาสในการพัฒนาตนเองและไม่พร้อมในการเลี้ยงดูบุตร กลายเป็นภาระของผู้ปกครอง และก่อให้เกิดปัญหาต่อสังคมตามมาอีกมากมาย โดยมีผู้เข้าร่วมการอบรมครั้งนี้ ประกอบด้วย นักเรียน จากสถานศึกษาต่าง ๆ กศน. อำเภอเมืองราชบุรี โรงเรียนเบญจมราชูทิศราชบุรี โรงเรียนรัฐราษฎร์อุปถัมภ์โดยได้รับการประสานความร่วมมือจากผู้อำนวยการ คณะอาจารย์จากสถานศึกษาดังกล่าว เหล่ากาชาดจังหวัดราชบุรี สโมสรซอนต้าจังหวัดราชบุรี และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดราชบุรี ร่วมกันจัดโครงการดังกล่าวขึ้น⁶⁷

เมื่อวันที่ 3 กันยายน 2556 นายมนตรี เกษะนันท์ ผู้อำนวยการสมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย เปิดเผยมการจัดอันดับปัญหาสตรีตั้งครรภ์ในภาวะไม่พร้อมว่า ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 2 ของโลก สำหรับผลสำรวจ มีรายงานว่า หญิงที่ตั้งครรภ์โดยไม่พร้อมมีจำนวนสูงถึงร้อยละ 70 ของจำนวนผู้หญิงท้องก่อนแต่งทั้งหมด และมีแนวโน้มว่าจะตัวเลขอายุจะน้อยลงเรื่อย ๆ เนื่องจากพบอายุต่ำสุดคือ 12 ปี เรียกได้ว่าปัญหาดังกล่าวมีอัตราเสี่ยงที่จะครอบคลุมในทุกช่วงอายุของสังคม นอกจากนี้ ผลการตรวจสอบยังพบอีกว่า หญิงที่ประสบปัญหาส่วนใหญ่ มีความรู้เรื่องเพศศึกษา แต่ไม่ป้องกัน ส่วนการตั้งครรภ์ก่อนแต่งงานนั้น ประเทศไทยขึ้นแท่นอันดับ 1 ของเอเชีย และเป็นอันดับ 2 ของโลก รองจากประเทศแอฟริกาใต้ ขณะที่หญิงตั้งครรภ์โดยไม่พร้อม ในภาพรวมทั้งประเทศไทยมีมากถึง 200,000 ราย ที่ขอรับคำปรึกษากับคลินิก สวท. จากปัญหาที่เกิดขึ้น นายมนตรี มีความเห็นว่า การสร้างเครือข่ายเยาวชนแกนนำในระดับภูมิภาค ที่ทางคลินิก สวท. ได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องนั้น จะสร้างความเข้าใจและทราบถึงวิธีป้องกันปัญหาดังกล่าวไม่ให้เป็นปลาย และสามารถแก้ไขปัญหาได้โดยเริ่มจากตัวบุคคล⁶⁸

เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2556 โครงการประสานสนับสนุนการพัฒนาเครือข่ายและกลไกการศึกษาสภาวะการณ์และขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน (Child Watch) ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) แลกผลการวิเคราะห์ปัญหาแม่วัยรุ่นว่า พบสาเหตุอย่างน้อย 2 ประการ ได้แก่ (1) สภาพครอบครัวที่เปลี่ยนแปลง เด็กมาจากครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ขาดความอบอุ่น ครอบครัวแรงงาน-ย้ายถิ่น ถูกทะเลาะและไม่มีเวลาเอาใจใส่ลูกหลาน (2) เด็กที่มีปัญหาด้านการเรียน ขาดครูที่ปรึกษาที่ให้ความสนท้าวางใจ มีผลต่อทั้งค่านิยมและพฤติกรรมเสี่ยงเรื่องเพศ ทั้งการยอมรับการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน การอยู่ด้วยกันก่อนแต่ง ตลอดจนการทำแท้งเมื่อท้องไม่พร้อมปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นส่วนหนึ่งมาจากการที่วัยรุ่นหญิงไม่สามารถควบคุมการใช้ถุงยางคุมกำเนิดของฝ่ายชายได้เสมอไป ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจของโครงการ Child Watch ในช่วงปี 2553-2555 พบว่า เด็กที่ระบุว่าเคยมีเพศสัมพันธ์แล้วและใช้

⁶⁷<<https://www.facebook.com/media/set/?set=a.602058086495484.1073741944.280444125323550&type=1>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2557)

⁶⁸<<http://highlight.kapook.com/view/90678>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2557)

ดูยางอนามัยทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์มีเพียงร้อยละ 33.4 และ มีวัยรุ่นหญิงที่ระบุว่าตนเองมีความรู้ความเข้าใจในการใช้อุปกรณ์คุมกำเนิดเป็นอย่างดี เพียงร้อยละ 26.7 ดังนั้นการป้องกันปัญหาการตั้งครรภ์ที่ได้ผลชะงัด จึงควรเน้นที่ตัววัยรุ่นหญิงให้เข้าใจและเข้าถึงอุปกรณ์คุมกำเนิดของเพศหญิงเป็นสำคัญ ส่วนการ ผลักดันการทำแท้งถูกกฎหมายในหลายประเทศกลับพบว่าไม่สามารถแก้ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นได้มีประสิทธิภาพพอกเท่ากับสองวิธีข้างต้น

โครงการ Child Watch ร่วมกับ สสส. และภาคี จึงเสนอให้รัฐสกัดปัญหาแม่วัยรุ่นอย่างจริงจัง โดยการปฏิรูประบบผู้สอนในวิชาที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิต-เพศศึกษา การสอนให้เด็ก “รู้จักเท่าทันความเสี่ยง” จากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ให้ได้รู้จักป้องกันตนเอง และมี “ทักษะประเมิน ความเสี่ยง” และ “ทักษะการปฏิเสธ” การมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่เหมาะสม และ การทำให้อุปกรณ์คุมกำเนิดของเพศหญิงเข้าถึงง่าย ควบคู่กับการสอนเพศศึกษาเชิงจริยธรรม ให้เด็กเคารพเพศตรงข้าม และรู้จักชะลอการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน โดยเฉพาะเด็กที่มาจากครอบครัวไม่สมบูรณ์ ขณะนี้ โครงการ Child Watch กำลังพัฒนาหลักสูตรการจัดการเชิงพื้นที่ให้เกิดศูนย์ศึกษาและขับเคลื่อนการพัฒนาเด็กและเยาวชนใน 20 มหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศเพื่อขับเคลื่อนการแก้ปัญหาอย่างอนามัยสตรีปัญหานี้

เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2556 ในการประชุมคณะรัฐมนตรี นายเสริมศักดิ์ พงษ์พานิช รมช.ศึกษาธิการได้หารือกับ นพ. ประดิษฐ์ สินธวณรงค์ รมว. สาธารณสุข เพื่อเตรียมลงนามความร่วมมือระหว่าง 2 กระทรวงในการแก้ปัญหาตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ของสังคมในขณะนี้ โดยโครงการความร่วมมือดังกล่าวได้ผ่านความเห็นชอบจาก ครม. มาก่อนหน้านี้แล้ว ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนหารือของทั้ง 2 กระทรวง เพื่อจัดทำรายละเอียดในบันทึกความร่วมมือ ซึ่งเบื้องต้นจะให้ สธ. ส่งแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้เกี่ยวกับเพศศึกษาแก่นักเรียนในโรงเรียน โดยวางแผนให้โรงพยาบาลประจำแต่ละพื้นที่เป็นแม่ข่ายรับผิดชอบการส่งแพทย์ไปจัดอบรมให้ความรู้ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่โดยรอบ ทั้งนี้แม้ในหลักสูตรจะมีวิชาเพศศึกษาอยู่แล้ว แต่ถ้ามีผู้รู้เข้าไปอบรมให้ความรู้เพิ่มเติมถึงในโรงเรียนก็น่าจะช่วยลดปัญหาได้

เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2556 โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ (HITAP) ร่วมกับคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้ทำการศึกษาโครงการอนาคตไทย เพื่อสร้างเสริมสุขภาพของเด็กอายุ 6-25 ปี พบว่า ปัญหาสุขภาพใหญ่ที่ส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนไทย ได้แก่ ปัญหาท้องในวัยรุ่นและติดเชื้อระหว่างการใช้เพศสัมพันธ์ ปัญหาความรุนแรงในเด็ก และปัญหาสุขภาพจิตในเด็กและเยาวชน พร้อมทั้งได้เสนอข้อเสนอเชิงนโยบายคือ ควรมีกองทุนบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบทุกระดับ และต้องลงทุนพัฒนาระบบฐานข้อมูลการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นครอบคลุมทุกจังหวัด พัฒนาระบบประเมินนโยบายและมาตรการ โดยต้องมีระบบติดตามประเมินผลเพื่อกำหนดตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ในระยะสั้น ระยะกลางและยาว รวมถึงการผลักดันร่าง พ.ร.บ.อนามัยเจริญพันธุ์ และกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และกระทรวงศึกษาธิการต้องร่วมกันพัฒนาศักยภาพเด็กและวัยรุ่นให้มีความรู้ทักษะการใช้ชีวิตพร้อมเพิ่มมาตรการให้นักเรียนหญิงอยู่ในโรงเรียนให้นานที่สุดและลดการตีตราแม่วัยรุ่น สำหรับกระทรวงสาธารณสุขควรพัฒนางานด้านอนามัยเจริญพันธุ์ที่เป็นมิตรกับวัยรุ่น โดยร่วมกับสำนักหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) พัฒนางานด้านการ

เข้าถึงถุงยางอนามัย ยาคุมกำเนิดและบริการให้คำปรึกษาที่ป้องกันผลกระทบเรื่องต่าง ๆ ของผู้รับบริการ เช่น ไม่เปิดเผยชื่อนามสกุลแต่สามารถบันทึกข้อมูลเพื่อประเมินผลได้

เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2556 ผลการประชุมคณะกรรมการอนามัยเจริญพันธุ์แห่งชาติ วันที่ 10 กันยายน 2556 ดังนี้ ที่ประชุมให้ความสำคัญ 2 เรื่อง คือ 1) การป้องกันการท้องไม่พร้อมโดยการทำความเข้าใจและให้ความรู้ทั้งครอบครัว และ การให้ความสำคัญกับระบบการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจในเรื่องการป้องกันการแก้ปัญหาท้องไม่พร้อม 2) การกระตุ้นการเกิดในวัยที่เหมาะสมเพื่อให้โครงสร้างประชากรเกิดความสมดุล

เมื่อวันที่ 9 กันยายน 2556 กระทรวงสาธารณสุขได้จัดทำแผนการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์วัยรุ่น พ.ศ. 2557-2561 มีเป้าหมาย 2 ประการคือ 1) ลดอัตราการคลอดในหญิงอายุ 15-19 ปี จากเดิมในปี 2555 อัตรา 53.8 ต่อวัยรุ่นหญิง 1,000 คนให้เหลือไม่เกิน 50 ต่อวัยรุ่นหญิง 1,000 คน 2) ลดอัตราการคลอดในหญิงอายุต่ำกว่า 15 ปี ลงร้อยละ 30 โดยกำหนดยุทธศาสตร์ 3 ด้าน คือ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ปรับทัศนคติสร้างความเข้าใจวัยรุ่น พ่อ-แม่ผู้ปกครองและสังคม โดยการสื่อสารประชาสัมพันธ์ผ่านทางสื่อมวลชน เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ หอกระจายข่าว นิทรรศการ หนังสือ การประกวดสื่อ จัดทำเว็บไซต์ สร้างและพัฒนาศักยภาพเครือข่ายเพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย 2 กลุ่มคือ กลุ่มวัยรุ่น ใช้สถานักเรียน สถานักศึกษาเป็นแกนขับเคลื่อน เพิ่มหลักสูตรเพศศึกษากาบบังคับ ส่วนในกลุ่มของผู้ใหญ่คือ พ่อ-แม่ผู้ปกครอง คนในชุมชนขับเคลื่อนโดยเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักพัฒนาชุมชน ผู้นำสตรี ผู้นำชุมชนร่วมกับการใช้เว็บไซต์และสังคมออนไลน์

ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาการเข้าถึงบริการสุขภาพของวัยรุ่นให้เข้าถึงได้ง่าย มีบริการคุมกำเนิดที่หลากหลาย

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาระบบการช่วยเหลือ ส่งต่อ ลดขั้นตอนในชั้นลง ช่วยเหลือวัยรุ่นได้เร็วขึ้น และไม่เกิดปัญหาซ้ำโดยมีบริการหลายช่องทาง เช่น ศูนย์ช่วยเหลือสังคม (OSCC) คลินิกวัยรุ่นและบริการปัญหาทางโทรศัพท์สายด่วน มีแนวทางให้ความช่วยเหลือกรณีตั้งครรภ์ไม่พร้อมโดยทีมสหวิชาชีพแพทย์ พยาบาล นักสังคมสงเคราะห์ นักกฎหมาย เพื่อพิจารณาทางเลือกและมีระบบการส่งต่อ กรณีที่ต้องการตั้งครรภ์ต่อหรือยุติการตั้งครรภ์ตามเกณฑ์ของแพทย์สภา รวมถึงการวางแผนการดำเนินชีวิตและมีระบบติดตามหลังช่วยเหลือทางโทรศัพท์และเยี่ยมบ้าน

เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2556 ในการประชุมคณะกรรมการพัฒนาอนามัยเจริญพันธุ์แห่งชาติ ที่ประชุมได้วางกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาการท้องไม่พร้อมที่จะเน้นใน 3 เรื่องหลักคือ 1) ให้ความรู้และการศึกษาที่ต่อเนื่องแก่เด็กและเยาวชนเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันการท้องไม่พร้อม รวมทั้งทำความเข้าใจกับผู้ใหญ่ว่าการห้ามไม่ให้เยาวชนมีเพศสัมพันธ์เป็นเรื่องยากแต่ต้องแนะนำแนวทางการป้องกันที่ถูกต้อง 2) การใช้โซเชียลมีเดียเป็นสื่อกลางในการช่วยให้เยาวชนเข้าถึงแนวทางการป้องกันทั้งการเข้าถึงบริการและอุปกรณ์การป้องกัน อันจะเป็นแหล่งในการให้ความรู้ แจกฟรี หรือขายอุปกรณ์การป้องกันเพื่อแก้ปัญหาวัยรุ่นไม่กล้าเผชิญหน้าในการสอบถามข้อสงสัย และ 3) สถานที่ให้บริการแก่เยาวชน ต้องพัฒนาให้อยู่นอกโรงพยาบาล เป็นคลินิกต่างๆ โดยให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น และเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น “คลินิกสุขภาพวัยรุ่น” ในส่วนงบประมาณในการดำเนินงานจะมาจาก 2 ส่วน ได้แก่

งบประมาณส่งเสริมป้องกันโรค ของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ทั้งนี้มอบหมายให้คณะกรรมการพัฒนาอนามัยเจริญพันธุ์ดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการให้แล้วเสร็จก่อนนำกลับมาเสนอคณะกรรมการชุดนี้อีกครั้งภายใน 60 วัน

นอกจากนี้คณะกรรมการได้มอบหมายให้คณะกรรมการพัฒนาระเบียบ กฎ และกฎหมาย ด้านอนามัยเจริญพันธุ์ทำการศึกษา ทบทวนกฎหมาย กฎ ระเบียบที่อาจเป็นอุปสรรคในการเข้าถึงการคุมกำเนิดและการแก้ไขปัญหาท้องไม่พร้อม อาทิ การห้ามขายยายุติการตั้งครรภ์ แต่จะต้องหารือกับราชวิทยาลัยแพทย์ที่เกี่ยวข้องให้ดำเนินการออกข้อบ่งชี้ในการใช้และมาตรการควบคุมที่ชัดเจนเพื่อไม่ให้เกิดปัญหา การนำยาชนิดนี้ไปใช้ในทางที่ผิด จากนั้นจึงจะพิจารณาว่าควรเดินหน้าในเรื่องต่อไปหรือไม่ เพราะมีทั้งผลดีและผลเสีย

เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2556 พัฒนาสังคมและความมั่นคงจังหวัดเชียงใหม่จัดสัมมนาเรื่อง “วัยรุ่นเชียงใหม่ปลอดจากการตั้งครรภ์ไม่พร้อม ภายในปี 2559” ณ โรงแรมเมอร์เคียว เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีตัวแทนจากองค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อหารือแนวทางผลักดันยุทธศาสตร์ลดปัญหาวัยรุ่นตั้งครรภ์โดยไม่พร้อมภายในปี 2559 และเพื่อเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันหารือถึงแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์โดยที่ยังไม่มีความพร้อมในประเทศไทย โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นซึ่งพบว่า มีปริมาณเพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก ตามยุทธศาสตร์ของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่ตั้งเป้าจะแก้ไขปัญหาดังกล่าวและทำให้การตั้งครรภ์โดยไม่พร้อมในกลุ่มเยาวชนและวัยรุ่นลดลงและหมดไปภายในปี 2559 ดังนั้นการให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศที่ถูกต้องและเหมาะสมให้ทันกับกระแสความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมจึงเป็นเรื่องที่ต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน ที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งเพื่อน ครอบครัว ครูอาจารย์และสถาบันการศึกษา รวมไปถึงสังคมที่จะร่วมกันให้ข้อมูลที่ถูกต้องเหมาะสมและจำเป็นต่อวัยรุ่นเพื่อลดปริมาณการตั้งครรภ์โดยที่ไม่พร้อมในสังคมไทยให้ได้ในอนาคต

เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2556 ในที่ประชุมคณะกรรมการพัฒนาอนามัยเจริญพันธุ์แห่งชาติได้หารือในเรื่องการแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ซึ่งพบว่าหากสามารถสอนเด็กไม่ให้มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรถือเป็นการป้องกันที่ได้ผลดีที่สุด จะทำให้ปัญหาหมดไป แต่มีปัจจัยอื่น ๆ หลากประการเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ด้านครอบครัว และบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นต้น ดังนั้นยุทธศาสตร์ที่จะดำเนินการต่อไปคือ การให้วัยรุ่นเข้าถึงวิธีคุมกำเนิดเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ รวมทั้งเป็นการป้องกันโรคจากเพศสัมพันธ์ ทั้งนี้ในที่ประชุมได้เสนอตั้งคณะทำงานจากภาคเอกชนและองค์กรต่าง ๆ บูรณาการการทำงาน ระดมความคิดเห็นหาช่องทางการสื่อสาร แก่ประชาชนใน 2 ประเด็นหลักเพื่อสร้างกระแสสังคมให้เกิดความเข้าใจและการยอมรับในเรื่องของการมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น นอกจากนี้ที่ประชุมยังได้หารือกรณีหากตั้งครรภ์แล้วจะให้การช่วยเหลืออย่างไร กระทรวงสาธารณสุขจะร่วมทำงานกับกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และภาคีเครือข่าย

เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2556 กระทรวงสาธารณสุข โดยกรมอนามัยได้ร่วมกับภาคีเครือข่ายผลักดันร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมอนามัยการเจริญพันธุ์แห่งชาติ และขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์พัฒนาอนามัยการเจริญพันธุ์แห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2553-2557) เพื่อสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา เช่น ส่งเสริมให้ครอบครัวมีลูกเมื่อพร้อม สนับสนุนให้โรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้เพศศึกษา ส่งเสริมให้

โรงพยาบาลทุกแห่งพัฒนาระบบบริการสาธารณสุข ซึ่งเน้นการเข้าถึงการให้บริการในกลุ่มวัยรุ่น โดยจัดบริการสุขภาพและอนามัยการเจริญพันธุ์ที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน (Youth Friendly Health Service : YFHS) ทั้งนี้ที่ผ่านมารวมอนามัยได้ดำเนินงานแก้ไขปัญหาและพัฒนางานอนามัยการเจริญพันธุ์ โดยใช้มาตรการและแนวทางการดำเนินงานในหลากหลายรูปแบบ เช่น การสนับสนุนสถานเด็กและเยาวชนเพื่อพัฒนาศักยภาพแกนนำวัยรุ่นให้มีความรู้ ความเข้าใจและทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัยได้ดำเนินการเฝ้าระวังการทำแท้งในประเทศไทยโดยโรงพยาบาลนำร่อง 134 แห่ง จาก 13 จังหวัดทั่วประเทศ พบว่าร้อยละ 53 ของผู้ป่วยที่มาทำแท้งส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่นและเยาวชน ร้อยละ 30 มีสถานภาพเป็นนักเรียนนักศึกษา และการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นพบว่ามีมากกว่าร้อยละ 80 เป็นการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ ทำให้เกิดปัญหาวัยรุ่นต้องขาดโอกาสในการศึกษา และต้องรับภาระในการดูแลบุตรในขณะที่ตนเองยังไม่พร้อม ดังนั้นควรมีการให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับสิทธิการเข้าถึงอนามัยการเจริญพันธุ์ที่ปลอดภัย มีคุณภาพ การดูแลหญิงหลังแท้ง การรักษาภาวะแทรกซ้อนจากการแท้งที่ไม่ปลอดภัย และการป้องกันการทำแท้งซ้ำซาก อันเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตโดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นให้ดีขึ้น⁶⁹

พญ. มธุรดา สุวรรณโพธิ์ ผู้อำนวยการสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (สธ.) กล่าวว่า จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ เมื่อปี 2556 ที่สำรวจจากจำนวนผู้หญิงที่ไปทำคลอดตามโรงพยาบาลต่าง ๆ พบว่า ประเทศไทยมีคุณแม่อายุต่ำกว่า 18 ปี หรือคุณแม่วัยใสในอัตราส่วนที่สูงถึง 54 คน ต่อ 1 แสนประชากรวัยรุ่น ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่องค์การอนามัยโลก (WHO) กำหนดไว้มาก ซึ่งต้องไม่เกิน 15 คน ต่อ 1 แสนประชากรวัยรุ่น นอกจากนี้ เมื่อนำไปเทียบกับในกลุ่มประเทศอาเซียนพบว่าประเทศไทยมีอัตราส่วนคุณแม่วัยใสสูงเป็นอันดับ 2 ของกลุ่ม รองจากลาวที่มีอัตราส่วนสูงกว่าไทยคือ 56 คน ต่อ 1 แสนประชากรวัยรุ่น ปัญหาเกี่ยวกับแม่วัยใสจำเป็นที่จะต้องช่วยกันหาทางแก้ไข เพราะเมื่อวัยรุ่นท้องไม่พร้อม จะส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็กที่เกิดมาด้วย เบื้องต้นทางสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ ได้เริ่มโครงการ Love Say Play โดยดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2555 เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศที่ถูกต้องให้กับวัยรุ่นที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา โดยหวังให้วัยรุ่นมีความรู้เรื่องเพศ และป้องกันปัญหาการท้องไม่พร้อม⁷⁰

กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย (UNFPA) ร่วมกับ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สภาพัฒน์ฯ) ได้จัดทำและจัดเสวนาเปิดตัวไปเมื่อวันที่ 13 มีนาคม ที่ผ่านมา มีข้อมูลที่น่าสนใจคือ ทุก ๆ 2 ชั่วโมงจะมีผู้หญิงอายุต่ำกว่า 15 ปี คลอดบุตรทุกวัน และอาจมีหญิงวัยรุ่นอายุต่ำกว่า 20 ปีจำนวนสูงถึง 350,000 คนตั้งครรถ์ทุกปี ซึ่ง **นายคาสปาร์ พิค** ผู้แทนกองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย บอกว่า จากข้อมูล

⁶⁹<<http://thailivingwill.in.th/?q=taxonomy/term/158>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2557)

⁷⁰“โจ้ไทยเสียตัวสูง ขึ้นแท่นมี “คุณแม่วัยใส” มากสุดอันดับ 2 ในอาเซียน รองจากลาว”, <<http://www.manager.co.th/qol/viewnews.aspx?NewsID=957000001205>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2557)

ในรายงานพบว่า ทุก ๆ ปีมีหญิงสาวอายุน้อยกว่า 19 ปีจำนวนมากกว่า 125,000 คนในประเทศไทย กลายเป็นแม่วัยใส ซึ่งนับเป็นอัตรา 1 ใน 20 ของหญิงสาวที่อยู่ในกลุ่มอายุเดียวกัน แต่ในจำนวนนี้มี ผู้หญิงอายุต่ำกว่า 15 ปีประมาณ 4,000 คนเป็นคุณแม่วัยรุ่น หมายความว่า ทุก ๆ 2 ชั่วโมงจะมี ผู้หญิงอายุต่ำกว่า 15 ปีคลอดบุตรทุกวัน ซึ่งบ่อยครั้งที่สังคมมักจะตำหนิหญิงสาวที่ตั้งครรภ์ แต่ความจริงที่น่าเศร้าคือทุกคนต่างมีส่วนรับผิดชอบต่อการทำให้เธอไม่ตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรได้ ตั้งแต่ ผู้ปกครอง พ่อแม่ที่ต้องพูดคุยให้ลูกหลานของพวกเขาทั้งเด็กหญิงและเด็กชายเข้าใจเกี่ยวกับความ รับผิดชอบทางด้านเพศและให้ไว้ใจได้ว่าพวกเขาจะมีความรับผิดชอบ เพื่อน ๆ ของพวกเขาก็ควรจะ บอกพวกเขาว่า การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่มีการป้องกันเป็นเรื่องที่โง่เขลา ครูก็ควรจะให้ความรู้กับวัยรุ่น เกี่ยวกับเรื่องเพศสัมพันธ์และความสัมพันธ์มากกว่าที่จะเห็นการสอนเพศศึกษาเป็นเรื่องชีวิตวิทยาและ พร่ำสอนแต่ว่าเพศสัมพันธ์เป็นเรื่องไม่ถูกต้องและไม่ให้ข้อมูลอื่น ๆ กับเด็ก ๆ พยาบาลและหมอควร ให้ข้อมูลเกี่ยวกับใช้อุปกรณ์ป้องกันมากกว่าที่จะบอกให้วัยรุ่นมีเพศสัมพันธ์หลังแต่งงานเท่านั้น ส่วน คนที่มีอำนาจตัดสินใจออกกฎหมายก็ควรสร้างกฎระเบียบที่ทำให้เด็กสาวสามารถป้องกันตัวเองจาก การตั้งครรภ์เมื่อไม่พร้อม トラบไคที่ยังปล่อยให้ผู้ชายสามารถกดดันให้ผู้หญิงมีเพศสัมพันธ์โดยไม่มี การป้องกัน และトラบไคที่ผู้ปกครอง คนขายอุปกรณ์คุมกำเนิด และพยาบาล ยังทำท่า “ตำหนิ” เด็กสาว ที่ต้องการอุปกรณ์คุมกำเนิด การป้องกันปัญหาการคลอดบุตรในวัยรุ่นก็จะได้ผลอย่างที่ต้องการ สำหรับแนวโน้มวัยรุ่นหญิงอายุ 15-19 ปีที่กลายเป็นคุณแม่วัยใสเพิ่มขึ้นมาก รายงานจากหนังสือคุณ แม่วัยใสฯ ระบุว่า ความหนาแน่นของอัตราการคลอดบุตรของวัยรุ่นอยู่ที่ภาคกลางมากที่สุด รองลงมา เป็นภาคเหนือ อีสาน และภาคใต้

นายอาคม เติมพิทยาไพสิฐ เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งร่วมเสวนาอธิบายว่า ลักษณะที่เป็นเช่นนี้เพราะภาคกลางอยู่ในศูนย์กลางเศรษฐกิจ ผู้ปกครอง พ่อ แม่ ส่วนใหญ่ทำงานหนักไม่มีเวลาดูแลลูก ที่สำคัญคืออิทธิพลของสื่อ โดยเฉพาะสื่ออินเทอร์เน็ต ที่มีการเผยแพร่คลิปวิดีโอเกี่ยวกับเพศสัมพันธ์ค่อนข้างระบด ทำให้เด็กมองเรื่องเซ็กส์เป็นเรื่องปกติ ซึ่ง น่าเป็นห่วง ขณะที่ภาคเหนือ ภาคอีสาน พบว่าตัวเลขการคลอดบุตรของคุณแม่วัยรุ่นจะอยู่ในจังหวัดที่ ยากจนและอยู่ติดชายแดนเป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตาม สภาพัฒนาฯ ให้ความสำคัญกับปัญหาด้าน สังคมมาตั้งแต่การจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ซึ่งเริ่มตั้งแต่ปี 2540 โดยพูด ถึงเรื่องสังคมไว้ค่อนข้างเยอะ เพราะมองเห็นว่าจำเป็นต้องรักษาการเติบโตทางเศรษฐกิจและด้าน ภาวะสังคมให้สมดุลกัน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการขยายตัวของเศรษฐกิจในอัตราที่สูงมีผลกระทบข้างเคียง ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 จึงเป็นจุดเริ่มต้นของแนวคิด “สังคมเอื้ออาทร” จากจุดเริ่มต้นทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 จนถึงปัจจุบัน ผ่านมาเกือบ 17 ปี แต่ตัวเลขอัตราการมีลูก ของวัยรุ่นกลับเพิ่มขึ้น สะท้อนว่า แผนพัฒนาฯ อาจไม่ได้ผลหรือไม่ นั่น นายอาคมชี้แจงว่า ใน แผนพัฒนาฯ ภาครัฐพยายามบูรณาการดูแลเรื่องอนามัยและสาธารณสุขให้ทั่วถึง แต่ทำได้เพียง เฉพาะคนที่อยู่ในระบบประกันสังคมเท่านั้น การบริการของภาครัฐยังไม่ทั่วถึงคนที่อยู่นอกระบบ แรงงานซึ่งมีจำนวนมากรวมถึงเด็กวัยรุ่นด้วย นอกจากนี้ สภาพของสังคมและการใช้ชีวิตของคนใน สังคมมีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว โดยเฉพาะสื่ออินเทอร์เน็ตเข้ามามีอิทธิพลมากต่อการใช้ชีวิตของ วัยรุ่น จึงทำให้อัตราการเพิ่มของการคลอดบุตรในวัยรุ่นเพิ่มขึ้นและมีผลกระทบต่อการวางแผนด้าน กำลังแรงงานในการพัฒนาประเทศด้วย สำหรับแนวทางการป้องกันและลดแนวโน้มคุณแม่วัยใส

นายอคมเสนอว่า ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกันเพื่อลดจำนวนการคลอดบุตรของวัยรุ่นให้ได้ตามที่กระทรวงสาธารณสุขตั้งเป้าไว้ โดยต้องเริ่มตั้งแต่ 1) เด็กต้องรู้จักดูแลตัวเอง รู้จักการป้องกันเรื่องเพศสัมพันธ์ 2) พ่อ แม่ ทั้งของเด็กชายและเด็กหญิง ต้องให้ความรู้เรื่องเพศสัมพันธ์ที่ถูกต้อง ปัจจุบันพ่อแม่ที่มีลูกเป็นผู้ชายกับผู้หญิงต่างกัน โดย ร้อยละ 80 ของพ่อที่มีลูกผู้ชายจะบอกลูกว่ามีเซ็กซ์ได้แต่ร้อยละ 80 ของพ่อที่มีลูกผู้หญิงจะบอกว่าไม่สมควร ดังนั้น ทศกคตินี้ต้องปรับเปลี่ยนให้เข้าใจอย่างถูกต้อง 3) ครูที่โรงเรียนต้องให้เวลากับเด็กมากขึ้น ไม่ใช่สอนแต่วิชาวิทยาศาสตร์หรือคณิตศาสตร์ เพราะเมื่อเด็กเลิกเรียนช่วงเย็นเราแทบไม่รู้เลยว่าเด็กไปทำอะไรต่อที่ไหน เพราะฉะนั้น ครูอาจต้องให้ความสนใจกับเด็กมากขึ้น และการเรียนการสอนวิชาสุศึกษาที่กำหนดให้เรียนอาทิตย์ละ 8 ชั่วโมง ควรเน้นสอนเกี่ยวกับเรื่องความสัมพันธ์ในระดับช่วงอายุ และให้ความรู้เกี่ยวกับเพศสัมพันธ์ที่ถูกต้อง จากปัจจุบันที่มุ่งสอนเรื่องชีววิทยา และสรีระของร่างกายเป็นสำคัญ 4) ภาคสังคม โดยเฉพาะชุมชนต้องเป็นสังคมเอื้ออาทร “บ้าน วัด โรงเรียน” ต้องใกล้ชิดกันมากขึ้น และ 5) ภาครัฐ การให้บริการภาครัฐเรื่องอนามัยและสาธารณสุขของภาครัฐมักจะทำให้บริการเฉพาะผู้ที่แต่งงานแล้ว หรือผู้ที่เป็นแรงงานในระบบ อาจต้องทบทวนประเด็นนี้เพื่อให้ผู้ที่อยู่นอกระบบแรงงาน โดยเฉพาะเด็กหรือผู้ที่ยังไม่ได้แต่งงาน สามารถรับบริการและเข้าถึงอนามัยและสาธารณสุขของภาครัฐได้สะดวกมากขึ้น

จากข้อมูลและความเห็นของผู้เสวนาทั้งสองคนบ่งชี้ว่า ปัญหาการคลอดบุตรของวัยรุ่นมีผลกระทบทั้งด้านสุขภาพของผู้เป็นมารดาและลูก เนื่องจากการมีลูกในวัยรุ่นก็เปรียบเสมือน “เด็กเลี้ยงเด็ก” และยังเป็นวงจรปัญหาความยากจนของคนกลุ่มนี้ เพราะทำให้สูญเสียโอกาสทางการศึกษา และการพัฒนาศักยภาพของแม่เด็กและลูก ดังนั้น ปัญหาคุณแม่วัยใส หรือการคลอดบุตรของวัยรุ่นกำลังเป็นโจทย์ท้าทายของประเทศไทย ซึ่งทุกภาคส่วนของสังคมต้องตระหนักและแก้ปัญหานี้อย่างจริงจัง โดยอาจเริ่มต้นจากการเปลี่ยนทัศนคติความเชื่อเดิม ๆ ที่ว่า “ยิ่งพูด เหมือนยิ่งยุ” มาเปิดใจกว้างคุยกับเด็กเกี่ยวกับเรื่องเพศสัมพันธ์ให้มากขึ้น เพื่อให้ความรู้ และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องเซ็กซ์อย่างถูกต้อง เพราะน่าจะเป็นการป้องกันปัญหาที่ “ถูกยุค ถูกสมัย”⁷¹

จากข้อมูลสารสนเทศดังกล่าว จึงสรุปได้ว่าปัญหาการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์นั้น เป็นปัญหาสำคัญที่หลายฝ่ายให้ความสำคัญและพยายามหาแนวทางป้องกันและแก้ไขให้ลดน้อยลง

2.8 ข้อมูลพื้นที่ที่ทำวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่การทำวิจัยในครั้งนี้ 11 จังหวัด ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มีรายละเอียดดังนี้

2.8.1 จังหวัดนครปฐม

จังหวัดนครปฐม เป็นอู่อารยธรรมสำคัญที่มีประวัติความเป็นมายาวนานในแผ่นดินสุวรรณภูมิ จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์กล่าวว่า เมืองนครปฐมแต่เดิมนั้นตั้งอยู่ริมทะเล เป็นเมืองเก่าแก่ มีความเจริญรุ่งเรืองมานับตั้งแต่สมัยสุวรรณภูมิ และเป็นราชธานีสำคัญในสมัยทวารวดี ในยุค

⁷¹<<http://thaipublica.org/2014/03/motherhood-in-childhood/>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2557)

นั้น นครปฐมเป็นแหล่งเผยแพร่อารยธรรมจากประเทศอินเดีย ซึ่งรวมทั้งพระพุทธศาสนา นครปฐมจึงเป็นศูนย์กลางของความเจริญ มีชนชาติต่าง ๆ อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นจำนวนมาก ต่อมาได้เกิดความแห้งแล้งขึ้นในเมืองนครปฐม เพราะกระแสน้ำที่ไหลผ่านตัวเมืองเปลี่ยนเส้นทาง ประชาชนจึงอพยพไปตั้งหลักแหล่งอยู่ริมน้ำ และสร้างเมืองใหม่ขึ้นชื่อ “เมืองนครไชยศรี” หรือ “ศรีวิชัย” นครปฐมจึงกลายเป็นเมืองร้างมาเป็นเวลาหลายร้อยปี จนกระทั่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะที่ยังผนวชได้ธุดงค์ไปพบพระปฐมเจดีย์ และทรงเห็นว่าเป็นเจดีย์องค์ใหญ่ไม่มีที่ใดเทียบเท่า ครั้นเมื่อได้ครองราชย์ จึงโปรดฯ ให้ก่อเจดีย์แบบลังกาครอบองค์เดิมไว้ โดยให้ชื่อว่า “พระปฐมเจดีย์” ทรงปฏิสังขรณ์สิ่งต่าง ๆ ในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ให้มีสภาพดี และโปรดฯ ให้ขุดคลองเจดีย์บูชาเพื่อเป็นการเสด็จมานมัสการสะดวกขึ้น ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เริ่มก่อสร้างทางรถไฟสายใต้ผ่านเมืองนครปฐม ซึ่งขณะนั้นยังเป็นป่ารก พระองค์จึงโปรดฯ ให้ย้ายเมืองจากตำบลท่านา อำเภอนครชัยศรี มาตั้งที่บริเวณองค์พระปฐมเจดีย์เหมือนเช่นครั้งสมัยโบราณ ครั้งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดฯ ให้สร้างพระราชวังสนามจันทร์ เป็นที่เสด็จแปรพระราชฐานและฝึกซ้อมรบแบบเสือป่า โดยโปรดฯ ให้ตัดถนนเพิ่มขึ้นอีกหลายสาย รวมทั้งสร้างสะพานเจดีย์ศรัทธาข้ามคลองเจดีย์บูชาเชื่อมระหว่างสถานีรถไฟองค์พระปฐมเจดีย์ ตลอดจนสร้างพระร่วงโรจนฤทธิ์ทางด้านทิศเหนือขององค์พระปฐมเจดีย์และบูรณะองค์พระปฐมเจดีย์ให้สมบูรณ์สวยงามดังที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน และได้โปรดให้เปลี่ยนชื่อจากเมือง “นครไชยศรี” เป็น “นครปฐม” ตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำท่าจีนซึ่งเป็นพื้นที่บริเวณที่ราบลุ่มภาคกลาง โดยอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 13 องศา 45 ลิปดา 10 ฟลิปดา เส้นแวงที่ 100 องศา 4 ลิปดา 28 ฟลิปดา มีพื้นที่ 2,168.327 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,355,204 ไร่ เท่ากับร้อยละ 0.42 ของประเทศ และมีพื้นที่เป็นอันดับที่ 62 ของประเทศ อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครไปตามเส้นทางถนนเพชรเกษม 56 กิโลเมตร หรือตามเส้นทางถนนบรมราชชนนี (ถนนปิ่นเกล้า - นครชัยศรี) 51 กิโลเมตร และตามเส้นทางรถไฟ 62 กิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้ ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี, ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอกระทุ่มแบน อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร และอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี, ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอไทรน้อย อำเภอบางใหญ่ อำเภอบางกรวยจังหวัดนนทบุรี และเขตทวีวัฒนา เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี และอำเภอกำแพงแสน อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดนครปฐมแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ 106 ตำบล 885 หมู่บ้าน เทศบาลนคร 1 แห่ง องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลตำบล 14 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 83 แห่ง เขตการปกครอง 7 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองนครปฐม อำเภอนครชัยศรี อำเภอสามพราน อำเภอดอนตูม อำเภอบางเลน อำเภอกำแพงแสน และอำเภอพุทธมณฑล นครปฐมมีพลเมือง 891,071 คน ความหนาแน่น 332 คน/ตารางกิโลเมตร⁷²

⁷²“บรรยายสรุปจังหวัดนครปฐม ปี 2555”,

<<http://123.242.156.6/Nakhonpathom/file/Recapitulate2555.pdf>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2557)

2.8.2 จังหวัดสมุทรสาคร

จังหวัดสมุทรสาครเป็นจังหวัดชายทะเล ตั้งอยู่ปากแม่น้ำท่าจีน หลักฐานทางประวัติศาสตร์ กล่าวไว้ว่า ในสมัยกรุงศรีอยุธยา สมุทรสาครเดิมเป็นชุมชนขนาดใหญ่ที่มีชาวจีนนำเรือสำเภาเข้ามาจอดเทียบท่าค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าและได้พักอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก จึงเรียกว่า “บ้านท่าจีน” ตั้งอยู่บริเวณปากอ่าวไทย ต่อมาในสมัยแผ่นดินสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ (พ.ศ. 2099) ได้โปรดให้ยกฐานะ “บ้านท่าจีน” ขึ้นเป็น “เมืองสาครบุรี” เพื่อเป็นหัวเมืองสำหรับเรียกระดมพลเวลาเกิดสงคราม และเป็นเมืองด่านหน้าป้องกันข้าศึกศัตรูที่จะเข้ามารุกรานบุกรุกทางทะเล ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ทรงโปรด ให้เปลี่ยนชื่อ “เมืองสาครบุรี” เป็น “เมืองสมุทรสาคร” ซึ่งมีความหมายว่า “เมืองแห่งทะเลและแม่น้ำ” ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2448) ทรงปฏิรูปการปกครองมีการจัดระบบการบริหารราชการส่วนภูมิภาคเป็นมณฑลเทศาภิบาล และได้ทรงมีพระราชดำริที่จะสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ท้องถิ่น โดยใช้รูปแบบการปกครองแบบสุขาภิบาล จึงได้มีพระบรมราชโองการให้ยกฐานะ “ตำบลท่าฉลอม” เป็น “สุขาภิบาลท่าฉลอม” จังหวัดสมุทรสาคร เป็นสุขาภิบาลที่ตั้งขึ้นในหัวเมืองเป็นแห่งแรกของประเทศไทย ต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาล ที่ 6 (พ.ศ. 2456) โปรดเกล้าให้ทางราชการเปลี่ยนคำว่า “เมือง” เป็น “จังหวัด” ทั่วทุกแห่ง ในพระราชอาณาจักร “เมืองสมุทรสาคร” จึงได้เปลี่ยนเป็น “จังหวัดสมุทรสาคร” มาจวบจนปัจจุบันนี้ ส่วนคำว่า “มหาชัย” ที่คนทั่วไปชอบเรียกกันนั้น เป็นชื่อคลองที่สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 แห่งกรุงศรีอยุธยาโปรดให้ขุดคลองถัดจากเมืองธนบุรี เป็นแนวตรงไปออกปากน้ำเมืองสาครบุรีแทนคลองโคกขามที่คดเคี้ยว แต่ยังไม่ทันเสร็จทรงสวรรคตเสียก่อน จนถึงรัชสมัยสมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 9 (ขุนหลวงท้ายสระ) ได้โปรดให้ขุดคลองต่อจนแล้วเสร็จ และได้พระราชทานนามว่าคลองมหาชัย ซึ่งต่อมา ณ บริเวณฝั่งซ้ายปากคลองได้เกิดชุมชนขนาดใหญ่ขึ้นชื่อว่า “มหาชัย” จึงเป็นที่นิยมเรียกขานแต่นั้นเป็นต้นมา จังหวัดสมุทรสาครเป็นจังหวัดชายทะเล ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำท่าจีนในเขตพื้นที่ภาคกลางตอนล่างของประเทศไทย ประมาณเส้นรุ้งที่ 130 องศาเหนือ และเส้นแวงที่ 100 องศาตะวันออก เป็นจังหวัดปริมณฑล ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 30 กิโลเมตร มีพื้นที่ 872.347 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 545,216 ไร่อาณาเขตทิศเหนือ ติดกับจังหวัดนครปฐม ทิศใต้ ติดกับอ่าวไทยทิศตะวันออก ติดกับกรุงเทพมหานครทิศตะวันตก ติดกับจังหวัดสมุทรสงคราม และจังหวัดราชบุรี แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 3 อำเภอ 40 ตำบล 288 หมู่บ้าน ประกอบด้วยอำเภอเมืองสมุทรสาคร อำเภอกระทุ่มแบน อำเภอบ้านแพ้ว⁷³

2.8.3 จังหวัดราชบุรี

จังหวัดราชบุรี มีชื่ออันเป็นมงคลยิ่ง หมายถึง “เมืองพระราชา” ราชบุรีเป็นเมืองเก่าแก่เมืองหนึ่งของประเทศไทย จากการศึกษาและขุดค้นของนักประวัติศาสตร์ นักโบราณคดี พบว่าดินแดนแถบลุ่มแม่น้ำแม่กลองแห่งนี้เป็นที่อยู่อาศัยของคนหลายยุคหลายสมัย และมีความรุ่งเรืองมาตั้งแต่อดีต จากหลักฐานทางโบราณสถานและโบราณวัตถุมากทำให้เชื่อได้ว่ามีผู้คนตั้งถิ่น

⁷³<<http://www.samutsakhon.go.th/index.php/2014-01-04-19-08-26/2014-01-04-19-32-59>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2557)

ฐานอยู่ในบริเวณนี้ตั้งแต่ยุคหินกลางตลอดจนได้ค้นพบเมืองโบราณสมัยทวารวดีที่ตำบลคูบัว อำเภอเมืองราชบุรี พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี ได้เคยดำรงตำแหน่งหลวงยกกระบัตรเมืองราชบุรีในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ซึ่งในช่วงปลายสมัยกรุงศรีอยุธยาและตอนต้นกรุงรัตนโกสินทร์ปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์พบว่า เมืองราชบุรีเป็นเมืองหน้าด่านที่สำคัญ เป็นสมรภูมิการรบหลายสมัย โดยเฉพาะในสมัยสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกได้ยกทัพมาตั้งรับศึกพม่าในเขตราชบุรีหลายครั้ง ครั้งสำคัญที่สุดคือสงครามเก้าทัพต่อมา พ.ศ. 2360 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยได้โปรดเกล้าฯ ให้สร้างกำแพงเมืองใหม่ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำแม่กลองตลอดมาจนถึงปัจจุบัน ครั้นถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวใน พ.ศ. 2437 ได้ทรงเปลี่ยนการปกครองส่วนภูมิภาคโดยรวมหัวเมืองต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้ชิดกัน ตั้งขึ้นเป็นมณฑลและได้รวมเมืองราชบุรี เมืองกาญจนบุรี เมืองสมุทรสงคราม เมืองเพชรบุรี เมืองปราณบุรี เมืองประจวบคีรีขันธ์ รวม 6 เมือง ตั้งขึ้นเป็นมณฑลราชบุรี ตั้งที่บัญชาการมณฑล ณ ที่เมืองราชบุรี ทางฝั่งขวาของแม่น้ำแม่กลอง (ปัจจุบันคือศาลากลางจังหวัดราชบุรีหลังเก่า) ต่อมาใน พ.ศ. 2440 ได้ย้ายที่บัญชาการเมืองราชบุรี จากฝั่งซ้าย กลับมาตั้งรวมอยู่แห่งเดียวกับศาลาว่าการมณฑลราชบุรี ทางฝั่งขวาของแม่น้ำแม่กลอง จนถึง พ.ศ. 2476 เมื่อได้มีการยกเลิกการปกครองแบบมณฑลทั้งหมด มณฑลราชบุรีจึงถูกยกเลิกและคงฐานะเป็นจังหวัดราชบุรีจนถึงปัจจุบัน⁷⁴

2.8.4 จังหวัดเพชรบุรี

เพชรบุรีเป็นเมืองที่เคยรุ่งเรืองมาตั้งแต่สมัยโบราณและเป็นเมืองหน้าด่านที่สำคัญของไทยในกลุ่มหัวเมือง ฝ่ายตะวันตก มีชื่อเรียกปรากฏในหนังสือชาวต่างประเทศ เช่น ชาววิลันดาเรียกว่า “พิพริย์” ชาวฝรั่งเศสเรียกว่า “พิพฟีล” และ “พิพรี” จึงสันนิษฐานกันว่าชื่อ “เมืองพริบพรี” คงเป็นชื่อเดิมของเมืองเพชรบุรีชื่อ “เพชรบุรี” มีปรากฏเป็นหลักฐานมาตั้งแต่สมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ที่มาของชื่อมีที่มาได้ 2 ทาง ทางแรกเป็นการเรียกตามชื่อแม่น้ำเพชรบุรีส่วนอีกทางหนึ่งเป็นการเรียกตามตำนานที่เล่าสืบกันมาว่าในสมัยโบราณเคยมีแสงระยิบระยับในเวลากลางคืนที่เขาแด่น ทำให้คนเข้าใจว่ามีเพชรพลอยบนเขานั้น เมืองเพชรบุรีมีศิลปวัตถุมากมาย เป็นหลักฐานที่แสดงว่าเพชรบุรีเคยเป็นบ้านเมืองที่มีผู้คนอาศัยอยู่เป็นชุมชนถาวรมาตั้งแต่สมัยทวารวดี เพชรบุรีในสมัยสุโขทัยอาณาจักรสุโขทัยสมัยพ่อขุนรามคำแหงแม้จะมีอำนาจครอบคลุมเพชรบุรี แต่เพชรบุรีก็ยังมีอิสระอยู่มาก สามารถส่งทูตไปจีนได้ตั้งวงศ์ของกษัตริย์เพชรบุรี ในช่วงสมัยสุโขทัยคือ พระพนมทะเลศิริผู้เป็นเชื้อสายของพระเจ้าพรหมแห่งเวียงไชยปราการราชวงศ์นี้ได้ครองเมืองเพชรบุรีมาจนถึงสมัยพระเจ้าอู่ทอง จึงได้เสด็จไปสถาปนารุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี เพชรบุรีในสมัยอยุธยา ในสมัยอยุธยาตอนต้นเพชรบุรีขึ้นต่อกรุงศรีอยุธยาในแบบศักดินาสวามิภักดิ์มีขุนนางควบคุมเป็นชั้น ๆ ขึ้นไป แต่หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองในสมัยพระบรมไตรโลกนาถอำนาจในส่วนกลางมีมากขึ้น เพชรบุรียังมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับกรุงศรีอยุธยา ดังนั้นอำนาจจากส่วนกลางจึงมามีส่วนในการปกครองเพชรบุรีมากกว่าเดิม ในสมัยพระมหาธรรมราชา ทางเขมรได้ให้พระยาจันจันตยยกทัพมาตีเมืองเพชรบุรีแต่ชาวเพชรบุรีป้องกันเมืองไว้ได้ต่อมาพระยาละแวกได้ยกทัพมาเองมีกำลังประมาณ 7,000 คน เมือง

⁷⁴<<http://123.242.157.9/hdetail.php?QNo=1&QSt=A&QGroup=0>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2557)

เพชรบุรีจึงตกเป็นของเขมรจนถึงสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงตีเขมรชนะเพชรบุรีจึงเป็นอิสระ และเนื่องจากทรงโปรดปรานเมืองเพชรบุรีเป็นพิเศษจึงได้เสด็จมาประทับที่เมืองเพชรบุรีเป็นเวลาถึง 5 ปีก่อนจะทรงยกทัพใหญ่ไปปราบพม่าและสวรรคตที่เมืองหาง เจ้าเมืองเพชรบุรีและชาวเมืองเพชรบุรีได้ร่วมเป็นกำลังสำคัญในการต่อสู้กับข้าศึกหลายครั้ง นับตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช สมเด็จพระเชษฐาธิราชและสมัยพระเจ้าเอกทัศโดยเฉพาะในสมัยพระเทพราชานั้น การปราบปรามเจ้าเมืองนครศรีธรรมราชซึ่งแข็งเมือง พระยาเพชรบุรีได้เป็นกำลังสำคัญในการส่งเสบียงให้แก่กองทัพฝ่ายราชสำนักอยุธยาอย่างไรก็ดีเมืองเพชรบุรีถูกตีแตกอีกครั้งเมื่อพม่าโดยมังมหานรธาได้ยกมาตีไทยจนไทยต้องเสียดังครุฑอยุธยาแก่พม่าเป็นครั้งที่ 2 นั้นเอง เพชรบุรีในสมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ ตั้งแต่สมัยพระเจ้าตากสินจนถึงแผ่นดินพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ไทยยังคงทำสงครามกับพม่ามาโดยตลอด ซึ่งเจ้าเมืองและชาวเมืองเพชรบุรีก็ยังคงมีส่วนในการทำสงครามดังกล่าว จนเมื่อพม่าตกเป็นของอังกฤษ บทบาทของเมืองเพชรบุรีที่มีต่อเมืองหลวงและราชสำนักจึงค่อย ๆ เปลี่ยนไปพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดปรานเมืองเพชรบุรีตั้งแต่ครั้งยังทรงผนวชอยู่ เมื่อขึ้นครองราชย์แล้วโปรดให้สร้างพระราชวังวัดและพระเจดีย์ใหญ่ขึ้นบนเขาเตี้ย ๆ ใกล้กับตัวเมืองและพระราชทานนามว่า “พระนครคีรี” ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงโปรดให้สร้างพระราชวังอีกแห่งหนึ่งในตัวเมืองเพชรบุรีคือ “พระรามราชนิเวศน์” หรือ “วังบ้านปืน” และด้วยความเชื่อที่ว่าอากาศชายทะเลและน้ำทะเลอาจบรรเทาอาการเจ็บป่วยได้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระราชวัง “พระราชนิเวศน์มฤคทายวัน” ขึ้น ที่ชายหาดชะอำเพื่อใช้เป็นที่ประทับรักษาพระองค์ จังหวัดเพชรบุรี มีเนื้อที่ประมาณ 6,225.138 ตารางกิโลเมตร หรือ 3,890,711 ไร่ ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของภาคกลาง มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงและประเทศเพื่อนบ้าน คือ ทิศเหนือ ติดกับอำเภอปากท่อจังหวัดราชบุรี และอำเภออัมพวาจังหวัดสมุทรสงคราม ทิศใต้ติดกับอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทิศตะวันออกติดกับอำเภอไทย ทิศตะวันตกติดกับสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพเมียนมาร์ (พม่า)⁷⁵

2.8.5 จังหวัดชลบุรี

จังหวัดชลบุรี เป็นดินแดนที่ปรากฏขึ้นมาในหน้าประวัติศาสตร์ตั้งแต่สมัยทวารวดี ขอม และสุโขทัย แต่เดิมเป็นเพียงเมืองเกษตรกรรมและชุมชนประมงเล็ก ๆ หลายเมืองกระจุกกระจายกันอยู่ห่าง ๆ โดยในทำเนียบศักดินาหัวเมืองสมัยอยุธยากำหนดให้ชลบุรีเป็นเมืองชั้นจัตวา ส่วนแผนที่ไตรภูมิก็มีชื่อตำบลสำคัญของชลบุรีปรากฏอยู่ เรียงจากเหนือลงใต้ คือ เมืองบางทราย เมืองบางปลาสร้อย เมืองบางพระเรือ (ปัจจุบันคือบางพระ) และเมืองบางละมุง แม้ว่าจะเป็นเพียงเมืองเล็ก ๆ แต่ก็อุดมไปด้วยทรัพยากรทั้งบนบกและในทะเล มีการทำไร่ ทำนา ทำสวน และออกทะเลมาแต่เดิมนอกจากนี้ยังมีการติดต่อกับชาวจีนที่ล่องเรือสำเภาเข้ามาค้าขายกับกรุงสยามด้วยดินแดนที่เรียกว่าจังหวัดชลบุรี มีผู้คนอาศัยอยู่มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์แล้ว คือสามารถย้อนไปได้จนถึงยุคหินขัด เช่น บริเวณที่ลุ่มริมฝั่งแม่น้ำพานทองเคยมีมนุษย์ยุคหินใหม่อาศัยอยู่ โดยชนกลุ่มนี้นิยมใช้ขวานหินขัดเพื่อการเก็บหาถ้ำไล่ รวมถึงใช้ลูกปัดและกำไล ภาชนะเครื่องปั้นดินเผาซึ่งมีลายที่เกิดจากการใช้

⁷⁵<http://www.phetchaburi.go.th/data/dataphet_55.pdf> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2557)

เชือกทาบลงไปขณะดินยังไม่แห้ง นอกจากนี้ยังพบเศษอาหารทะเลพวกหอย ปู และปลาอีกด้วย เมื่อปี พ.ศ. 2522 ได้มีการขุดสำรวจที่ตำบลพนมดี อำเภอพนสนิมคม พบร่องรอยของชุมชนโบราณก่อนประวัติศาสตร์โคกพนมดี ทำให้สันนิษฐานได้ว่า ภายในเนื้อที่ 4,363 ตารางกิโลเมตรของชลบุรี อดีตเคยเป็นที่ตั้งเมืองโบราณที่มีความรุ่งเรืองถึง 3 เมือง ได้แก่ เมืองพระรถ เมืองศรีพโล และเมืองพญาแร้ง โดยอาณาเขตของ 3 เมืองนี้รวมกันเป็นจังหวัดชลบุรีในปัจจุบัน ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกของประเทศไทย หรือริมฝั่งทะเลตะวันออกของอ่าวไทย ประมาณเส้นรุ้งที่ 12 องศา 30 ลิปดา-13 องศา 43 ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ 100 องศา 45 ลิปดา-101 องศา 45 ลิปดาตะวันออก ระยะทางจากกรุงเทพมหานครตามเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 34 (ถนนสายบางนา-ตราด) รวมระยะทางประมาณ 81 กิโลเมตร นอกจากนี้ยังมีเส้นทางหลวงพิเศษหมายเลข 7 หรือ Motorway (กรุงเทพฯ-ชลบุรี) ระยะทาง 79 กิโลเมตร ใช้ระยะเวลาในการเดินทางประมาณ 45 นาทีเท่านั้น จังหวัดชลบุรีมีพื้นที่ทั้งสิ้น 2,726,875 ไร่ (4,363 ตารางกิโลเมตร) คิดเป็นร้อยละ 0.85 ของพื้นที่ประเทศไทย (พื้นที่ของประเทศไทยประมาณ 320,696,875 ไร่ หรือ 513,115 ตารางกิโลเมตร) อาณาเขตทิศเหนือติดกับจังหวัดฉะเชิงเทรา ทิศใต้ติดกับจังหวัดระยอง ทิศตะวันออกติดกับจังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดระยอง ทิศตะวันตกติดกับชายฝั่งทะเลตะวันออกของอ่าวไทย⁷⁶

2.8.6 จังหวัดระยอง

ระยอง เริ่มปรากฏชื่อในพงศาวดารเมื่อปี พ.ศ.2113 ในรัชสมัยของสมเด็จพระมหาธรรมราชาแห่งกรุงศรีอยุธยา โดยมีประวัติดั้งเดิมตามข้อสันนิษฐานว่า น่าจะก่อตั้งเมืองขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 1500 ยุคที่ขอมมีอำนาจแผ่ไปแถบดินแดนสุวรรณภูมิ นักโบราณคดีได้สันนิษฐานจากหลักฐานที่พบ คือ ซากศิลาแลงคูค่าย ที่ยังหลงเหลืออยู่ในเขตอำเภอบ้านค่าย อันเป็นศิลปะการก่อสร้างแบบขอม โดยในสมัยโบราณ ระยองมีชนพื้นเมืองคือชาวชอง ซึ่งเป็นเผ่าที่อาศัยอยู่กระจ่ายโดยทั่วไปในภาคตะวันออก ในประวัติศาสตร์ตอนหนึ่งได้กล่าวถึงเมืองระยองในปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา ระหว่างที่กรุงศรีอยุธยาใกล้จะเสียแก่พม่าเป็นครั้งที่ 2 ในสมัยพระเจ้าเอกทัศ ในเดือนยี่ปี พ.ศ. 2309 พระยาวชิรปราการ หรือ พระยาตาก พร้อมไพร่พลประมาณ 500 คน ได้ตีฝ่าวงล้อมทัพพม่า มุ่งสู่ตะวันออกมาหยุดพักไพร่พลที่เมืองระยอง และได้ปราบปรามคณะกรรมการเมืองที่แข็งข้อยึดเมืองระยองได้ จากความสามารถครั้งนั้น เหล่าทหารจึงยกย่องให้เป็น “เจ้าตากสิน” ก่อนเดินทัพไปยังเมืองจันทบุรี เพื่อยึดที่ดินในการกอบกู้อิสรภาพคืนจากพม่าได้ในปี พ.ศ.2113⁷⁷

2.8.7 จังหวัดจันทบุรี

จังหวัดจันทบุรี เป็นจังหวัดทางชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกของประเทศไทย มีเนื้อที่ 6,388 ตารางกิโลเมตร สภาพภูมิประเทศประกอบไปด้วยป่าไม้ ภูเขา ที่ราบสูง ที่ราบลุ่มน้ำ และที่ราบชายฝั่งทะเล พื้นที่ป่าไม้มีประมาณ 3 ใน 10 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดฉะเชิงเทรา และสระแก้วทางทิศเหนือ ทิศตะวันออกติดกับจังหวัดตราดและประเทศกัมพูชา ทิศใต้ติด

⁷⁶<<http://www.chonburi.go.th/tabid/60/language/en-US/Default.aspx?PageContentID=5>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2557)

⁷⁷<http://www.rayong.go.th/v2/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=62&Itemid=135> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2557)

กับอ่าวไทย และทิศตะวันตกติดกับจังหวัดระยองและชลบุรี อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 245 กิโลเมตร โดยอาชีพที่ประชากรในจังหวัดนิยมประกอบอาชีพมากที่สุดคือเกษตรกรรมและประมง และศาสนาที่มีการนับถือมากที่สุดในจังหวัดคือศาสนาพุทธ จังหวัดจันทบุรีเป็นเมืองที่มีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์ไทยอยู่ 3 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีใช้จังหวัดจันทบุรีในการรวบรวมไพร่พลและเสบียงอาหาร ครั้งที่ 2 เกิดสงครามอานัมสยามยุทธในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวและครั้งที่ 3 ฝรั่งเศสยึดเมืองจันทบุรีเป็นเมืองประกันหลังจากเกิดวิกฤตการณ์ปากน้ำในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ด้วยความที่จังหวัดจันทบุรีมีความสำคัญต่อเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์หลายเหตุการณ์และมีความหลากหลายทางภูมิประเทศ ส่งผลให้จังหวัดจันทบุรีเป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมหลายแห่ง⁷⁸

2.8.8 จังหวัดสมุทรสงคราม

จังหวัดสมุทรสงครามหรือเมืองแม่กลองในอดีตคือแขวงบางช้างของเมืองราชบุรี แขวงบางช้างมีศูนย์กลางอยู่ที่ตำบลบางช้าง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม (ตามการแบ่งเขตการปกครองในปัจจุบัน) แขวงบางช้างมีอีกชื่อว่าสวนนอก ต่อมาปลายสมัยกรุงศรีอยุธยาต่อเนื่องกับสมัยกรุงธนบุรี แขวงบางช้างแยกออกจากจังหวัดราชบุรีเรียกว่า “เมืองแม่กลอง” สมุทรสงครามมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ในช่วงที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงสถาปนาราชธานีเป็นราชธานี พม่าส่งกองทัพผ่านเข้ามาถึงบริเวณตำบลบางกุ้ง พระเจ้าตากสินมหาราชทรงรวบรวมผู้คนสร้างค่ายป้องกันทัพพม่าจนข้าศึกพ่ายแพ้ไป ณ บริเวณค่ายบางกุ้ง นับเป็นการป้องกันการรุกรานของพม่าเข้ามายังไทยครั้งสำคัญในช่วงเวลานั้น ชื่อเมืองแม่กลองเปลี่ยนเป็นสมุทรสงครามในปีใดนั้นไม่ปรากฏแน่ชัด แต่สันนิษฐานไว้ว่าเปลี่ยนราวปี พ.ศ. 2295 ถึงปี พ.ศ. 2299 เพราะจากหลักฐานในหนังสือกฎหมายตราสามดวงว่าด้วยพระราชกำหนดเรื่องการเรียกสินไหมพินัยความ ได้ปรากฏชื่อเมืองแม่กลอง เมืองสาครบุรี และเมืองสมุทรปราการอยู่ และต่อมาพบข้อความในพระราชกำหนดซึ่งตราขึ้นในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ เมื่อปี พ.ศ. 2299 ความระบุว่าโปรดเกล้าฯ ให้พระยารัตนาธิเบศร์ สมุหมณฑลยมนาเอาตัวขุนวิเศษวานิช (จินอะปันเต็ก) ขุนทิพ และหมื่นรุกอักษร ที่บังอาจกราบบังคมทูลขอตั้งบ่อนเบี้ยในแขวงเมืองสมุทรสงคราม เมืองราชบุรี และเมืองสมุทรปราการทั้ง ๆ ที่มีกฎหมายสั่งห้ามไว้ก่อนแล้ว มาลงโทษ จังหวัดสมุทรสงครามเป็นแผ่นดินที่เกิดขึ้นใหม่จากการทับถมของโคลนตะกอนบริเวณปากแม่น้ำ เกิดเป็นที่ดอนจนกลายมาเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำขนาดใหญ่ ปรากฏชื่อครั้งแรกในนาม “แม่กลอง” นอกจากนั้นตามประวัติของราชินิกุลบางช้างสมเด็จพระอมรินทราบรมราชินีซึ่งทรงเป็นพระราชินีในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชและพระบรมราชชนนีในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย และพระญาติวงศ์ มีพระนิวาสสถานดั้งเดิมอยู่ที่แขวงบางช้าง สมเด็จพระอมรินทราบรมราชินีทรงสืบเชื้อสายจากกษัตริย์ราชวงศ์สุโขทัยแห่งอาณาจักรอยุธยาและราชวงศ์พระร่วง (ราชวงศ์สุโขทัย) แห่งอาณาจักรสุโขทัย โดยพระราชโอรสสองพระองค์แห่งราชวงศ์สุโขทัยแห่งอาณาจักรอยุธยาทรงหนีราชภัยมาตั้งถิ่นฐานที่แขวงบางช้าง จังหวัดสมุทรสงครามจึงเป็นเมืองราชินิกุลบางช้างและราชสกุลแห่งราชวงศ์สุโขทัยมีการสืบทอดนาฏศิลป์

⁷⁸<<http://th.wikipedia.org/wiki/จังหวัดจันทบุรี>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2557)

วรรณศิลป์ และการทำอาหาร (โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาหารชาววัง) ของสมัยสุโขทัยเป็นต้นมา สมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินีซึ่งเคยประทับกับสมเด็จพระอมรินทราบรมราชินีที่แขวงบางช้างทรงรับถ่ายทอดการทำอาหารจากที่นี่และทรงเป็นผู้ทำอาหารในกาพย์เห่ชมเครื่องคาวหวานและว่าด้วยงานนักขัตฤกษ์ สมุทรสงคราม มีขนาดพื้นที่เล็กที่สุดของประเทศ คือประมาณ 416.7 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตทิศเหนือติดต่อกับจังหวัดราชบุรีและจังหวัดสมุทรสาคร โดยมีลำคลองดอนมะโนรา และรางหัวตำลึงในเขตท้องที่อำเภอบางคนที และอำเภอเมืองสมุทรสาคร เป็นแนวแบ่งเขต ทิศใต้ติดทะเลอ่าวไทย ตรงปากแม่น้ำแม่กลอง และจังหวัดเพชรบุรี ทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดสมุทรสาคร ที่คลองพรมแดนท้องที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร ทิศตะวันตกติดต่อกับจังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดราชบุรี โดยมีลำคลองวัดประดู่ เป็นแนวแบ่งเขตในท้องที่อำเภออัมพวา⁷⁹

2.8.9 จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นจังหวัดในภาคกลางตามการแบ่งการปกครองของประเทศไทย ในขณะที่การแบ่งทางภูมิศาสตร์จัดเป็นจังหวัดในภาคตะวันตกและการแบ่งทางอุตุนิยมวิทยาจัดเป็นจังหวัดภาคใต้ตอนบน มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาไม่ค่อยแน่ชัด เนื่องจากเป็นพื้นที่แคบ ยามมีศึกสงครามยากแก่การป้องกันจึงต้องปล่อยให้เป็นเมืองร้างหรือยุบเมืองเป็นส่วนหนึ่งของเมืองเพชรบุรี ในอดีตเป็นเพียงเมืองชั้นจัตวาเล็ก ๆ ที่รวมกันอยู่ภายใต้การปกครองของเมืองเพชรบุรี พอถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยจึงได้โปรดเกล้าฯ ตั้งเมือง “เมืองบางนางรม” ที่ปากคลองบางนางรม แต่ที่ดินไม่เหมาะสมแก่การเพาะปลูกจึงย้ายที่ว่าการเมืองไปตั้งที่เมืองกุย ที่มีความอุดมสมบูรณ์และการตั้งบ้านเรือนหนาแน่นกว่า ครั้นสมัยรัชกาลที่ 4 พ.ศ. 2398 โปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อจาก “เมืองกุย” เป็น “เมืองประจวบคีรีขันธ์” โดยรวมเมืองกุย เมืองคลองวาฬ เมืองบางนางรม เข้าด้วยกัน โดยที่ตั้งเมืองยังคงตั้งอยู่ที่เมืองกุย คืออำเภอกุยบุรี ในปัจจุบัน เพื่อให้ชื่อคล้องจองกันกับระหว่างเมือง “ประจวบคีรีขันธ์” กับ “เมืองประจันตคีรีเขต” ซึ่งเดิมคือเกาะกงที่แยกออกจากจังหวัดตราด ครั้นถึงสมัยรัชกาลที่ 5 พ.ศ. 2441 จึงย้ายมาอยู่ที่บ้านเกาะหลัก ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงจัดการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์ เมืองชั้นจัตวาซึ่งขึ้นตรงกับเมืองเพชรบุรี จึงมีสถานะเป็นอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ สังกัดเมืองเพชรบุรี ในช่วงนี้เมืองปราณบุรี ซึ่งมีอาณาเขตติดอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ด้านทิศเหนือซึ่งเคยมีฐานะเป็นเมืองชั้นจัตวา ขึ้นกับเมืองเพชรบุรี ก็ได้จัดตั้งเป็นอำเภอเมืองปราณบุรี สังกัดเมืองเพชรบุรีด้วย ส่วนเมืองกำเนิดนพคุณขึ้นตรงกับเมืองชุมพร ด้วยมีพระราชดำริสงวนชื่อเมืองปราณไว้ (เมืองเก่าที่ตั้งอยู่ที่ปากน้ำปราณบุรี) ต่อมา วันที่ 2 มกราคม พ.ศ. 2449 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีพระบรมราชโองการเหนือเกล้าให้รวมเอาอำเภอเมืองปราณบุรี อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดเพชรบุรี และอำเภอกำเนิดนพคุณ จังหวัดชุมพร ซึ่งเป็นเมืองชั้นจัตวามาก่อนเข้ารวมเป็นจังหวัดปราณบุรี ตั้งที่ตำบลเกาะหลัก ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้มีการเปลี่ยนชื่อเมืองปราณบุรีเป็นเมืองประจวบคีรีขันธ์ เพื่อป้องกันการสับสนกับเมืองปราณ ที่

⁷⁹<<http://www.samutsongkhram.go.th/V2013/index.php/11-about/4-2013-09-06-07-30-17>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2557)

ปากน้ำปราณบุรี หลังจากมีการยกเลิกระบบการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาล เมืองประจวบคีรีขันธ์ จึงไม่ได้ขึ้นตรงกับเมืองเพชรบุรีและมณฑลราชบุรีอีก⁸⁰

2.8.10 จังหวัดตราด

จังหวัดตราด เป็นจังหวัดในประเทศไทย ติดต่อกับราชอาณาจักรกัมพูชา ไม่มีหลักฐานปรากฏแน่ชัดว่า เมืองตราดมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอย่างไร แต่เท่าที่ค้นพบใน สมัยกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ (ปีพ.ศ. 1991-2031) ได้ทรงพระกรุณา โปรดเกล้าฯ ให้มีการปรับปรุง เป็น บ้านเมือง ครั้งใหญ่ขึ้น โดยจัดแบ่งการบริหารราชการแผ่นดิน ออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค ส่วนกลางประกอบไปด้วย ฝ่ายทหาร และ พลเรือน ส่วนภูมิภาคแบ่งเมืองต่าง ๆ ออกเป็น หัวเมืองเอก หัวเมืองโทหัวเมืองตรี และหัวเมืองจัตวาตามลำดับอย่างไร ก็ตามในสมัย สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ก็ไม่ปรากฏชื่อของเมืองตราด แต่อย่างไรก็ตามแต่บอกว่า “หัวเมือง ชายทะเลหรือ บรรดาหัวเมืองชายทะเล” เท่านั้นต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ได้ ปรากฏว่า บรรดาหัวเมืองชายทะเลแถบตะวันออกนั้นเรียกแต่เพียงว่า “บ้านบางพระ” ในตอนปลาย ของกรุงศรีอยุธยา ได้ปรากฏหลักฐานในพระราชพงศาวดารว่าบรรดาเสนาบดีจตุสดมภ์ทั้งหลาย ได้พากันแบ่งหัวเมืองต่าง ๆ ให้ไปขึ้นกับสมุหนายก สมุหพระกลาโหมและโกษาธิบดี ทำการติดต่อค้าขายกับ ชาวต่างประเทศ ทางทะเล หลักฐานอีกทางหนึ่งเชื่อว่าคำว่า “ตราด” นี้ อาจจะมีชื่อเรียกเพี้ยนมาจาก “กราด” อันเป็นชื่อของต้นไม้ชนิดหนึ่งสำหรับใช้ทำไม้กวาด ซึ่งในสมัยก่อน ต้นไม้ชนิดนี้มักจะมีมาก หัวเมืองตราดจากหลักฐานต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้วนี้ เองจึงทำให้ชื่อว่า “เมืองตราด” เป็นเมืองที่มีชื่อ เรียกกันมาอย่างนี้กว่า 300 ปีมาแล้ว และเป็นเมืองสำคัญซึ่งขึ้นอยู่กับฝ่ายการคลังของพระมหากษัตริย์ ตั้งแต่สมัยพระเจ้าปราสาททองแล้ว จนกระทั่งก่อนจะเสียกรุงศรีอยุธยาในปี พ.ศ. 2310 พระเจ้าตากสินได้รวบรวมกำลังทหารจำนวนหนึ่งตีฝ่าวงล้อมของพม่าหนีออกจากกรุงศรีอยุธยาเดินทางไปรวมตัว กันทางทิศตะวันออก โดยยกทัพไปถึงเมืองตราด เหตุการณ์สำคัญอีกเหตุการณ์หนึ่งเกี่ยวกับเมืองตราดก็คือ เมื่อปี พ.ศ. 2446 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประเทศไทยได้เสีย ดินแดนให้แก่ประเทศฝรั่งเศส เนื่องมาจากการตกลงทำสนธิสัญญากับฝรั่งเศสเมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2446 (ร.ศ. 122) ซึ่งทำให้ไทยจำต้องยกดินแดนจังหวัดตราดและเกาะต่าง ๆ ตั้งแต่อำเภอแหลมสิงห์ จ. จันทบุรีไปจนถึงเกาะกูด และเมืองปัจจันตคีรีเขตร หรือ เกาะกง ให้แก่ฝรั่งเศสเพื่อแลกเปลี่ยน ให้ฝรั่งเศสถอนกองทหารไปจากจันทบุรี โดยสัญญาฉบับนี้ได้ให้สัตยาบันต่อกันและมีผลทำให้กองทหารฝรั่งเศสถอนออกไปจากเมืองจันทบุรีตามสัญญา เมื่อ 12 มกราคม พ.ศ. 2447 จังหวัดตราด ตั้งอยู่ภาคตะวันออกของประเทศไทยห่างจากกรุงเทพฯ 315 กม. มีเนื้อที่ประมาณ 2,819 ตร.กม. หรือ ประมาณ 761,875 ไร่ และเป็นพื้นที่ตามเขตปกครองทางทะเล ประมาณ 7,257 ตร.กม. มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง และประเทศเพื่อนบ้าน ดังนี้ ทิศเหนือติดต่อกับอำเภอคลอง จังหวัด จันทบุรี และประเทศกัมพูชา ทิศใต้ติดต่อกับอ่าวไทย และน่านน้ำทะเล ประเทศกัมพูชา

⁸⁰<<http://th.wikipedia.org/wiki/ประจวบคีรีขันธ์>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2557)

ทิศตะวันออกติดต่อกับประเทศกัมพูชา มีทิวเขาบรรทัดเป็นแนวกันเขตแดน ทิศตะวันตกติดต่อกับอำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี⁸¹

2.8.11 จังหวัดกาญจนบุรี

ลักษณะทางภูมิประเทศส่วนใหญ่จะเป็นป่า ซึ่งจะมีทั้งป่าดงดิบและป่าโปร่ง มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 19,473 ตารางกิโลเมตร มีระยะทางห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 129 กิโลเมตร มีชายแดนติดต่อกับสาธารณรัฐสหภาพพม่าระยะทางประมาณ 370 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ได้แก่ได้แก่ ทิศเหนือ จดจังหวัดตากและจังหวัดอุทัยธานี ทิศใต้ จดจังหวัดราชบุรี ทิศตะวันออก จด จังหวัดสุพรรณบุรีและนครปฐม ทิศตะวันตก จดสาธารณรัฐสหภาพพม่า ความเป็นมาของกาญจนบุรี เท่าที่มีการค้นพบหลักฐานนั้น ย้อนไปได้ถึงสมัยก่อนประวัติศาสตร์ เมื่อมีการค้นพบเครื่องมือหินในบริเวณบ้านเก่า อำเภอเมืองฯ ล่วงมาถึงสมัยทวารวดี ซึ่งมีหลักฐานคือซากโบราณสถานที่ตำบลปรังเผล อำเภอสังขละบุรี เป็นเจดีย์ลักษณะเดียวกับจุลประโทนเจดีย์ที่จังหวัดนครปฐม บ้านคูบัว จังหวัดราชบุรี และเมืองอู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี รวมทั้งค้นพบโบราณวัตถุ เช่น พระพิมพ์สมัยทวารวดีจำนวนมาก สืบเนื่องต่อมาถึงสมัยพุทธศตวรรษที่ 16-18 หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ค้นพบคือปราสาทเมืองสิงห์ ซึ่งมีรูปแบบศิลปะแบบขอม สมัยบายัน กาญจนบุรียังปรากฏในพงศาวดารเหนือว่า กาญจนบุรีเป็นเมืองขึ้นของสุพรรณบุรีในสมัยสุโขทัย ครั้นมาถึงสมัยอยุธยา กาญจนบุรีก็มีฐานะเป็นเมืองหน้าด่านสำคัญจนกระทั่งถึงสมัยกรุงธนบุรีและรัตนโกสินทร์ ต่อมาจนถึง พ.ศ. 2374 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ได้โปรดให้ก่อสร้างกำแพงเมืองและป้อมปราการขึ้นเป็นถาวร และได้แยกออกจากสุพรรณบุรี ทั้งนี้โดยมีพระราชประสงค์ส่วนใหญ่เพื่อติดต่อค้าขายกับเมืองราชบุรี ดังพระราชนิพนธ์เสด็จพระพาสไทรโยค กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า "แต่มีเมืองปากแพรกเป็นที่ค้าขาย ด้วยเขาชนไก่เมืองเดิมอยู่เหนือมากมีแก่งถึงสองแก่ง ลูกค้าไปมาลำบาก จึงลงมาตั้งเมืองเสียที่ปากแพรกนี้เป็นทางไปมาแก่เมืองราชบุรีง่าย เมืองที่สร้างขึ้นใหม่ กว้าง 5 เส้น ยาว 18 วา มีป้อม 4 มุมเมือง ป้อมย่านกลางด้านยาวตรงหน้าเมืองทิศตะวันตกเฉียงใต้มีป้อมใหญ่อยู่ตรงเนิน ด้านหลังมีป้อมเล็กตรงกับป้อมใหญ่ 1 ป้อม การสร้างเมืองกาญจนบุรีใหม่นี้ ดังปรากฏในศิลาจารึกดังนี้ ให้พระยาราชวรินทร์ เจ้ากรมพระตำรวจเป็นพระยาประสิทธิสงครามรามภักดีศรีพิเศษประเทศนิคมภิรมย์ราชไชยสวรรค์พระยากาญจนบุรี ครั้งกลับเข้าไปเฝ้าโปรดเกล้าฯว่า เมืองกาญจนบุรีเป็นเมืองอังกฤษ พม่า รามัญ ไปมาให้สร้างเมืองก่อกำแพงขึ้นไว้จะได้เป็นชานพระนครเขื่อนเพชรเขื่อนชันต์มั่นคงไว้แห่งหนึ่ง ในปัจจุบันกำแพงถูกทำลายลงโดยธรรมชาติและหน่วยราชการเพื่อประโยชน์อย่างอื่น เหลือเพียงประตูเมืองและกำแพงเมืองบางส่วน ต่อมา ในสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อมีการจัดรูปแบบการปกครองเป็นมณฑลเทศาภิบาล กาญจนบุรีถูกโอนมาขึ้นกับมณฑลราชบุรี และยกฐานะเป็นจังหวัดกาญจนบุรีในปี พ.ศ. 2467 เหตุการณ์ที่ทำให้กาญจนบุรีมีชื่อเสียงไปทั่วโลกคือช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อญี่ปุ่นตัดสินใจสร้างทางรถไฟสายยุทธศาสตร์ จากชุมทางหนองปลาตุ๊กในประเทศไทย ไปยังเมืองทันปือชายัดในพม่า โดยเกณฑ์เชลยศึกและแรงงานจำนวนมากมาเร่งสร้างทางรถไฟอย่างหามรุ่งหามค่ำ จนทำให้มีผู้คนล้มตายเป็นจำนวนมาก ทั้งจากความเป็นอยู่ที่

⁸¹<http://www.trat.go.th/data_gen/history.html> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2557)

ยากแค้นและโรคภัยไข้เจ็บที่รุมเร้า ซึ่งภาพและเรื่องราวของความโหดร้ายในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ปรากฏอยู่ในพิพิธภัณฑ์หลายแห่งในกาญจนบุรี⁸²

สรุปได้ว่าพื้นที่ในการทำวิจัยประกอบด้วย 11 จังหวัด ซึ่งอยู่ในพื้นที่ภาคกลาง ภาค ตะวันออก และภาคตะวันตก และเป็นพื้นที่ที่มีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศใน หลายด้าน โดยเฉพาะปัญหาการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์มาก เนื่องจากมีความหลากหลายของคนใน ชุมชน

2.9 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่น เพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งผู้วิจัยได้ ทำการทบทวนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งงานวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และ งานวิจัยเชิงสำรวจหรืองานวิจัยภาคสนาม (Survey Research or Field Research) ดังต่อไปนี้

2.9.1 ผลงานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศและการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์

ลัดดา สายพานิชย์ ได้ทำวิจัยเรื่อง “รูปแบบการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ของ นักศึกษาระดับอาชีวศึกษาใน เขตภาคตะวันออก” ผลการวิจัยพบว่า

1) การศึกษาปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษาในเขตภาค ตะวันออก (1) ด้านพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ จากความคิดเห็นของนักศึกษาพบว่า ปัญหาพฤติกรรม เสี่ยงทางเพศโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีปัญหามากไปน้อย คือด้านการมีเพศสัมพันธ์ โดยไม่มีการป้องกัน มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.86 ด้านการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร มี ปัญหาอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.59 ด้านการแสดงพฤติกรรมทางเพศโดยเสรี พบว่ามีปัญหาอยู่ ระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.41 และด้านการเที่ยวสถานเริงรมย์ พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.07 ซึ่งจากพฤติกรรมดังกล่าวสอดคล้องกับความคิดเห็นของครูที่ปรึกษาที่เห็นว่าปัจจุบัน นักศึกษามีพฤติกรรมคบเร็ว เลิกเร็ว เปลี่ยนคู่ง่าย อาศัยอยู่กันเป็นคู่ระหว่างเรียน กล้าแสดงออกทาง เพศเพิ่มขึ้น แต่มีความรู้ในการป้องกันการมีเพศสัมพันธ์จากการเรียน สื่อต่าง ๆ แต่เมื่อมีเพศสัมพันธ์ จริงกลับไม่ป้องกัน ทำให้เกิดปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันสมควรก่อปัญหาเกี่ยวกับการเรียน ปัญหา ครอบครัวที่ผู้ปกครองไม่เข้าใจได้ (2) ด้านพฤติกรรมการกระทำและแสดงออก พบว่า นักศึกษามี พฤติกรรมการกระทำและแสดงออกเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศโดยรวมอยู่ในระดับมาก จาก ความคิดเห็นของนักศึกษา พบว่า พฤติกรรมการบริโภคสื่อลามกและสื่อลามกทางเพศ พบว่ามีการ กระทำพฤติกรรมนี้อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.39 และด้านพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์หรือยาเสพติด ที่ส่งผลต่อการมีเพศสัมพันธ์ พบว่า มีการกระทำพฤติกรรมนี้อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.26 สอดคล้องกับความคิดเห็นของครูที่ปรึกษา ที่ว่านักศึกษาที่ดื่มแอลกอฮอล์หรือเกี่ยวข้องกับยาเสพติด นั้นจะก่อให้เกิดเหตุจูงใจที่จะยอมมีเพศสัมพันธ์กับคู่อริ เพื่อน หรือหญิงบริการได้ง่ายขึ้นประกอบกับ การเข้าถึงสื่อลามกในปัจจุบันเป็นไปโดยง่ายมีอิสระผ่านระบบอินเทอร์เน็ตทำให้เป็นแหล่งยั่วเย้าเป็น อย่างดี

⁸²<<http://th.wikipedia.org/wiki/กาญจนบุรี>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2557)

2) จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ความคิดเห็นจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้วยเทคนิคการวิจัยอนาคต EDFR ทำให้สามารถสรุปผลเป็นรูปแบบการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักศึกษา ระดับอาชีวศึกษา ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 4 ด้าน ได้แก่ (1) การดำเนินการด้านภาครัฐ คือ การกำหนดนโยบายในการพัฒนาสังคมให้สอดคล้องกับแผนการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ประชาชนสามารถปรับตัวกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่ส่งผลมายังสภาพสังคมไทย กำหนดเป้าหมายในการดูแลช่วยเหลือและพัฒนาด้านครอบครัว เด็ก และเยาวชนให้ชัดเจน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติด้านการพัฒนาครอบครัวเด็กและเยาวชนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (2) การดำเนินการด้านท้องถิ่น คือ ผู้บริหารระดับท้องถิ่นในแต่ละชุมชน ต้องมีการนำนโยบายของภาครัฐมาปฏิบัติอย่างจริงจัง และชี้แจงเป้าหมายที่ชัดเจนให้กับหน่วยงาน บุคลากร ภายในที่เกี่ยวข้องที่จะตอบสนองนโยบาย สร้างเครือข่ายเพื่อดูแลกันภายในท้องถิ่น ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณและบุคลากร (3) การดำเนินงานด้านสถานศึกษา คือ ปรับปรุงรูปแบบกระบวนการเรียนการสอน คือ ใช้หลักการบูรณาการวิชาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมและความเป็นจริงผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน เน้นการจัดการเรียนการสอนที่ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและเน้นกระบวนการสอนให้รู้จักคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลได้ดี พร้อมส่งเสริมบทบาทของครูเป็นผู้มีความรักความห่วงใย และมีแบบแผนในการปฏิบัติตัวให้เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับนักศึกษาในทุกด้านของการดำเนินชีวิต รู้จักศึกษาความเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมของนักศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจ ช่วยเหลือ ชี้นำกันไปในทางที่ดี ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือของสถานศึกษาอย่างจริงจังและเป็นแนวทางเดียวกันทั้งสถานศึกษา และ (4) การดำเนินงานด้านครอบครัว คือ ควรมีความเข้าใจกับสภาพร่างกาย อารมณ์ จิตใจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงวัยของลูกหลาน การเลี้ยงดูต้องมีความรัก ความเข้าใจ รู้จักการเสียสละ ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดี จัดกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว ปรับทัศนคติในเชิงบวกกับเรื่องเพศ พฤติกรรมการแสดงออก และกิจกรรมที่ลูกหลานแสดงออกและสร้างเครือข่ายกันระหว่างครอบครัวภายในหมู่บ้าน ชุมชน เริ่มจากเครือข่าย เพื่อนของตนเอง เพื่อนของลูกหลาน ให้ดูแลพฤติกรรมของลูกหลานซึ่งกันและกัน⁸³

สุวิตา ศรีแสงฉาย ได้ทำวิจัยเรื่อง “เหตุและปัจจัยการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่น กรณีศึกษา : บ้านพักฉุกเฉินและคลินิกวัยรุ่น โรงพยาบาลรามาริบัติ” พบว่า การตั้งครรภ์ของวัยรุ่นในช่วงศึกษาเล่าเรียนนั้นมีอายุต่ำกว่า 19 ปี (มีอายุระหว่าง 14-17 ปี) ระดับการศึกษาเพียงมัธยมศึกษาตอนต้น กอรปกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่รวดเร็วทำให้ค่านิยมการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันสมควรของวัยรุ่นมองเห็นว่าเป็นเรื่องปกติ การรักรุนวลสงวนตัวถือเป็นเรื่องล้าสมัย บางรายไม่ต้องรู้จักกันลึกซึ้ง เพียงแค่มีความพอใจก็สามารถมีเพศสัมพันธ์กันได้โดยไม่ต้องพูดถึงการแต่งงานหรือมีครอบครัว ซึ่งผลเกิดขึ้นจากการมีเพศสัมพันธ์และการเป็นมารดาของวัยรุ่นที่ขาดความพร้อมยังไม่สามารถพึ่งตนเองได้ต้องลาออกจากโรงเรียนทำให้เสียโอกาสทางการศึกษา ครอบครัวผิดหวัง/อับอาย

⁸³ สัตตา สายพานิชย์, “รูปแบบการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษาใน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”, รายงานการวิจัย, (ชลบุรี : วิทยาลัยเทคโนโลยีศรีราชา จังหวัดชลบุรี), 2553.

อีกทั้งยังเกิดปัญหาสุขภาพจิตของตัววัยรุ่นเองคือมีความเครียด ความกังวล บางรายหาทางออกด้วยการฆ่าตัวตาย ทำแท้ง เป็นต้น

ปัญหาการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นเป็นปัญหาที่ต้องให้ความสำคัญ โดยเฉพาะสาเหตุของการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งไม่ได้เกิดจากบุคคลเพียงคนเดียวเท่านั้น แต่สังคมสิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัยก็เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาเช่นกัน โดยเฉพาะความสัมพันธ์ภายในครอบครัว เช่น ฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี การขาดความอบอุ่น/ความเข้าใจซึ่งกันและกัน กฎระเบียบเข้มงวด ฯลฯ ปัจจัยเหล่านี้เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด เพราะครอบครัวเป็นแหล่งสำคัญในถ่ายทอดทัศนคติ ค่านิยม สร้างบุคลิกภาพ/รูปแบบของพฤติกรรมต่าง ๆ การได้รับข่าวสารในเรื่องเพศแบบผิด ๆ จากเพื่อน สื่อภาพยนตร์ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต ฯลฯ หรือการไม่ได้รับการศึกษาอย่างถูกต้องในเรื่องเพศศึกษา/การคุมกำเนิด ทำให้วัยรุ่นขาดความรู้ความเข้าใจไม่รู้ว่าการตั้งครรภ์เกิดขึ้นได้อย่างไร จะป้องกันอย่างไร ผลที่ตามมาจะเป็นอย่างไร ทั้งนี้การใช้สารเสพติดเป็นสาเหตุที่ทำให้วัยรุ่นกระทำความผิด ขาดสติทำอะไรโดยไม่รู้ตัว/ตั้งใจ และการใช้เวลาว่างของวัยรุ่นก็มีส่วนทำให้หมกมุ่นกับเรื่องเพศมากเกินไป ถ้าหาทางออกที่ไม่เหมาะสมก็จะนำไปสู่การกระทำที่ทำให้เสื่อมเสีย รวมถึงค่านิยมทางศาสนาเริ่มลดลง มองว่าการนับถือศาสนาเป็นเรื่องของผู้สูงอายุหรือยังไม่ถึงเวลาที่ตนเองจะต้องเข้าวัดศึกษาธรรมะ จึงทำให้ขาดที่พึ่งทางใจ ไร้เป้าหมายในชีวิต

ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐและองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบาย วางแผน จัดตั้งศูนย์บริการให้คำแนะนำปรึกษา ให้การศึกษาในเรื่องเพศศึกษาและการป้องกันอย่างถูกต้อง ตลอดจนแนวทางการสร้างความอบอุ่นภายในครอบครัว นอกจากนี้แล้วสถาบันศาสนาต้องเข้ามามีบทบาทในการอบรมสั่งสอนเรื่องศีลธรรมและการพัฒนาจิตใจให้แก่วัยรุ่นให้มากขึ้นเพื่อให้วัยรุ่นสามารถที่มียึดเหนี่ยวจิตใจได้⁸⁴

กิงดาว มะโนวรรณ ได้ทำวิจัยเรื่อง “แนวทางการแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ : กรณีศึกษาโครงการคุณแม่วัยใสห่วงใยอนาคต ศูนย์ฝึกอาชีพสตรีจังหวัดเชียงราย อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย” ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่เป็นสาเหตุ วิธีการแก้ไขปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ เป็นดังนี้

ปัจจัยภายใน ได้แก่ การไม่ให้ความสนใจเรียนรู้เกี่ยวกับการคุมกำเนิดอย่างจริงจัง การมีทัศนคติที่เห็นว่าการถูกเนื้อต้องตัวกัน การอยู่ร่วมกันก่อนแต่งงาน เป็นเรื่องปกติธรรมดา

ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่แสดงออกในความรักและไม่เคยสอนเรื่องเพศศึกษาให้กับบุตร ถึงแม้ชุมชนมีประเพณีที่ควบคุมด้านพฤติกรรมทางเพศ เช่น การผิดผีแต่ไม่ได้มีการถ่ายทอดให้กับบุตรหลาน การคบเพื่อนต่างเพศเมื่ออายุน้อย การมีเพศสัมพันธ์ การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ รวมทั้งการอยู่ด้วยกันก่อนแต่งงานกลายเป็นเรื่องปกติของสังคม โรงเรียนมีกฎระเบียบไม่ค่อยเข้มงวด ส่วนเพื่อนได้ยุยงส่งเสริมให้ไปสู่แนวทางที่ไม่เหมาะสม สื่อมีอิทธิพลต่อการแสดง

⁸⁴ สุวิดา ศรีแสงฉาย, “เหตุและปัจจัยการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่น กรณีศึกษา : บ้านพักฉุกเฉินและคลินิกวัยรุ่น โรงพยาบาลรามาริบัติ”, **รายงานการวิจัย**, วิทยาลัยศาสนศึกษา : มหาวิทยาลัยมหิดล, <<http://www.li.mahidol.ac.th/>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2557)

พฤติกรรมทางเพศ เช่น การแสดงบทบาทการเป็นคู่รักในละครโทรทัศน์ ป้ายโฆษณา วีซีดีและคลิปรีดีโอไอพี

การแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ สตรีวัยรุ่นรับรู้การตั้งครรภ์ของตนเองจากการสังเกตว่าประจำเดือนไม่มา การซื้อแผ่นตรวจครรภ์มาตรวจ และไปหาหมอ เมื่อทราบว่าตั้งครรภ์รู้สึกเครียด วิตกกังวล กลัว เสียใจและต้องการเอาเด็กออก และบางคนพยายามทาแท้งแต่ไม่สำเร็จส่วนใหญ่ได้บอกกับแฟนทราบเป็นคนแรก ส่วนผู้ปกครองจะทราบหลังจากคนอื่นและรู้สึกเสียใจผิดหวังแต่ไม่ได้ต่อว่ารุนแรงและคอยช่วยเหลือตามหน้าที่ สตรีที่ตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ได้วางแผนในอนาคตว่าจะทำงานหาเงินเพื่อส่งให้ลูกได้เรียนหนังสือในระดับสูง ๆ ส่วนผู้ปกครองไม่ได้วางแผนให้กับบุตรและหลาน

แนวทางการแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ ได้แก่ ด้านตัววัยรุ่นควรใช้เวลาการคบหาก่อนมีเพศสัมพันธ์ มีทักษะชีวิต ด้านครอบครัว พ่อแม่ต้องมีความรู้ในเรื่องเพศศึกษา เป็นแบบอย่างที่ดี แสดงความรักต่อบุตรไม่บังคับหรือกดดันบุตรโดยเฉพาะเรื่องการเรียนรู้ การเปรียบเทียบกับผู้อื่น ด้านสถานศึกษาควรให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาแก่วัยรุ่นและผู้ปกครอง ด้านชุมชนควรอบรมให้ความรู้แก่กลุ่มเป้าหมาย การเป็นแบบอย่างที่ดี พระสงฆ์ควรมีบทบาทในการสอดแทรกธรรมะให้กับเด็ก และหน่วยงานของรัฐควรมีความจริงจังในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์และทำงานเชิงบูรณาการให้มากขึ้น⁸⁵

สายฝน เอกวางกูร ได้ทำวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของเยาวชน” พบว่าพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของเยาวชนส่งผลกระทบต่อบุคคล ครอบครัว สังคม และประเทศชาติที่ต้องการการดำเนินการแก้ไขอย่างเร่งด่วน สถานการณ์ทางเพศของเยาวชนที่มีความรุนแรงและมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น คือ การตั้งครรภ์ไม่พร้อม การทำแท้ง ผลกระทบที่เกิดจากการทำแท้งไม่ปลอดภัยและการติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์ พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของเยาวชนเกี่ยวข้องกับปัจจัยภายในบุคคลคือ ธรรมชาติของวัย สมรรถนะด้านการคิดวิเคราะห์ และปัจจัยภายนอกบุคคลคือ ลักษณะการเลี้ยงดู ความสัมพันธ์ในครอบครัว สื่อ เทคโนโลยี และสภาพแวดล้อมทางสังคม การป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของเยาวชนจึงต้องมุ่งเน้นการดำเนินงานทั้ง 2 ส่วนควบคู่กัน คือ การพัฒนาสมรรถนะด้านการคิดวิเคราะห์ของเยาวชนด้วยกระบวนการพัฒนาเชิงบูรณาการร่วมกับการจัดเตรียมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดูแลเยาวชน⁸⁶

2.9.2 ผลงานวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์

พระมหาสมศรี บุญทัน ได้ศึกษาเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการเป็นครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนนารอง อำเภอหางระยอง จังหวัดบุรีรัมย์” ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทของพระสงฆ์ต่อการเป็นครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามความคิดเห็นของนักเรียนโรงเรียนนารอง อำเภอ

⁸⁵กิ่งดาว มะโนวรรณ, “แนวทางการแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ : กรณีศึกษาโครงการคุณแม่วัยใสหัวใจอนาคต ศูนย์ฝึกอาชีพสตรีจังหวัดเชียงราย อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย”, รายงานการวิจัย, (คณะสังคมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย).

⁸⁶สายฝน เอกวางกูร, “พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของเยาวชน”, วารสารเกื้อการุณย์, ปีที่ 20 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2556) : 16.

นางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำจะได้ดังนี้ ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ด้านการจัดสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ด้านการจัดกระบวนการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา และด้านการวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ตามลำดับ 2) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีจำนวนมากที่สุด คือ พระสงฆ์ควรมีบุคลิกภาพเป็นที่น่าเชื่อถือ น่าศรัทธา มีภูมิความรู้ในหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าอย่างแท้จริง รองลงมาคือ ควรจัดทำสื่อที่ทันสมัย มีหนังสือเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาที่น่าสนใจไว้ให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม และควรจัดการเรียนการสอนแทรกนิทานชาดกเพื่อผ่อนคลายความเครียด และบูรณาการกับวิชาอื่น ๆ ตามลำดับ⁸⁷

พระครูปลัดกิจเมธี ดิถขวิโร (เพื่อนฝูง) ได้ศึกษาเรื่อง “ การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเยาวชนในเขตตำบลดอนมูล อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่” ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมของเยาวชนที่ไม่พึงประสงค์ในชุมชน คือ (1) ปัญหาการมีผู้สูบบุหรี่ของเด็ก (2) ปัญหาการเสพยาเสพติด (3) ปัญหาการวิวาทวิวาทกัน และ (4) ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร โดยมีสาเหตุของพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ มาจากปัญหาทางสังคมสิ่งแวดล้อม การเลี้ยงดู ปัญหาของพ่อแม่ ซึ่งทั้ง 3 ชุมชน มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเยาวชนอยู่ในรูปแบบของการจัดกิจกรรม คือ (1) การจัดกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว (2) กิจกรรมอบรมให้เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร (3) การสอนให้เยาวชนได้ไหว้พระสวดมนต์ ฟังสมาธิ การแผ่บารมี การแผ่เมตตา (4) การเผยแพร่หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา และ (5) การให้คำแนะนำทางด้านการอบรมแก่เยาวชนในโอกาสต่าง ๆ เช่น บรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน การนำเยาวชนเข้าค่ายพุทธบุตรโดยมุ่งพัฒนาให้ผู้เข้ารับการอบรมให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข จากการสังเคราะห์ข้อเสนอแนะจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเยาวชน คือ (1) เพิ่มเติมความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของสมาชิกครอบครัว ปลูกฝังวิถีการดำเนินชีวิตที่ดี (2) อบรมสั่งสอนเยาวชนให้เป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรม รู้จักหน้าที่ความรับผิดชอบ มีพฤติกรรมที่เหมาะสมตามวัย และ (3) เสริมสร้างความรู้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงต่อเด็ก สตรี และบุคคลในครอบครัว โดยบทบาทที่สำคัญของพระสงฆ์ที่พึงปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนในเขตพื้นที่ คือ (1) การสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังปัญหา ระหว่างบ้าน โรงเรียน ชุมชน และกลุ่มเพื่อนวัยรุ่น ให้ผู้นำชุมชนได้มีบทบาทในการช่วยกันประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ อาสาสมัคร ตำรวจบ้าน ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ และประชาชนในชุมชน ช่วยกันเฝ้าระวังพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กวัยรุ่น ไม่ให้เกิดปัญหาภายในชุมชน (2) โรงเรียนควรให้การสนับสนุนพระสงฆ์ได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอนจริยศึกษาในโรงเรียนอย่างจริงจัง และมีระบบระเบียบมากขึ้น ควรจะเปิดโอกาสให้นักเรียน

⁸⁷พระมหาสมศรี บุญทัน, “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการเป็นครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์), 2554.

ได้รับความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ทางด้านจริยธรรมอย่างกว้างขวาง (3) ควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทางจริยธรรม และ (4) พระสงฆ์ควรจะปรับปรุงบทบาทของตนในเรื่องของการเป็นแบบอย่างที่ดีทางด้านจริยธรรมให้สมาชิกในสังคม เกิดการยอมรับและเลื่อมใส ซึ่งจะทำให้การสั่งสอนอบรมของพระสงฆ์มีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้น⁸⁸

พระครูประสิทธิ์วราการ (ณรงค์ ธมฺมสุนทร) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาความคาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนกรณีศึกษา อำเภอคลอง จังหวัดแพร่” ผลการศึกษาจากบันทึกภาคสนาม พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน นั้น มีทั้งหมด 4 ด้าน ดังนี้ (1) ด้านการให้ความรู้ (2) ด้านการฝึกอบรม (3) ด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์สิ่งที่ได้ดำเนินการ (4) ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า พระสงฆ์มีบทบาทหน้าที่ในการอบรมสั่งสอน ในการพัฒนาชุมชนและปลูกฝังความมีคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนแล้ว พระสงฆ์ยังต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็กเห็นด้วย ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าในบทบาทด้านการเผยแผ่ศาสนาและการอบรมสั่งสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้ซึมซับภาพลักษณ์แห่งความดี ความเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม เพื่อส่งเสริมการให้การศึกษา ด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาชุมชน เป็นแนวทางที่จะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ในความคาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 3 ด้าน พบว่า ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านการฝึกอบรมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้านการให้ความรู้ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความคาดหวังให้พระสงฆ์ให้ความรู้ในทางธรรม และด้านการฝึกอบรมข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือพระสงฆ์มีส่วนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดฝึกอบรมเฉพาะด้านแก่เยาวชนในพื้นที่ ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมสร้างสรรค์ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือพระสงฆ์ให้การสนับสนุนพื้นที่บริเวณวัด แก่เยาวชนเพื่อจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือพระสงฆ์ประสานงานด้านบุคลากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยเหลือเยาวชนในพื้นที่ ด้านปัญหาอุปสรรคที่พบ คือ พระสงฆ์บางรูปไม่มีเวลาดูแลข้อมูลเพื่อนำมาให้ความรู้แก่เยาวชน บางรูปไม่มีทักษะในการใช้สื่อสมัยใหม่ เพื่อหาข้อมูล บางรูปขาดแรงจูงใจในการดำเนินกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหายาวชน เนื่องจากไม่มีความรู้ความเข้าใจในปัญหายาวชน และวัดยังขาดความพร้อมด้านสื่อและอุปกรณ์ในการจัดอบรม พระสงฆ์มีภารกิจมาก เวลาของพระสงฆ์และฆราวาสไม่สอดคล้องกัน ทำให้การนัดหมายมีข้อจำกัด การดำเนินการบางเรื่องจึงทำได้ไม่เต็มที่

⁸⁸พระครูปลัดกิจเมธี ติกขวีโร (เพื่อนฝูง), “การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเยาวชนในเขตตำบลดอนมูล อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), 2555.

เท่าที่ควร ด้านอื่น ๆ ที่เป็นอุปสรรค คือสภาพการดำรงชีวิตปัจจุบันมีความเร่งรีบสูง จึงทำให้คนในชุมชนสนใจกิจกรรมด้านการพัฒนาเยาวชนน้อยลง⁸⁹

จกนรินทร์ เหลืองอ่อน ได้ศึกษาเรื่อง “บทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียนในโรงเรียน : ศึกษาเฉพาะพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก” ผลการวิจัย พบว่า ประชากรที่ใช้ในการศึกษาที่เป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีจำนวน 88 รูป ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20-30 ปี ร้อยละ 48.9 มีพรรษา 1-10 พรรษา ร้อยละ 75.0 การศึกษาปริยัติธรรมแผนกธรรม จบนักธรรมชั้นเอก ร้อยละ 100 การศึกษาปริยัติธรรมแผนกบาลี จบประโยค 1-3 ร้อยละ 84.1 การศึกษาทางโลก จบมัธยมศึกษา/ปวช. ร้อยละ 43.2 สถานภาพไม่ใช่พระสังฆาธิการ ร้อยละ 85.2 โดยจำนวนปีที่สอน อยู่ระหว่าง 1-2 ปี ร้อยละ 75.0 ข้อมูลเกี่ยวกับระดับบทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียนในโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกรายด้านพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการมีส่วนร่วมการตัดสินใจอยู่ในระดับน้อย ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขปัญหาบทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียนในโรงเรียน ปัญหาอุปสรรคตามความคิดเห็นของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ที่สำคัญที่สุดคือ ปัญหาด้านการไม่ทราบข้อมูลต่าง ๆ ของโครงการส่งเสริมจริยธรรมของโรงเรียน ข้อเสนอแนะตามความคิดเห็นของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่เร่งด่วนที่สุดคือ วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชควรทำความเข้าใจร่วมกับโรงเรียนในการจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ ควรแจ้งให้พระสอนศีลธรรมได้รับทราบ สำหรับความสัมพันธ์คุณลักษณะบทบาทกับการมีส่วนร่วมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในการส่งเสริมแก่นักเรียนในโรงเรียน พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์เฉพาะด้านการศึกษามีอายุเท่านั้น สำหรับอายุ จำนวนพรรษา การศึกษาแผนกธรรม การศึกษาแผนกบาลี สถานภาพทางคณะสงฆ์ และจำนวนปีที่สอน มีความสัมพันธ์ในภาพรวม⁹⁰

จากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวแล้ว ทำให้ทราบถึงองค์ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศและปัญหาสาเหตุและแนวทางการป้องกันและแก้ไขการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มเด็กและวัยรุ่น ตลอดจนบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการช่วยอบรมสั่งสอนและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กและวัยรุ่นให้ห่างไกลจากพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ เพื่อจะได้นำไปเป็นแนวทางการเสริมสร้างให้เด็กและวัยรุ่นได้ตระหนักถึงคุณธรรมจริยธรรมและมุ่งมั่นประพฤติตนให้อยู่ในกรอบของสังคม เพื่อความเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข อยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างสงบสุข

⁸⁹พระครูประสิทธิ์วรการ (ณรงค์ ธรรมสุนทรโร), “การศึกษาความคาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนกรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดแพร่”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), 2555.

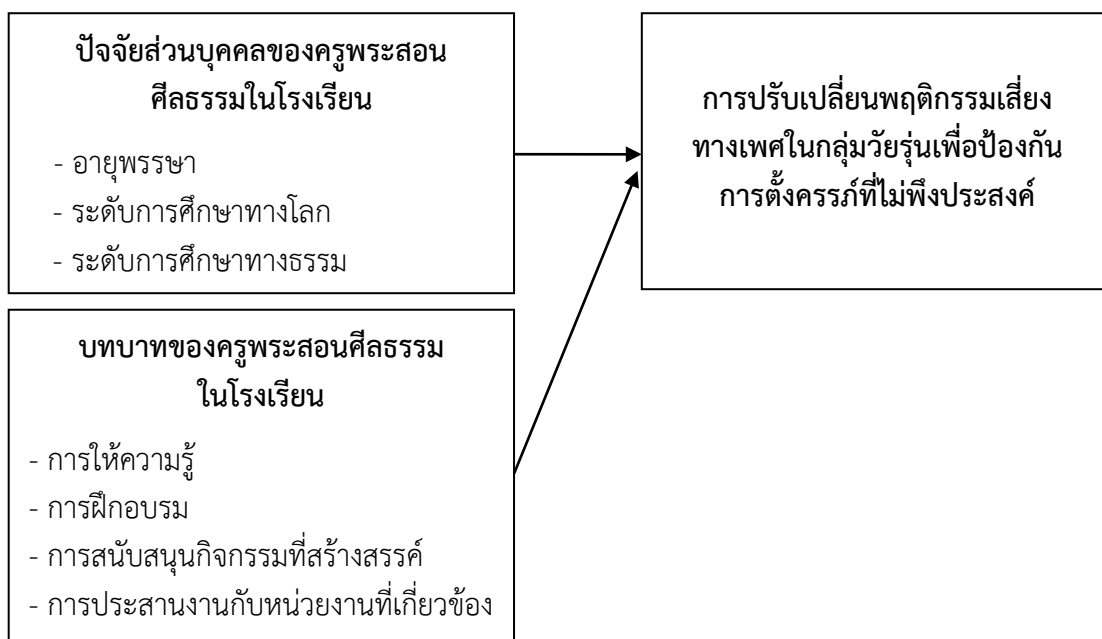
⁹⁰จกนรินทร์ เหลืองอ่อน, “บทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียนในโรงเรียน : ศึกษาเฉพาะพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (นโยบายสาธารณะ)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร).

2.10 กรอบแนวความคิดในการทำวิจัย

ในการทำวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่น เพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ แล้วสามารถสรุปเป็นกรอบแนวความคิดได้ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables)

ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

แผนภูมิที่ 2.1 แสดงสรุปกรอบแนวความคิดในการทำวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็น การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีดำเนินการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งมีขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย เพื่อตอบวัตถุประสงค์ให้ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ ดังนี้

- 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2 เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง
- 3.3 กรอบแนวคิดและการกำหนดตัวแปร
- 3.4 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย
- 3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.6 การสร้างและตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย
- 3.7 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.8 การวัดค่าตัวแปร
- 3.9 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.10 การนำเสนอผลการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร ได้แก่ ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่สังกัดอยู่ในความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย 11 จังหวัด จำนวน 464 รูป⁹¹ และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 11 รูป

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่สังกัดอยู่ในความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย จำนวน 211 รูป ที่ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเปิดตารางสำเร็จของเกรจซี (Krejcie) และมอร์แกน (Morgan) และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 11 รูป โดยเลือกจากตัวแทนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดละ 1 รูป ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและเข้าใจในบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นอย่างดี

3.2 เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเปิดตารางสำเร็จของเกรจซี (Krejcie) และมอร์แกน (Morgan)⁹² จากรายชื่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่สังกัดอยู่ในความรับผิดชอบของ

---

⁹¹<http://mbukruphra.com/plugin.php?id=aiview_dzx:pages&do=contact>
(สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2558)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย 11 จังหวัด ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 211 รูป และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random sampling) ตามจังหวัด แล้วนำมาหาอัตราสัดส่วนของประชากร (Proportional to Size) เพื่อหากลุ่มตัวอย่างแยกแต่ละจังหวัด ตามสูตรนี้⁹³

$$n_1 = \frac{N_i}{N} * n$$

n_1 = จำนวนกลุ่มตัวอย่างแต่ละจังหวัด
 N_i = จำนวนประชากรแต่ละจังหวัด
 n = จำนวนกลุ่มตัวอย่างรวมทุกจังหวัด
 N = จำนวนประชากรทั้งหมด

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามจังหวัด⁹⁴

จังหวัด	ประชากร (Ni) (รูป)	กลุ่มตัวอย่าง (n ₁) (รูป)
นครปฐม	160	73
สมุทรสาคร	60	27
ราชบุรี	38	17
เพชรบุรี	14	6
ชลบุรี	17	8
ระยอง	6	3
จันทบุรี	20	9
สมุทรสงคราม	10	5
ประจวบคีรีขันธ์	23	10
ตราด	4	2
กาญจนบุรี	112	51
รวม	464 (N)	211 (n)

เมื่อได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวแล้ว จึงใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยการจับสลากด้วยวิธีหยิบบัตรละ 1 ใบ และนำใบที่หยิบได้คืนเข้าที่เดิมแล้วจับสลากอีกจนครบตามจำนวนที่ต้องการในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ได้มีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) จำนวน 11 รูป โดยเลือกจากตัวแทนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดละ 1 รูป ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและเข้าใจในบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นอย่างดี

⁹²รองศาสตราจารย์ธานินทร์ ศิลป์จารุ, การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS, พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพมหานคร : บิซซิเนสอาร์แอนด์ดี, 2551), หน้า 49.

⁹³กัลยา วานิชย์บัญชา, สถิติสำหรับงานวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548), หน้า 19.

⁹⁴<http://mbukruphra.com/plugin.php?id=aiview_dzx:pages&do=contact> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2558)

3.3 กรอบแนวคิดและการกำหนดตัวแปร

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดกรอบแนวคิดและตัวแปรในการศึกษาไว้ ดังนี้

3.3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่

1) ปัจจัยส่วนบุคคลของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ได้แก่ อายุพรรษา ระดับการศึกษาทางโลก และระดับการศึกษาทางธรรม

2) บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ใน 4 ด้าน คือ (1) ด้านการให้ความรู้ (2) ด้านการฝึกอบรม (3) ด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ และ (4) ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์

3.4 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยการแบ่งข้อมูลที่ใช้ออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

3.4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเอง จำนวน 211 ชุด และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จำนวน 11 ชุด

3.4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่ ได้ข้อมูลจากเอกสาร วารสาร วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งที่เป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และงานวิจัยเชิงสำรวจหรืองานวิจัยภาคสนาม (Survey Research or Field Research) เป็นต้น

3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเองมีลักษณะเป็นแบบปลายปิดและปลายเปิด และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ดังนี้

3.5.1 แบบสอบถาม 1 ชุด โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น อายุพรรษา ระดับการศึกษาทางโลก และระดับการศึกษาทางธรรม

ตอนที่ 2 บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ใน 4 ด้าน คือ (1) ด้านการให้ความรู้ (2) ด้านการฝึกอบรม (3) ด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ และ (4) ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็นด้านละ 5 ข้อ รวมทั้งสิ้นจำนวน 20 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีการของลิเคิร์ต (Likert) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยกำหนดค่าดังนี้

5	มีค่าเท่ากับ	มากที่สุด
4	มีค่าเท่ากับ	มาก
3	มีค่าเท่ากับ	ปานกลาง
2	มีค่าเท่ากับ	น้อย
1	มีค่าเท่ากับ	น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ (1) ด้านการให้ความรู้ (2) ด้านการฝึกอบรม (3) ด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ และ (4) ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิดให้แสดงความคิดเห็น

3.5.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก 1 ชุด เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยแบ่งออกเป็น 3 ข้อ คือ

- 1) ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศและการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น
- 2) ท่านคิดว่าครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีบทบาทในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์อย่างไรบ้าง ในประเด็นดังต่อไปนี้
  - 2.1) การให้ความรู้
  - 2.2) การฝึกอบรม
  - 2.3) การสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์
  - 2.4) การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 3) ท่านมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ อย่างไรบ้าง

3.6 การสร้างและตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

การสร้างและตรวจคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

- 3.6.1 ศึกษาค้นคว้าเอกสาร บทความ ตำรา และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 3.6.2 สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมขอบเขตการศึกษาวิจัย โดยใช้คำถาม 2 ประเภท คือ แบบปลายปิดและแบบปลายเปิด และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก
- 3.6.3 นำเครื่องมือที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว เสนอที่ปรึกษาแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องและชัดเจน เหมาะสม ทั้งเนื้อหาสาระ และการใช้ถ้อยคำสำนวนภาษา แล้วนำมาจัดทำเป็นแบบสอบถาม
- 3.6.4 นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน คือ
  - 1) พระครูศรีปริยัติคุณากรณ์ (ดร.) อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย
  - 2) พระสมชาย กิตติญาโณ (ดร.) อาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย
  - 3) พระพงษ์ศิริ สิริสมปนโน เจ้าหน้าที่โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย
  - 4) นางสาวปรานี อังติลานนท์ ครู คศ.3 (วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ) โรงเรียนอ้อมน้อยโสภณชนูปถัมภ์ ตำบลอ้อมน้อย อำเภอกะทู้ม้วน จังหวัดสมุทรสาคร
  - 5) นางสุดารัตน์ เกิดบัวเพชร ครูชำนาญการ 1 โรงเรียนยอแซฟอุปถัมภ์ ตำบลท่าข้าม อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม

เพื่อตรวจสอบหรือปรับปรุงแก้ไขความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหาโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อความกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (IOC) ตามสูตรดังนี้⁹⁵

สูตร	IOC	=	$\frac{\sum x}{N}$
เมื่อ	IOC		แทนดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความกับวัตถุประสงค์
	$\sum X$		แทนผลรวมของคะแนนความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ
	N		แทนจำนวนผู้เชี่ยวชาญ
โดยที่	+1		แน่ใจว่าสอดคล้อง
	0		ไม่แน่ใจว่าสอดคล้อง
	-1		แน่ใจว่าไม่สอดคล้อง

โดยเลือกข้อความที่มีค่าตั้งแต่ .60 ขึ้นไป จากข้อความทั้งหมดจำนวน 20 ข้อ ซึ่งข้อความที่ใช้ได้มีค่า IOC อยู่ในช่วง .60 - 1.00

3.6.5 เมื่อผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบความถูกต้องเสร็จแล้ว จึงนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เสนอแนะไว้มาแก้ไข และนำไปทดลองกับกลุ่มประชากรที่มีคุณลักษณะคล้ายกันกับประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ **ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนนครปฐม จำนวน 30 คน** เพื่อดูว่าแบบสอบถามที่สร้างขึ้นสื่อความหมายได้ตรง หรือผู้ตอบเข้าใจความหมายได้มากน้อยเพียงใด เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งหนึ่ง แล้วนำผลการตอบแบบสอบถาม ไปหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) และได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งฉบับเท่ากับ .94

3.6.6 นำเครื่องมือที่สมบูรณ์แล้วไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

3.7 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ดังนี้

3.7.1 สํารวจจำนวนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่สังกัดอยู่ในความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย เพื่อให้ทราบจำนวนที่ชัดเจน

3.7.2 ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลถึงผู้อำนวยการโรงเรียนในเขตพื้นที่เป้าหมาย เพื่อเก็บข้อมูลจากครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในพื้นที่

3.7.3 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัย

3.7.4 สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants)

3.7.5 เมื่อได้แบบสอบถามมาแล้วจึงทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ ส่วนแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ใช้การตรวจสอบแบบ 3 เสา ที่แตกต่างกัน (ผู้ให้ข้อมูล ระยะเวลาการให้ข้อมูล และสถานที่ให้ข้อมูล) และตรวจสอบจากทีมงานผู้วิจัย และเมื่อพบว่าข้อมูลชุดใดไม่สมบูรณ์ให้ตัดทิ้ง โดยเลือกเอาเฉพาะข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ กลับคืนมาแล้ว จึงนำมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์และจัดระเบียบข้อมูลเพื่อทำการวิจัยเนื้อหาต่อไป

⁹⁵ธีระศักดิ์ อุ่ นอารมณฺ์เลิศ, เครื่องมือวิจัยทางการศึกษา : การสร้างและการพัฒนา, (นครปฐม: ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2549), หน้า 65.

3.8 การวัดค่าตัวแปร

การวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดการวัดค่าตัวแปร ซึ่งเป็นการแปลผลค่าเฉลี่ยบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ โดยใช้เกณฑ์ของ เบสท์ (Best)⁹⁶ ดังนี้

ระดับค่า	ช่วงค่าเฉลี่ย	การแปลผล
5	4.50 - 5.00	มีบทบาท...ในระดับ มากที่สุด
4	3.50 - 4.49	มีบทบาท...ในระดับ มาก
3	2.50 - 3.49	มีบทบาท...ในระดับ ปานกลาง
2	1.50 - 2.49	มีบทบาท...ในระดับ น้อย
1	1.00 - 1.49	มีบทบาท...ในระดับ น้อยที่สุด

3.9 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยนี้ได้ดำเนินการโดยนำข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.9.1 วิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล โดยหาค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

3.9.2 วิเคราะห์บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

3.9.3 ทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่น เพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient)

3.9.4 วิเคราะห์ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่น เพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา แล้วนำมาแจกแจงความถี่ (Frequency) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

3.9.5 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้วยการอ่านจับใจความแล้วสรุปเพื่อตอบโจทย์วิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

3.10 การนำเสนอผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบของตารางประกอบความเรียง ส่วนข้อมูลที่เป็นเชิงคุณภาพได้เขียนอธิบายและบรรยายตามความเป็นจริง เพื่อตอบโจทย์วิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

⁹⁶ชูศรี วงศ์รัตน์, เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย, พิมพ์ครั้งที่ 7, (กรุงเทพมหานคร : เทพเนรมิต, 2541), หน้า 75.

บทที่ 4 ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์” นี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีดำเนินการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ 2) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ และ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามสำหรับใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วนำแบบสอบถามมาดำเนินการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ เพื่อคำนวณค่าสถิติ และแบบสัมภาษณ์ซึ่งผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยได้เขียนอธิบายและบรรยายตามความเป็นจริง เพื่อตอบโจทย์วิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้ครบถ้วนตามที่ตั้งไว้

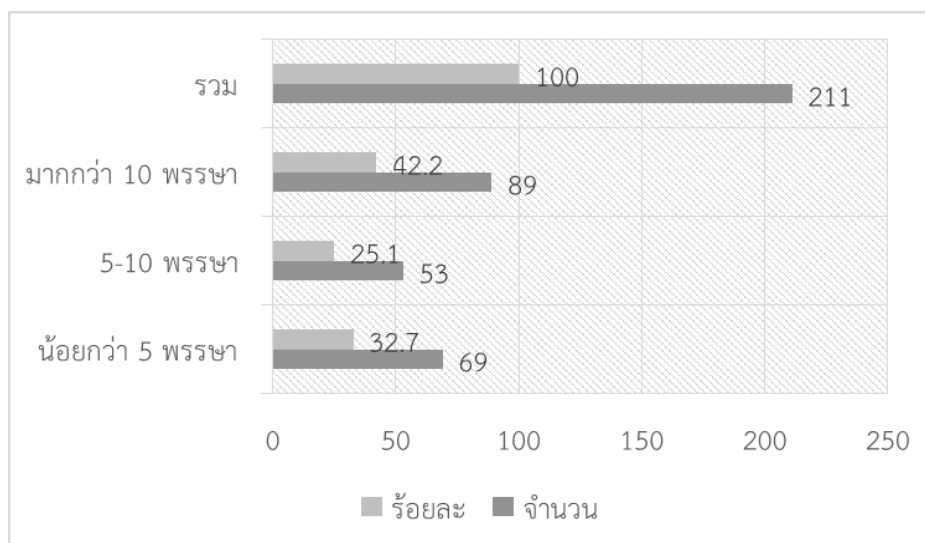
4.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเรื่องนี้ ได้แก่ ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่สังกัดอยู่ในความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ใช้การวิเคราะห์หาความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปตารางและแผนภูมิประกอบการบรรยาย ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำแนกตามอายุพรรษา

อายุพรรษา	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
น้อยกว่า 5 พรรษา	69	32.70
5-10 พรรษา	53	25.10
มากกว่า 10 พรรษา	89	42.20
รวม	211	100.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนมากมีอายุพรรษามากกว่า 10 พรรษา ร้อยละ 42.20 รองลงมามีอายุพรรษาน้อยกว่า 5 พรรษา ร้อยละ 32.70 และส่วนน้อยมีอายุพรรษา 5-10 พรรษา ร้อยละ 25.10 ซึ่งปรากฏดังแผนภูมิที่ 4.1

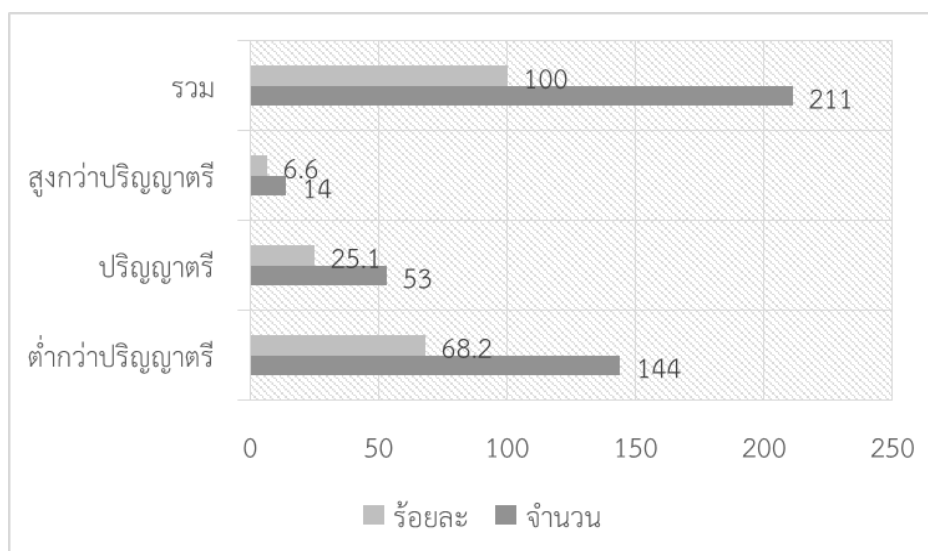

แผนภูมิที่ 4.1 จำนวนและร้อยละครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำแนกตามอายุพรรษา

ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำแนกตามระดับการศึกษาทางโลก

ระดับการศึกษาทางโลก	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	144	68.20
ปริญญาตรี	53	25.10
สูงกว่าปริญญาตรี	14	6.60
รวม	211	100.00

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนมากมีระดับการศึกษาทางโลกต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 68.20 รองลงมาคือระดับปริญญาตรี ร้อยละ 25.10 และส่วนน้อยคือระดับสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 6.60 ซึ่งปรากฏดังแผนภูมิที่ 4.2

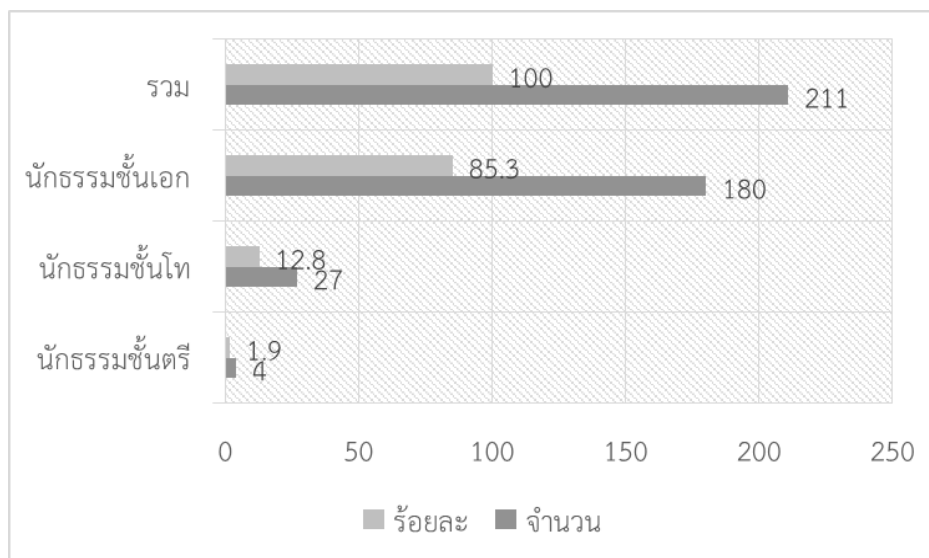

แผนภูมิที่ 4.2 จำนวนและร้อยละครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำแนกตามระดับการศึกษาทางโลก

ตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำแนกตามระดับการศึกษาทางธรรม

ระดับการศึกษาทางธรรม	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
นักธรรมชั้นตรี	4	1.90
นักธรรมชั้นโท	27	12.80
นักธรรมชั้นเอก	180	85.30
รวม	211	100.00

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนมากมีการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมชั้นเอก ร้อยละ 85.30 รองลงมาคือนักธรรมชั้นโท ร้อยละ 12.80 และส่วนน้อยคือนักธรรมชั้นตรี ร้อยละ 1.90 ซึ่งปรากฏดังแผนภูมิที่ 4.3

แผนภูมิที่ 4.3 จำนวนและร้อยละครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำแนกตามระดับการศึกษาทางธรรม

4.2 บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

การศึกษาวิเคราะห์บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ใช้การวิเคราะห์หาความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย มีปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และการแปลผลบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยรวมทั้ง 4 ด้าน

บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน	ระดับบทบาท		
	($\bar{x}$)	(SD)	แปลผล
1. ด้านการให้ความรู้	3.60	.72	มาก
2. ด้านการฝึกอบรม	3.43	.80	ปานกลาง
3. ด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์	3.30	.89	ปานกลาง
4. ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	3.25	.89	ปานกลาง
รวม	3.40	.72	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.4 พบว่า บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.40$, $SD=.72$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านก็พบว่า มีบทบาทอยู่ในระดับมาก คือด้านการให้ความรู้ ($\bar{x}=3.60$, $SD=.72$) รองลงมาคือด้านการฝึกอบรม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.43$, $SD=.80$) และสุดท้ายคือด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ($\bar{x}=3.25$, $SD=.89$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.5 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และการแปลผลบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านการให้ความรู้

ข้อความ	ระดับบทบาท					($\bar{x}$)	(SD)	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. ให้ความรู้ทางธรรม เช่น เรื่องศีล 5 ความกตัญญู กตเวทิตะ ความละเอียดอ่อน บำเพ็ญกุศลและการระลึกได้ เป็นต้น แก่กลุ่มวัยรุ่นได้อย่างชัดเจน	61	94	46	10	-	3.98	.83	มาก
	(28.90)	(44.50)	(21.80)	(4.70)				

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ข้อความ	ระดับบทบาท					$(\bar{x})$	(SD)	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
2. ให้คำแนะนำหรือจัดหาความรู้เกี่ยวกับทางโลกในเรื่องที่กลุ่มวัยรุ่นสนใจสงสัยหรือต้องการได้ เช่น การปฏิบัติตนให้ปลอดภัยจากการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ เป็นต้น	24	76	77	27	7	3.39	.96	ปานกลาง
3. รับฟังปัญหา และสามารถแนะนำสั่งสอนให้คำอธิบายตามหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มวัยรุ่นได้	316	91	65	15	4	3.66	.90	มาก
4. ตอบคำถามและอธิบายในสิ่งต่าง ๆ เกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาให้กลุ่มวัยรุ่นรับรู้และเข้าใจอย่างถ่องแท้ได้	316	89	71	13	2	3.68	.86	มาก
5. ความรู้ในเรื่องเพศศึกษาที่กลุ่มวัยรุ่นได้รับจากครูพระสอนศีลธรรมสามารถเป็นข้อมูลในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ได้	19	77	72	35	8	3.30	.97	ปานกลาง
	รวม					3.60	.72	มาก

จากตารางที่ 4.5 พบว่า บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านการให้ความรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.60$, $SD=.72$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า ข้อ 1 ให้ความรู้ทางธรรม เช่น เรื่องศีล 5 ความกตัญญูตถะวิที ความละเอียดอ่อนตบอบ สติและการระลึกได้ เป็นต้น แก่กลุ่มวัยรุ่นได้อย่างชัดเจน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.98$, $SD=.83$) รองลงมาคือข้อ 4 ตอบคำถามและอธิบายในสิ่งต่าง ๆ เกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาให้กลุ่มวัยรุ่นรับรู้และเข้าใจอย่างถ่องแท้ได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.68$, $SD=.86$) และสุดท้ายคือข้อ 5 ความรู้ในเรื่องเพศศึกษาที่กลุ่มวัยรุ่นได้รับจากครูพระสอนศีลธรรมสามารถเป็นข้อมูลในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ได้ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.30$, $SD=.97$)

ตารางที่ 4.6 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และการแปลผล บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านการฝึกอบรม

ข้อความ	ระดับบทบาท					$\bar{x}$	(SD)	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. จัดการฝึกอบรมให้แก่กลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่อย่างทั่วถึง	21	73	79	31	7	3.33	.95	ปานกลาง
2. มีส่วนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดฝึกอบรมกลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่เกี่ยวกับเพศศึกษาเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์	21	67	76	36	11	3.24	1.02	ปานกลาง
3. จัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่เน้นให้กลุ่มวัยรุ่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ	41	76	72	19	3	3.63	.94	มาก
4. จัดกิจกรรมการปฏิบัติธรรมให้แก่กลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ	37	70	66	28	10	3.45	1.07	ปานกลาง
5. จัดการบวชชีพราหมณ์หรือการบรรพชาอุปสมบทให้แก่กลุ่มวัยรุ่นเพื่อให้ได้เข้ารับการศึกษาและได้รับการฝึกอบรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา	34	76	73	25	3	3.54	.94	มาก
	รวม					3.43	.80	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.6 พบว่า บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านการฝึกอบรมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.43$, $SD=.80$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า ข้อ 3 จัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่เน้นให้กลุ่มวัยรุ่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.63$, $SD=.94$) รองลงมาคือข้อ 5 จัดการบวชชีพราหมณ์หรือการบรรพชาอุปสมบทให้แก่กลุ่มวัยรุ่นเพื่อให้ได้เข้ารับการศึกษาและได้รับการฝึกอบรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.54$, $SD=.94$) และสุดท้ายคือข้อ 2 มีส่วนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดฝึกอบรมกลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่เกี่ยวกับเพศศึกษาเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.25$, $SD=1.02$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และการแปลผล
 บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์

ข้อความ	ระดับบทบาท					$(\bar{x})$	(SD)	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. ให้การสนับสนุนพื้นที่บริเวณวัดแก่กลุ่มวัยรุ่นในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่สร้างสรรค์ เช่น การแสดงดนตรี การแสดงความสามารถพิเศษ การร้องเพลง การแสดงงานฝีมือ เป็นต้น	23 (10.90)	67 (31.80)	78 (37.00)	29 (13.70)	14 (6.60)	3.27	1.04	ปานกลาง
2. ส่งเสริมให้กลุ่มวัยรุ่นใช้พื้นที่วัดเพื่อการศึกษาและการนันทนาการ ตลอดจนเพื่อการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	32 (15.20)	79 (37.40)	76 (36.00)	16 (7.60)	8 (3.80)	3.53	.96	มาก
3. สนับสนุนงบประมาณบางส่วนเพื่อการจัดกิจกรรมของกลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่	23 (10.90)	59 (28.00)	71 (33.60)	40 (19.00)	18 (8.50)	3.14	1.11	ปานกลาง
4. ให้ความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ในงานกิจการที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มวัยรุ่น เช่น อุปกรณ์ สถานที่ บุคลากร เป็นต้น	28 (13.30)	69 (32.70)	72 (34.10)	30 (14.20)	12 (5.70)	3.34	1.05	ปานกลาง
5. เป็นแกนหลักในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เน้นการเข้ามามีส่วนร่วมของกลุ่มวัยรุ่นในทุกกิจกรรมของชุมชน	26 (12.30)	63 (29.90)	76 (36.00)	34 (16.10)	12 (5.70)	3.27	1.05	ปานกลาง
	รวม					3.30	.89	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.7 พบว่า บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.30$, $SD=.89$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า ข้อ 2 ส่งเสริมให้กลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่วัดเพื่อการศึกษาและการนันทนาการ ตลอดจนเพื่อการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.53$, $SD=.96$) รองลงมาคือข้อ 4 ให้ความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ในงานกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มวัยรุ่น เช่น อุปกรณ์ สถานที่ บุคลากร เป็นต้น อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.34$, $SD=1.05$) และสุดท้ายคือข้อ 3 สนับสนุนงบประมาณบางส่วนเพื่อการจัดกิจกรรมของกลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.14$, $SD=1.11$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.8 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และการแปลผล บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ข้อความ	ระดับบทบาท					$(\bar{x})$	(SD)	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น โรงเรียนองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลตำบล เป็นต้น ในการให้ความรู้เกี่ยวกับเพศศึกษาแก่กลุ่มวัยรุ่น	31 (14.70)	64 (30.30)	67 (31.80)	41 (19.40)	8 (3.80)	3.33	1.06	ปานกลาง
2. เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลตำบล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านงบประมาณในการจัดกิจกรรมหรือการฝึกอบรมกลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่	27 (12.80)	54 (25.60)	79 (37.40)	38 (18.00)	13 (6.20)	3.21	1.07	ปานกลาง
3. เป็นผู้ประสานงานด้านบุคลากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าให้การดูแลช่วยเหลือกลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่จากปัญหาที่เกิดขึ้น	23 (10.90)	59 (28.00)	85 (40.30)	33 (15.60)	11 (5.20)	3.24	1.01	ปานกลาง

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ข้อความ	ระดับบทบาท					$(\bar{x})$	(SD)	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
4. เป็นผู้ประสานงานด้านสถานที่ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้แก่เยาวชนในพื้นที่เพื่อเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครุฑที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น	22 (10.40)	56 (26.50)	77 (36.50)	41 (19.40)	15 (7.10)	3.14	1.07	ปานกลาง
5. เมื่อกลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่เกิดปัญหาสามารถขอความช่วยเหลือจากครูพระสอนศีลธรรมเพื่อให้เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานหรือผู้เกี่ยวข้องเข้ามาแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นแก่กลุ่มวัยรุ่นในชุมชนได้	29 (13.70)	69 (32.70)	75 (35.50)	28 (13.30)	10 (4.70)	3.37	1.03	ปานกลาง
	รวม					3.25	.89	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.8 พบว่า บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.25$, $SD=.89$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อตามลำดับคือ ข้อ 5 เมื่อกลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่เกิดปัญหาสามารถขอความช่วยเหลือจากครูพระสอนศีลธรรมเพื่อให้เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานหรือผู้เกี่ยวข้องเข้ามาแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นแก่กลุ่มวัยรุ่นในชุมชนได้ ($\bar{x}=3.37$, $SD=1.03$) รองลงมาคือข้อ 1 เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น โรงเรียนองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลตำบล เป็นต้น ในการให้ความรู้เกี่ยวกับเพศศึกษาแก่กลุ่มวัยรุ่น ($\bar{x}=3.33$, $SD=1.06$) และสุดท้ายคือข้อ 4 เป็นผู้ประสานงานด้านสถานที่ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้แก่เยาวชนในพื้นที่เพื่อเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครุฑที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น ($\bar{x}=3.14$, $SD=1.07$)

4.3 การทดสอบสมมติฐานการวิจัย

การทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) ซึ่งผลทดสอบสมมติฐานการวิจัยปรากฏดังตารางต่อไปนี้

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์

ตารางที่ 4.9 การหาความสัมพันธ์ด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์

ตัวแปร	Y	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄
Y	1	.830**	.893**	.896**	.886**
X ₁		1	.703**	.643**	.619**
X ₂			1	.726**	.712**
X ₃				1	.744**
X ₄					1

**P<.01, ค่า Significant = .001

จากตารางที่ 4.9 พบว่า บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้านการให้ความรู้ (X₁) ด้านการฝึกอบรม (X₂) ด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ (X₃) และด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (X₄) กับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ (Y) มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r=.830, .893, .896 และ .886 ตามลำดับ) โดยบทบาทด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์มีความสัมพันธ์กับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์มากที่สุด (r=.896) รองลงมาคือด้านการฝึกอบรม (r=.893) ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (r=.886) และน้อยที่สุดคือด้านการให้ความรู้ (r=.830) นั่นคือบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

4.4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์

ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Questionnaire) สำหรับให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งมีผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะมา จำนวน 67 รูป โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแล้วนำมาแจกแจงความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.10 จำนวนและร้อยละข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์

ข้อเสนอแนะ	จำนวน (67)	ร้อยละ (100.00)
1. ด้านการให้ความรู้ บ้านวัดโรงเรียนควรร่วมมือกันในการให้ความรู้แก่วัยรุ่น โดยพระสอนศีลธรรมเน้นด้านคุณธรรมจริยธรรม ส่วนบ้านและโรงเรียนเน้นด้านพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ	65	97.01
2. ด้านการฝึกอบรม ควรจัดให้มีการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่วัยรุ่นอย่างต่อเนื่องโดยเน้นการฝึกปฏิบัติเป็นสำคัญ และมีหลักสูตรการฝึกอบรมที่ชัดเจน เพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของสังคมให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน	64	95.52
3. ด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ รัฐบาลควรให้การสนับสนุนงบประมาณในการทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ของกลุ่มวัยรุ่นให้เพียงพอ โดยมีภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนกิจกรรมดี ๆ ที่พระสอนศีลธรรมจัดขึ้น และมีหน่วยงานช่วยกำกับดูแลการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการพัฒนาปลูกฝังให้วัยรุ่นตระหนักในการทำมาต้ายอย่างต่อเนือง	62	92.53
4 ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พระสอนศีลธรรมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการประสานงานกันในการให้ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ และเป็นศูนย์กลางให้ความช่วยเหลือติดต่อประสานงานเพื่อการแก้ปัญหาของวัยรุ่น	57	85.07

จากตารางที่ 4.10 พบว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ ดังนี้

ด้านการให้ความรู้ คือ บ้านวัดโรงเรียนควรร่วมมือกันในการให้ความรู้แก่วัยรุ่น โดยพระสอนศีลธรรมเน้นด้านคุณธรรมจริยธรรม ส่วนบ้านและโรงเรียนเน้นด้านพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ จำนวน 65 รูป คิดเป็นร้อยละ 97.01

ด้านการฝึกอบรม คือ ควรจัดให้มีการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่วัยรุ่นอย่างต่อเนื่องโดยเน้นการฝึกปฏิบัติเป็นสำคัญ และมีหลักสูตรการฝึกอบรมที่ชัดเจน เพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของสังคมให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน จำนวน 64 รูป คิดเป็นร้อยละ 95.52

ด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ คือ รัฐบาลควรให้การสนับสนุนงบประมาณในการทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ของกลุ่มวัยรุ่นให้เพียงพอ โดยมีภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนกิจกรรมดี ๆ ที่พระสอนศีลธรรมจัดขึ้น และมีหน่วยงานช่วยกำกับดูแลการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการพัฒนาปลูกฝังให้วัยรุ่นตระหนักในการทำมาตุ๋นอย่างต่อเนื่อง จำนวน 62 รูป คิดเป็นร้อยละ 92.53

ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ พระสอนศีลธรรมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการประสานงานกันในการให้ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ และเป็นศูนย์กลางให้ความช่วยเหลือติดต่อประสานงานเพื่อการแก้ปัญหาของวัยรุ่น จำนวน 57 รูป คิดเป็นร้อยละ 85.07

4.5 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล เพื่อตอบโจทย์วิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยแยกออกตามประเด็นปัญหา ดังนี้

4.5.1 ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศและการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล พบว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 11 รูป ได้กล่าวในลักษณะเดียวกันว่า ในปัจจุบันมีเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาในประเทศไทยอย่างรวดเร็ว เช่น สื่ออินเทอร์เน็ต เป็นต้น วัยรุ่นสามารถเข้าถึงได้ง่าย แต่ขาดการไตร่ตรองที่ดี ทำให้เกิดความประมาท ขาดความยั้งคิด หลงติดในสื่อเหล่านั้นได้ง่าย เพราะขาดสติ จึงหลงไปยึดมั่นตามวัฒนธรรมที่ไม่ดีของตะวันตกซึ่งหลงไหลเข้ามามากเกินไป ขาดความรู้ทางด้านศีลธรรมจารีตและประเพณีอันดีงามของไทย อีกทั้งการขาดภาวะผู้นำของครอบครัวและชุมชน เนื่องจากในยุคโลกาภิวัตน์มีการแข่งขันกันอย่างมากในทางเศรษฐกิจ ต้นทุนทางสังคมจึงแตกต่างกัน ทำให้ครอบครัวขาดความอบอุ่น สังคมขาดคุณธรรมจริยธรรม จึงเป็นเหตุให้เด็กวัยรุ่นเกิดภาวะพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ เนื่องจากความเข้าใจทางคุณธรรมจริยธรรมของวัยรุ่นนั้นยังไม่รู้เท่าทันในการที่จะป้องกันที่ชัดเจน ซึ่งในประเด็นดังกล่าวนี้มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านหนึ่ง ได้กล่าวไว้ว่า “พฤติกรรมเสี่ยงตั้งครรภ์ในกลุ่มวัยรุ่นก่อนวัยรุ่นสมควรบ่อเกิดจากการขาดภาวะผู้นำของครอบครัวและชุมชน สังคมขาดคุณธรรมจริยธรรม เนื่องจากในยุคโลกาภิวัตน์มีการแข่งขันกันอย่างมากในทางเศรษฐกิจ ต้นทุนทางสังคมแตกต่างกัน ทำให้ครอบครัว

ขาดความอบอุ่น จึงเป็นเหตุให้เด็กวัยรุ่นเกิดภาวะพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ เพราะสังคมมองคนเป็นทุนมนุษย์” (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2559 ณ วัดท่าน้ำกลาง จังหวัดตราด) ดังกล่าวนี้นี้ จึงสามารถสรุปเป็นความจริงขั้นพื้นฐาน (Grounded Theory) ได้ว่า “การรู้เท่าทันโลกและการรู้จักปรับตัวให้เหมาะสม เป็นสิ่งบ่มเพาะให้ครอบครัวและสังคมมีความอบอุ่นเข้มแข็งเป็นเกาะป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงที่ดีของเด็กวัยรุ่น”

4.5.2 ท่านคิดว่าครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีบทบาทในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์อย่างไรบ้าง ในประเด็นดังต่อไปนี้

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล พบว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 11 รูป ได้กล่าวในลักษณะเดียวกันว่า

1) **การให้ความรู้** พระสอนศีลธรรมจะต้องนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าไปเผยแผ่ให้ความรู้แก่เด็กวัยรุ่น สั่งสอนในเรื่องศีล สมาธิ ปัญญา ให้มีhiriโอดตปปะ รู้จักละอายเกรงกลัวต่อบาป ลดละเลิกพฤติกรรมอันไม่เหมาะสม มีสติคอยกำกับไม่ให้ลุ่มหลงไปกับสิ่งเย้ายวนจิตใจ และชี้ให้เห็นจุดเด่นและความสำคัญของพระพุทธศาสนาแล้วสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันให้ได้จริง ให้หมั่นเข้าวัดทำบุญ รักษาศีล ฟังธรรม บำเพ็ญภาวนาให้จิตใจสงบ ไม่ฟุ้งซ่าน แนะนำให้เด็กวัยรุ่นรู้จักการประพฤติตัวให้เหมาะกับกาลเทศะและวัยของตนเอง ตลอดจนให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศแก่เด็กวัยรุ่น โดยการร่วมมือกันของประชาสังคม บวร คือบ้าน วัด โรงเรียน ตลอดจนหน่วยงานราชการต่าง ๆ ซึ่งในประเด็นดังกล่าวนี้มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านหนึ่ง ได้กล่าวไว้ว่า “สอนให้รู้เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมที่ควรนำมาประพฤติปฏิบัติ สอนให้รู้และเข้าใจในเรื่องของการรักษาศีล ให้รู้จักการสวดมนต์ การฝึกสมาธิ เพื่อกำหนดจิตไม่ให้ฟุ้งซ่าน ตลอดจนสอนให้ตระหนักในการทำความดี ละเว้นความชั่ว และให้รู้จักคุณค่าแห่งชีวิต” (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2559 ณ วัดมหาสวัสดิ์ศรัทธาธรรม จังหวัดนครปฐม) และมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านหนึ่ง ได้กล่าวไว้เช่นกันว่า “อธิบายให้เด็กวัยรุ่นเข้าใจเกี่ยวกับการรักษาศีลโดยเฉพาะข้อ 3 โดยการนำวิถีที่ดีเกี่ยวกับการตั้งครรรค์ก่อนวัยอันสมควร เพื่อให้เห็นตัวอย่างที่ไม่ควรทำตาม และอธิบายให้เห็นโทษของพฤติกรรมอันไม่สมควรเหล่านั้น” (สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2559 ณ โรงเรียนบ้านชำตารี ตำบลทุ่งขนาน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี) ดังกล่าวนี้นี้ จึงสามารถสรุปเป็นความจริงขั้นพื้นฐาน (Grounded Theory) ได้ว่า “การให้ความรู้เกี่ยวกับศีลสมาธิปัญญาคือแนวทางการพัฒนาเด็กวัยรุ่นให้ห่างไกลจากพฤติกรรมเสี่ยงทั้งปวง”

2) **การฝึกอบรม** จะต้องมีการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมต่าง ๆ อยู่เป็นประจำทั้งในโรงเรียนและตามหมู่บ้านหรือชุมชน เช่น การเข้าค่ายคุณธรรม บรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน เป็นต้น โดยจัดในวันสำคัญต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา หรือวันสำคัญของชาติ เพื่อให้เด็กวัยรุ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมฝึกปฏิบัติและทำความเข้าใจในตนเองให้มากยิ่งขึ้น โดยกำหนดให้มีการฝึกสมาธิหรือการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในอิริยาบถเริ่มต้น มีการพูดคุยอย่างใกล้ชิด ไม่ทอดธุระ ติดตามผลงาน ฝึกให้รู้จักวิธีการเอาชนะจิตใจตัวเอง ไม่ให้ลวงละเมิดศีลทั้ง 5 ข้อ ให้เห็นความสำคัญของการเป็นคน และการตั้งตนมั่นในหลักศีลธรรม และให้ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น ซึ่งในประเด็นดังกล่าวนี้มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านหนึ่ง ได้กล่าวไว้ว่า “ต้องฝึกอบรมให้รู้จักวิธีการรักษาศีล การฝึก

สมาธิ และการใช้ปัญญาพิจารณาให้รู้ตามความเป็นจริงของชีวิต โดยมีสติสัมปชัญญะเป็นตัวคอยกำกับ รู้จักมองตัวเองให้ออก บอกตัวเองให้ถูก แล้วนำเอาสิ่งที่ได้จากการอบรมไปพัฒนาตนให้หลุดพ้นจากวังวนของพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ” (สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2559 ณ วัดราชบุรณาราม (หงอนไก่) จังหวัดสมุทรสาคร) ดังกล่าวมานี้ จึงสามารถสรุปเป็นความจริงขั้นพื้นฐาน (Grounded Theory) ได้ว่า “การฝึกฝนอบรมตนตามหลักไตรสิกขาสามารถรักษาตนให้ก้าวพ้นจากวังวนของพฤติกรรมเสี่ยงได้”

3) การสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ พระสอนศีลธรรมสามารถให้การสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ต่าง ๆ ของวัยรุ่นได้อย่างเต็มที่ และพยายามดึงเด็กวัยรุ่นเข้ามาสู่วัดผ่านการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาหรือสนับสนุนให้มีกิจกรรมทุกวันพระและวันสำคัญของชาติ โดยเน้นให้เป็นกิจกรรมที่ทำร่วมกันได้ทั้งครอบครัวและชุมชน เพื่อให้เด็กวัยรุ่นได้มีโอกาสได้เข้าวัดฟังธรรมร่วมกัน ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความผูกพัน ความอบอุ่นของครอบครัว และความเข้มแข็งของชุมชน ก่อให้เกิดการเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งในประเด็นดังกล่าวนี้มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า “การสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ต่าง ๆ ต้องเริ่มต้นที่ชุมชนจัดกิจกรรมทางศาสนา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ โดยเน้นการให้เรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม เช่น การไหว้พระ สวดมนต์ การใส่บาตร เป็นต้น โดยเป็นกิจกรรมที่ทำร่วมกันทั้งครอบครัวและชุมชน” (สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2559 ณ วัดท้ายตลาด ตำบลเขาย้อย อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี) ดังกล่าวมานี้ จึงสามารถสรุปเป็นความจริงขั้นพื้นฐาน (Grounded Theory) ได้ว่า “กิจกรรมที่สร้างสรรค์ทางศาสนาและวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญในการเสริมสร้างความผูกพันของครอบครัว และก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน”

4) การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พระสอนศีลธรรมจะต้องมีการประสานงานติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาบันการศึกษา หน่วยงานสาธารณสุข องค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการอบรมสั่งสอนและช่วยเหลือเด็กวัยรุ่นให้ห่างไกลจากพฤติกรรมเสี่ยง ให้รู้จักกังวลสงวนตัว ไม่หลงระเริงไปกับสิ่งยั่วยุดจากสภาพแวดล้อมต่าง ๆ โดยจะต้องอาศัยการช่วยกำชับดูแลจากครอบครัวและชุมชน ตลอดจนสถานศึกษา ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งบ้านวัดโรงเรียนและส่วนราชการในการอบรมสั่งสอนเด็กวัยรุ่นให้มีความเข้าใจทั้งตนเองและผู้อื่น ตลอดจนให้คำแนะนำเกี่ยวกับการอบรมสั่งสอนเด็กวัยรุ่นแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็กวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ เพื่อให้เกิดความรักสามัคคีและความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งในประเด็นดังกล่าวนี้มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านหนึ่ง ได้กล่าวไว้ว่า “จะต้องมีการประสานงานผ่านประชาสังคมบวร ทั้งบ้านวัดโรงเรียน และส่วนราชการ เพื่อให้ช่วยกันสอดส่องดูแลเด็กวัยรุ่นไม่ให้ข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ตลอดจนการประสานงานกับวัฒนธรรมจังหวัด และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เพื่อจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ให้เด็กวัยรุ่นได้เข้าร่วม” (สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2559 ณ วัดดอกอ้ายเผือก อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์) ดังกล่าวมานี้ จึงสามารถสรุปเป็นความจริงขั้นพื้นฐาน (Grounded Theory) ได้ว่า “การประสานงานที่ดีย่อมก่อให้เกิดความรักสามัคคีและความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็กวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ”

4.5.3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล พบว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 11 รูป ได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ในลักษณะเดียวกันว่า ทุกภาคส่วนทั้งบ้านวัดโรงเรียนตลอดจนหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐจะต้องให้ความสำคัญกับเด็กวัยรุ่นให้มากกว่านี้ ต้องช่วยกันชี้แนะนำสิ่งที่ถูกต้องด้วยเหตุและผล เพราะเด็กวัยรุ่นยังไม่สามารถแยกแยะผิดชอบชั่วดีได้ครบถ้วนหรือละเอียดถี่ถ้วนในทุกเรื่อง จึงต้องอาศัยผู้ใหญ่คอยชี้แนะแนวทาง โดยการจัดกิจกรรมการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กวัยรุ่นในท้องถิ่นหรือชุมชนอยู่เป็นประจำ และสนับสนุนให้มีการฝึกสมาธิและปฏิบัติธรรมร่วมกัน เพื่อเป็นแบบอย่างให้เด็กวัยรุ่นได้เห็นสภาพแวดล้อมที่ดีของชุมชน ซึ่งในประเด็นดังกล่าวนี้มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านหนึ่ง ได้กล่าวไว้ว่า “ควรสอนให้วัยรุ่นรู้จักขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของสังคม ผ่านกิจกรรมหรือกระบวนการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ที่เรียกว่า กิจกรรมพุทธสัญจร” (สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2559 ณ วัดท่าน้ำลำง จังหวัดตราด) ดังกล่าวนี้นี้ จึงสามารถสรุปเป็นความจริงขึ้นพื้นฐาน (Grounded Theory) ได้ว่า “ประชาสังคม ‘บวร’ คือองค์กรสำคัญในการปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีให้แก่เด็กวัยรุ่นในชุมชน”

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์” นี้ ผู้วิจัยจึงได้ทำวิจัยแบบผสมวิธีทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยทำการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเปิดตารางสำเร็จของเกรจซี (Krejcie) และมอร์แกน (Morgan) จากรายชื่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่สังกัดอยู่ในความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย 11 จังหวัด จำนวน 211 รูป และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random sampling) ตามจังหวัด แล้วนำมาหาอัตราสัดส่วนของประชากร (Proportional to Size) เพื่อหากกลุ่มตัวอย่างแยกแต่ละจังหวัด แล้วจึงใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยการจับสลากด้วยวิธีหยิบบิลครั้งละ 1 ใบ และนำใบที่หยิบได้คืนเข้าที่เดิมแล้วจับสลากอีกจนครบตามจำนวนที่ต้องการ และมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 11 รูป โดยเลือกจากตัวแทนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดละ 1 รูป ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและเข้าใจในบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นอย่างดี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามปลายปิดและปลายเปิด และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ และการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ด้วยการอ่านจับใจความแล้วสรุปเพื่อตอบโจทย์วิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ ซึ่งสามารถสรุปผลของการวิจัยตามข้อค้นพบได้ดังต่อไปนี้

5.1.1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนมากมีอายุพรรษามากกว่า 10 พรรษา ร้อยละ 42.20 มีระดับการศึกษาทางโลกต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 68.20 และมีการศึกษาทางธรรมระดับนักรธรรมชั้นเอก ร้อยละ 85.30

5.1.2 ผลการวิเคราะห์บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.40$, $SD=.72$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า มีบทบาทอยู่ในระดับมากที่สุดคือ ด้านการให้ความรู้ ($\bar{x}=3.60$, $SD=.72$) รองลงมาคือด้านการฝึกอบรม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.43$, $SD=.80$) ด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.03$, $SD=.89$) และสุดท้ายคือด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.25$, $SD=.89$) ตามลำดับ

5.1.3 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยบทบาทด้านการ

สนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์มีความสัมพันธ์กับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่น เพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์มากที่สุด ($r=.896$) รองลงมาคือด้านการฝึกอบรม ($r=.893$) ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ($r=.886$) และน้อยที่สุดคือด้านการให้ความรู้ ($r=.830$) สรุปคือบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

5.1.4 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ พบว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้ให้ข้อเสนอแนะที่สำคัญดังนี้ ด้านการให้ความรู้ คือ บ้านวัดโรงเรียนควรร่วมมือกันในการให้ความรู้แก่วัยรุ่น โดยพระเน้นด้านคุณธรรมจริยธรรม ส่วนบ้านและโรงเรียนเน้นด้านพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ด้านการฝึกอบรม คือ ควรจัดให้มีการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนอย่างต่อเนื่องโดยเน้นการฝึกปฏิบัติเป็นสำคัญ และมีหลักสูตรการฝึกอบรมที่ชัดเจน เพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของสังคมให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ คือ รัฐบาลควรให้การสนับสนุนงบประมาณในการทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ของกลุ่มวัยรุ่นให้เพียงพอ โดยมีภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนกิจกรรมดี ๆ ที่พระสอนศีลธรรมจัดขึ้น และมีหน่วยงานช่วยกำกับดูแลการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการพัฒนาปลูกฝังให้วัยรุ่นตระหนักในการทำความดีอย่างต่อเนื่อง และด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ พระสอนศีลธรรมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการประสานงานกันในการให้ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ และเป็นศูนย์กลางให้ความช่วยเหลือติดต่อประสานงานเพื่อการแก้ปัญหาของวัยรุ่น

5.1.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

1) **พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศและการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น** เนื่องจากปัจจุบันมีเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาในประเทศไทยอย่างรวดเร็ว เช่น สื่ออินเทอร์เน็ต เป็นต้น วัยรุ่นสามารถเข้าถึงได้ง่าย แต่ขาดการไตร่ตรองที่ดี ทำให้เกิดความประมาท ขาดความยั้งคิด หลงติดในสื่อเหล่านั้นได้ง่าย เพราะขาดสติ จึงหลงไปยึดมั่นตามวัฒนธรรมที่ไม่ดีของตะวันตกซึ่งหลังไหลเข้ามามากเกินไป ขาดความรู้ทางด้านศีลธรรมจารีตและประเพณีอันดีงามของไทย อีกทั้งการขาดภาวะผู้นำของครอบครัวและชุมชน เนื่องจากในยุคโลกาภิวัตน์มีการแข่งขันกันอย่างมากในทางเศรษฐกิจ ต้นทุนทางสังคมจึงแตกต่างกัน ทำให้ครอบครัวขาดความอบอุ่น สังคมขาดคุณธรรมจริยธรรม จึงเป็นเหตุให้เด็กวัยรุ่นเกิดภาวะพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ เนื่องจากความรู้ความเข้าใจทางคุณธรรมจริยธรรมของวัยรุ่นนั้นยังไม่รู้เท่าทันในการที่จะป้องกันที่ชัดเจน

2) **ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีบทบาทในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์** คือ พระสอนศีลธรรมจะต้องนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าไปเผยแผ่ให้ความรู้แก่เด็กวัยรุ่น สั่งสอนในเรื่องศีล สมาธิ ปัญญา ให้มีhiriโอตตปปะ รู้จักละอายเกรงกลัวต่อบาป ลดละเลิกพฤติกรรมอันไม่เหมาะสม มีสติคอยกำกับไม่ให้ลุ่มหลงไปกับสิ่งเย้ายวนจิตใจ แนะนำให้รู้จักการประพฤติตัวให้เหมาะสมกับกาลเทศะและวัยของตนเอง ตลอดจนชี้ให้เห็นจุดเด่นและความสำคัญของพระพุทธศาสนาแล้วสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันให้ได้จริง โดยติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาบันการศึกษา

หน่วยงานสาธารณสุข องค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการอบรมสั่งสอนและช่วยเหลือเด็กวัยรุ่นให้ห่างไกลจากพฤติกรรมเสี่ยง ผ่านการจัดกิจกรรมฝึกอบรมและสนับสนุนให้มีกิจกรรมที่สร้างสรรค์ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและวันสำคัญของชาติ เช่น การเข้าค่ายคุณธรรม บรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน เป็นต้น โดยเน้นให้เป็นกิจกรรมที่ทำร่วมกันได้ทั้งครอบครัวและชุมชน เพื่อให้เด็กวัยรุ่นได้มีโอกาสได้เข้าวัดฟังธรรมร่วมกัน ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความผูกพัน ความอบอุ่นของครอบครัว และความเข้มแข็งของชุมชน

3) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ คือ ทุกภาคส่วนทั้งบ้านวัดโรงเรียนตลอดจนหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐจะต้องให้ความสำคัญกับเด็กวัยรุ่นให้มากกว่านี้ ต้องช่วยกันชี้แนะนำสิ่งที่ถูกต้องด้วยเหตุและผล เพราะเด็กวัยรุ่นยังไม่สามารถแยกแยะผิดชอบชั่วดีได้ครบถ้วนหรือละเอียดถี่ถ้วนในทุกเรื่อง จึงต้องอาศัยผู้ใหญ่คอยชี้แนะแนวทาง โดยการจัดกิจกรรมการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กวัยรุ่นในท้องถิ่นหรือชุมชนอยู่เป็นประจำ และสนับสนุนให้มีการฝึกสมาธิและปฏิบัติธรรมร่วมกัน เพื่อเป็นแบบอย่างให้เด็กวัยรุ่นได้เห็นสภาพแวดล้อมที่ดีของชุมชน

จากประเด็นดังกล่าวมานี้ สามารถสรุปเป็นความจริงขั้นพื้นฐาน (Grounded Theory) ได้ว่า “แนวทางการพัฒนาเด็กวัยรุ่นให้ห่างไกลจากพฤติกรรมเสี่ยงคือ การให้ความรู้ตามหลักไตรสิกขา ฝึกฝนอบรมพัฒนาให้รู้จักแก้ไขปัญหาด้วยกิจกรรมที่สร้างสรรค์ทางศาสนาและวัฒนธรรม โดยการประสานงานร่วมกันของเครือข่ายประชาสังคม ‘บวร’”

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

5.2.1 บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ พบว่า โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.40$, $SD=.72$) ทั้งนี้อธิบายได้ว่า ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่เข้าไปสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามโรงเรียนต่าง ๆ ส่วนมากจะมีบทบาทในการให้ความรู้แก่นักเรียนทั้งในด้านพระพุทธศาสนาและการประพฤติปฏิบัติตนให้หลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ สอนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม อยู่ในกรอบวินัยของนักเรียน เช่น สอนเรื่องศีล 5 ความกตัญญูกตเวทิตะ ความละเอียดรอบคอบ มีสติและการระลึกรู้ได้ เป็นต้น ตลอดจนรับฟังปัญหาและสามารถแนะนำสั่งสอนให้คำอธิบายตามหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มวัยรุ่นให้รับรู้และเข้าใจอย่างถ่องแท้ และสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการป้องกันและแก้ไขปัญหาได้ ส่วนการฝึกอบรมนั้นจะมีบทบาทบ้างตามเทศกาลวันสำคัญต่าง ๆ โดยการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่เน้นให้กลุ่มวัยรุ่นมีส่วนร่วม เช่น การบวชชีพราหมณ์หรือการบรรพชาอุปสมบท การจัดกิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรม เป็นต้น เพื่อให้กลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่ได้เข้ารับการศึกษาและได้รับการฝึกอบรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาตามสมควร และมีการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์บ้างในบางโอกาส โดยการสนับสนุนส่งเสริมให้กลุ่มวัยรุ่นใช้พื้นที่วัดเพื่อการกีฬาและการนันทนาการ ซึ่งเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ให้ความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ในงานกิจการที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มวัยรุ่น เช่น อุปรกรณ์ สถานที่ บุคลากร เป็นต้น ตลอดจนสนับสนุนงบประมาณบางส่วนเพื่อการจัดกิจกรรม นอกจากนี้ในส่วนของการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็มีบ้างเป็นบางครั้ง เมื่อกลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่เกิดปัญหาก็สามารถขอความช่วยเหลือ

จากครูพระสอนศีลธรรมเพื่อให้เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานหรือผู้เกี่ยวข้อง เช่น โรงเรียน องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลตำบล เป็นต้น ให้เข้ามาแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นแก่กลุ่มวัยรุ่นในชุมชนได้ หรืออาจจะเป็นการประสานงานในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ จึงทำให้ครูพระมีบทบาทมากในเรื่องการให้ความรู้ แต่ในประเด็นการฝึกอบรม การสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ และการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้น ยังอยู่แค่ระดับปานกลาง เพราะยังไม่สามารถทำได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากเวลาและสถานที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ดังที่ กรมการศาสนา⁹⁷ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “คู่มือการดำเนินงานตามโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน” ว่า ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน หมายถึง พระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติ เข้าไปอบรมสั่งสอนนักเรียนในสถานศึกษา เพื่อปลูกฝังหลักธรรมทางศาสนาแก่นักเรียนจนเกิดความรู้คุณธรรม ด้วยการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน นำหลักธรรมคำสอนเข้าสู่สถานศึกษาผ่านกระบวนการเรียนรู้ในทุกระดับชั้น เพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษาทั่วประเทศ และให้การอบรมแก่ประชาชนพร้อมกันด้วย และสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการสอนจริยธรรมศีลธรรม ดังที่ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้มีพระราชดำรัสพระราชทานเนื่องในวันเปิดงานฉลองครบรอบ 100 ปี การประณตศึกษาเพื่อปวงชน ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2527 ดังความตอนหนึ่งว่า “การสอนจริยธรรม ศีลธรรม คนไทยมีกฎหมายบ้านเมือง มีคุณธรรมที่อยู่กันเป็นคณะ จำเป็นต้องทำให้ถูก และปลูกฝังตั้งแต่เล็ก ๆ แล้วทำให้ได้ผลมากกว่า เช่น เรื่องของความมีระเบียบวินัย การอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ ความขยันขันแข็ง ความเมตตา กรุณา รู้จักสิทธิของตัวเองและผู้อื่น ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ในสังคมไทยมีเรื่องสัมมาคารวะ การมีมารยาทที่ดี ศาสนาแต่ละศาสนาก็มีวิธีการสอนของเขา ซึ่งจะมีหลักโดยเฉพาะ เช่น ศาสนาพุทธ คือ สอนเน้นพุทธประวัติ ในลักษณะของการเป็นตัวอย่างการกระทำของบุคคลที่ดั่งงาม และในเรื่องนั้นก็อาจจะแทรกข้อธรรมะ เหมือนนิทานมีเคล็ดธรรมะ ซึ่งเมื่อสอนไปแล้วเด็กก็เกิดชอบและสนใจ และสอนพิธีกรรมต่าง ๆ ของศาสนาแต่ละศาสนา เช่น ศาสนาพุทธ สอนพิธีต่าง ๆ เช่น พิธีการไหว้พระ เรื่องจรรยาและศีลธรรม เป็นการบอกกันยาก เป็นเรื่องที่ต้องสอดแทรกในวิชาต่าง ๆ แล้วปฏิบัติเป็นตัวอย่างที่ดีเดี๋ยวนี้มีหลายโรงเรียนจัดให้มีการฝึกสมาธิเพื่อจัดเอาเด็กที่วิ่งกันวุ่น ๆ มานั่งอยู่กับที่ มีเวลาคิดอะไรบ้าง ที่เห็นมากก็มีประโยชน์ แต่เด็กบางคนกลับแอบบอกว่าให้นั่งนิ่ง ๆ หลับตาก็ร้องไห้เลยก็มี เพราะว่าต้องหลับตามันมืด ๆ ก็เลยกลัว แต่การนั่งสมาธิก็ช่วยได้มาก...” นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูประสิทธิ์วรการ (ณรงค์ ธรรมสุนทร) (2555)⁹⁸ เรื่อง “การศึกษาความคาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน

⁹⁷กรมการศาสนา, คู่มือการดำเนินงานตามโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, (กรุงเทพมหานคร นคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2548), หน้า 3.

⁹⁸พระครูประสิทธิ์วรการ (ณรงค์ ธรรมสุนทร), “การศึกษาความคาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนกรณีศึกษา อำเภอทองจังหวัดแพร่”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), 2555.

กรณีศึกษา อำเภอคลอง จังหวัดแพร่” ผลการศึกษาจากบันทึกภาคสนาม พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนนั้นมีทั้งหมด 4 ด้าน ดังนี้ (1) ด้านการให้ความรู้ (2) ด้านการฝึกอบรม (3) ด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์สิ่ง ที่ได้ดำเนินการ และ (4) ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า พระสงฆ์มี บทบาทหน้าที่ในการอบรมสั่งสอน ในการพัฒนาชุมชนและปลูกฝังความมีคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็ก และเยาวชนแล้ว พระสงฆ์ยังต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็กเห็นด้วย ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่มี ความสำคัญไม่น้อยไปกว่าในบทบาทด้านการเผยแผ่ศาสนาและการอบรมสั่งสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้ซึม ซักสภาพลักษณะแห่งความดี ความเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม เพื่อส่งเสริมการให้การศึกษา ด้าน เศรษฐกิจและการพัฒนาชุมชน เป็นแนวทางที่จะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ในความ คาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 3 ด้าน พบว่า ด้านการสนับสนุนและส่งเสริม กิจกรรมที่สร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านการฝึกอบรมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้านการให้ความรู้ข้อที่มี ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความคาดหวังให้พระสงฆ์ให้ความรู้ในทางธรรม และด้านการฝึกอบรมข้อที่มีค่าเฉลี่ย สูงสุดคือพระสงฆ์มีส่วนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดฝึกอบรมเฉพาะด้านแก่เยาวชนในพื้นที่ ด้าน การส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมสร้างสรรค์ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือพระสงฆ์ให้การสนับสนุนพื้นที่ บริเวณวัด แก่เยาวชนเพื่อจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ข้อที่มี ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือพระสงฆ์ประสานงานด้านบุคลากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยเหลือเยาวชนใน พื้นที่ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **จักกรินทร์ เหลืองอ่อน**⁹⁹ เรื่อง “บทบาทพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียนกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียนในโรงเรียน : ศึกษาเฉพาะพระสอน ศีลธรรมในโรงเรียนพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียนในโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ส่วน ด้านการมีส่วนร่วมการตัดสินใจ อยู่ในระดับน้อย แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาสมศรี บุญทัน** (2554)¹⁰⁰ เรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการเป็นครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน นางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ต่อการเป็นครูสอน วิชาพระพุทธศาสนาตามความคิดเห็นของนักเรียนโรงเรียนนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อเรียงลำดับ จากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำจะได้ดังนี้ ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ด้านการจัดสื่อการเรียน

⁹⁹จักกรินทร์ เหลืองอ่อน, “บทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกับการมีส่วนร่วมในการ ส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียนในโรงเรียน : ศึกษาเฉพาะพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (นโยบายสาธารณะ)**, (บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร).

¹⁰⁰พระมหาสมศรี บุญทัน, “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการเป็นครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาใน โรงเรียนนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์), 2554.

การสอนวิชาพระพุทธศาสนา ด้านการจัดกระบวนการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา และด้านการวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามลำดับ

5.2.2 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยบทบาทด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์มีความสัมพันธ์กับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์มากที่สุด ($r=.896$) รองลงมาคือด้านการฝึกอบรม ($r=.893$) ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ($r=.886$) และน้อยที่สุดคือด้านการให้ความรู้ ($r=.830$) สรุปคือบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ข้อสรุปได้ว่าบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั้ง 4 ด้านนั้นมีความสัมพันธ์กับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่น เนื่องจากบทบาทเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของครูพระที่เข้าไปสอนศีลธรรมในโรงเรียนจะต้องปฏิบัติ เพื่อให้การสอนนั้นบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ และเป็นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่ดีแก่เด็กให้สามารถนำไปประพฤติปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน และสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีที่ถูกต้องและเหมาะสมได้ ดังนั้นบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั้งในด้านการให้ความรู้ การฝึกอบรม การสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ และการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นบทบาทสำคัญที่มีผลทำให้เด็กสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสมได้ หากครูพระศีลธรรมได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กอย่างจริงจัง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **จักนรินทร์ เหลืองอ่อน**¹⁰¹ เรื่อง “บทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียนในโรงเรียน : ศึกษาเฉพาะพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก” ผลการวิจัยพบว่าความสัมพันธ์คุณลักษณะบทบาทกับการมีส่วนร่วมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในการส่งเสริมแก่นักเรียนในโรงเรียน พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์เฉพาะด้านการศึกษาสามัญเท่านั้น สำหรับอายุ จำนวนพรรษา การศึกษาแผนกธรรม การศึกษาแผนกบาลี สถานภาพทางคณะสงฆ์ และจำนวนปีที่สอน มีความสัมพันธ์ในภาพรวม

5.2.3 การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ พบว่า บ้านวัดโรงเรียนควรร่วมมือกันในการให้ความรู้ การฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่วัยรุ่นอย่างต่อเนื่อง โดยพระเน้นด้านคุณธรรมจริยธรรม ส่วนบ้านและโรงเรียนเน้นด้านพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ และมีหลักสูตรการฝึกอบรมที่ชัดเจน เพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของสังคมให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และรัฐบาลควรให้การสนับสนุนงบประมาณในการทำกิจกรรมที่

¹⁰¹จักนรินทร์ เหลืองอ่อน, “บทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียนในโรงเรียน : ศึกษาเฉพาะพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (นโยบายสาธารณะ)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร).

สร้างสรรค์ของกลุ่มวัยรุ่นให้เพียงพอ โดยมีภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนกิจกรรม ตลอดจนมีหน่วยงานช่วยกำกับดูแลการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการพัฒนาปลูกฝังให้วัยรุ่นตระหนักในการทำความดีอย่างต่อเนื่อง และเป็นศูนย์กลางให้ความช่วยเหลือติดต่อประสานงานเพื่อการแก้ปัญหาของวัยรุ่น ทั้งนี้อธิบายได้ว่าการฝึกฝนอบรมคุณธรรม จริยธรรมแก่วัยรุ่น ถ้าจะให้ได้อย่างเต็มที่จะต้องมีการร่วมมือกันระหว่างพระสงฆ์เถรธรรมในโรงเรียนกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน คอยให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่องและดำเนินการอย่างจริงจัง แบ่งหน้าที่กันให้ชัดเจน เน้นการปฏิบัติในรูปแบบของกิจกรรมที่สร้างสรรค์ สามารถทำร่วมกันได้ทั้งครอบครัวและชุมชน จึงจะสามารถปลูกฝังค่านิยมอันดีงามและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในทางที่ดีแก่วัยรุ่นได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรม ดังที่ **ถวิล ธาราโกชน์ และศรัณย์ คำริสุข** กล่าวว่า พฤติกรรมที่มนุษย์แสดงออก ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมในทางบวกหรือในทางลบ จะขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ หลายประการ ดังนี้ (1) ปัจจัยทางด้านสรีรวิทยา เป็นปัจจัยพื้นฐานทางชีวภาพของมนุษย์ เป็นสิ่งเร้าที่สำคัญตัวหนึ่งที่ทำให้เกิดพฤติกรรม นับตั้งแต่พฤติกรรมอย่างง่าย เช่น เมื่อรู้สึกหิว เราก็จะไปหาอาหารรับประทาน เป็นต้น ตลอดจนพฤติกรรมที่ซับซ้อนในชีวิตประจำวัน ล้วนเกี่ยวข้องกับระบบทางสรีระของมนุษย์ทั้งสิ้น ฉะนั้นจึงทำให้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสดงออกต่าง ๆ (2) ปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อม ในชีวิตประจำวันมนุษย์จะต้องเรียนรู้และพบสภาพสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ตลอดเวลา สิ่งแวดล้อมใดที่ปรากฏเด่นชัดกับบุคคล สิ่งแวดล้อมนั้นก็จะทำหน้าที่เป็นสิ่งเร้ากระตุ้นให้บุคคลเกิดพฤติกรรม และพฤติกรรมก็จะต่างกันไป ตามสภาพของสิ่งแวดล้อม (3) ปัจจัยทางด้านสังคม เนื่องจากมนุษย์จะต้องมีการติดต่อเกี่ยวข้องกับผู้อื่นอยู่รวมกันเป็นสังคม และสร้างข้อกำหนดต่าง ๆ ขึ้นเพื่อให้สังคมสงบเรียบร้อย เรียกว่า โครงสร้างของสังคม เป็นเสมือนสิ่งบังคับพฤติกรรมของมนุษย์ให้ปฏิบัติตามความเหมาะสม ซึ่งข้อกำหนดที่เป็นหลักในโครงสร้างของสังคมคือ ปทัสถาน (Norms) สถานภาพ (Status) บทบาท (Role) และค่านิยม (Value) และ (4) ปัจจัยทางด้านทัศนคติ ทัศนคติเป็นเรื่องของความรู้สึกมีลักษณะเป็นนามธรรม และเป็นตัวการสำคัญอันหนึ่งที่กำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ ดังนั้นการที่บุคคลจะมีทัศนคติต่อสิ่งใด โดยเฉพาะกับบุคคล ควรจะมีทัศนคติในทางบวก จะได้มองสังคมในแง่ดี แล้วการกระทำต่าง ๆ ที่ตามมาก็จะดี เพราะทัศนคติจะเป็นตัวผลักดันให้เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ¹⁰² และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูปลัดกิจเมธี ดิกขวิโร (เพื่อนฝูง)** (2555)¹⁰³ เรื่อง “การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเยาวชนในเขตตำบลดอนมูล อำเภอสว่างเม่น จังหวัดแพร่” พบว่า พระสงฆ์ที่พึงปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนในเขตพื้นที่ คือ (1) การสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังปัญหา ระหว่างบ้าน โรงเรียน ชุมชน และกลุ่มเพื่อนวัยรุ่น ให้ผู้นำชุมชนได้มีบทบาทในการช่วยกันประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ อาสาสมัคร ตำรวจบ้าน ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ และประชาชนในชุมชน ช่วยกันเฝ้าระวังพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กวัยรุ่น ไม่ให้เกิดปัญหาภายใน

¹⁰² ถวิล ธาราโกชน์ และศรัณย์ คำริสุข, **พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน**, อ่างแล้ว, หน้า 6-10.

¹⁰³ พระครูปลัดกิจเมธี ดิกขวิโร (เพื่อนฝูง), “การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเยาวชนในเขตตำบลดอนมูล อำเภอสว่างเม่น จังหวัดแพร่”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), 2555.

ชุมชน (2) โรงเรียนควรให้การสนับสนุนพระสงฆ์ให้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอนจริยศึกษาในโรงเรียนอย่างจริงจัง และมีระบบระเบียบมากขึ้น ควรจะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ทางด้านจริยธรรมอย่างกว้างขวาง และ (3) ควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทางจริยธรรม

5.3 ข้อเสนอแนะ

ข้อค้นพบ (Fact Findings) จากการวิจัยและการอภิปรายผลดังกล่าวมาแล้ว สามารถสรุปผลเป็นข้อเสนอแนะ โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ อยู่ในระดับปานกลาง จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายคือรัฐบาลควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับกระบวนการจัดกิจกรรมฝึกอบรมและให้ความรู้แก่วัยรุ่น โดยการประสานงานร่วมมือกันระหว่างพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อการป้องกันและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงในกลุ่มวัยรุ่น

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ อยู่ในระดับปานกลาง จึงมีข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติคือ

1) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ควรปรับปรุงบทบาทในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เช่น ครอบครัว โรงเรียน สาธารณสุข หน่วยงานส่วนท้องถิ่น เป็นต้น ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการฝึกฝนอบรมพฤติกรรมของวัยรุ่นอย่างเต็มที่

2) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ควรให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ต่าง ๆ ที่จัดขึ้นแก่วัยรุ่นอย่างเต็มที่ เพื่อเป็นการกระตุ้นการเรียนรู้และการปรับพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้นของวัยรุ่น

3) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ควรให้ความรู้และจัดการฝึกอบรมแก่วัยรุ่นเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

5.3.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1) ควรวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่กลุ่มวัยรุ่น

2) ควรวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการสนับสนุนส่งเสริมการฝึกอบรมกลุ่มวัยรุ่นโดยความร่วมมือกันของภาคประชาสังคม เพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

3) ควรวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการฝึกอบรมกลุ่มวัยรุ่นตามวิถีพุทธ

บรรณานุกรม

ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.
มหามกุฏราชวิทยาลัย, มูลนิธิ. พระไตรปิฎกและอรรถกถาภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2535.

ข้อมูลทุติยภูมิ

1) หนังสือทั่วไป

กัลยา วานิชย์บัญชา. สถิติสำหรับงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
การศาสนา, กรม. คู่มือการดำเนินงานตามโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2548.
งามพิศ สัตย์สงวน. “การจัดระเบียบสังคม” ในสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
จำนง อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ. สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
_____. สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2543.
ชัยพร วิชาวุธ. มุสสารจิตวิทยา. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.
ชูศรี วงศ์รัตน์. เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : เทพเนรมิต, 2541.
ณรงค์ เส็งประชา. มนุษย์กับสังคม. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2530.
ถวิล ธาราโกชน และศรัณย์ ดำริสุข. พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน. กรุงเทพมหานคร : ทิพย์วิสุทธิ์, 2543.
ทัศนีย์ ทองสว่าง, รศ. สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2549.
ทัศนีย์ ศุภเมธี. หลักสูตรและแบบเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาหลักสูตรและการสอนวิทยาลัยครูธนบุรี, 2531.
ทิตยา สุวรรณชนก. สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2547.
ธานินทร์ ศิลป์จารุ, รองศาสตราจารย์. การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี, 2551.
ธีระศักดิ์ อุ่นอารมณ์เลิศ. เครื่องมือวิจัยทางการศึกษา : การสร้างและการพัฒนา. นครปฐม : ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2549.
นิพนธ์ แจ้งเอี่ยม. จิตวิทยาสังคม. ภูเก็ต : ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์, 2524.
ประภาส ศิลปรัศมี. บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของคณะทำงานสนับสนุนการปฏิบัติการพัฒนาชนบทระดับตำบล. กรุงเทพมหานคร : กรมการพัฒนาชุมชน, 2529.

ประสานงานโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, สำนักงาน. **คู่มือฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนแบบหน่วยบูรณาการวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์.**

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม.** พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2535.

มหามกุฏราชวิทยาลัย, มหาวิทยาลัย. **งานปฐมนิเทศพระธรรมวิทยากร.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สุรวัฒน์, 2542.

เมธาวิ อุดมธรรมานภาพ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. และคณะ. **พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน.** กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, 2544.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542.** กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, 2546.

รุ่งทิวา จักรกร. **การเรียนมัธยมศึกษา.** กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2526.

วันดดา ปิยะศิลป์. **ครอบครัวกับวัยรุ่น การพัฒนาครอบครัว.** กรุงเทพมหานคร : บริษัท อัมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ซูบลิสซิ่ง จำกัด (มหาชน), 2539.

วิชาการ, กรม กระทรวงศึกษาธิการ. **แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้อตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2540.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. **โครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในพื้นที่เขตตรวจราชการที่ 6 และ 7 ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2549.

สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม. **จิตวิทยาสังคม.** กรุงเทพมหานคร : แพร์พิทยา, 2520.

_____. **จิตวิทยาเกร (Psychology of Juvenile Delinquency).** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิชย์ จำกัด, 2541.

สุพัตรา สุภาพ. **สังคมวิทยา.** พิมพ์ครั้งที่ 22. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2545.

แสง จันทรงาม. **วิธีสอนของพระพุทธเจ้า.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กมลการพิมพ์, 2526.

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร. **โครงการอบรมครูพระช่วยสอนวิชาจริยศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร.** กรุงเทพมหานคร : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2533.

อรุณ รักธรรม. **พฤติกรรมองค์การ.** กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2546.

อุทัย หิรัญโต. **สังคมวิทยาประยุกต์.** กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2530.

2) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย

กิงดาว มะโนวรรณ. “แนวทางการแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ : กรณีศึกษาโครงการคุณแม่วัยใสห่วงใยอนาคต ศูนย์ฝึกอาชีพสตรีจังหวัดเชียงราย อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย”. **รายงานการวิจัย.** คณะสังคมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

กิจเมธี ติกขวิโร, พระครูปลัด (เพื่อนฝูง). “การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเยาวชนในเขตตำบลดอนมูล อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา).** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2555.

จกนรินทร์ เหลืองอ่อน. “บทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียนในโรงเรียน : ศึกษาเฉพาะพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดพิษณุโลก”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (นโยบายสาธารณะ)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ชุติมา คูหาทอง. “การรับรู้และการปฏิบัติตามบทบาทงานอนามัยแม่และเด็กและงานวางแผนครอบครัวแม่ตัวอย่างที่อบรมแล้วในจังหวัดขอนแก่น”. **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, 2543.

ประสิทธิ์วีรการ, พระครู (ณรงค์ ธรรมสุนทรโร). “การศึกษาความคาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนกรณีศึกษา อำเภอคลองจังหวัดแพร่”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2555.

ปราณี หมอนทอง. “ทิศทางการพึ่งตนเองในสังคมที่กำลังเปลี่ยนไป”. **วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.

ลัดดา สายพานิชย์. “รูปแบบการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษาในเขตภาคตะวันออก”. **รายงานการวิจัย**. ชลบุรี : วิทยาลัยเทคโนโลยีศรีราชา จังหวัดชลบุรี, 2553.

ศักดิ์ชัย คำชู. “การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์กร : ศึกษากรณีศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านบึง”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2550.

สมศรี บุญทัน, พระมหา. “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการเป็นครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 2554.

สิริภา บุญกาญจน์วนิษา. “การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ 4 ส ในสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2548.

สุนทร ทองคง. “ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2544.

สุวิดา ศรีแสงฉาย. “เหตุและปัจจัยการตั้งครุภัณฑ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่น กรณีศึกษา : บ้านพักฉุกเฉินและคลินิกวัยรุ่น โรงพยาบาลรามาราชบิต”. **รายงานการวิจัย**. วิทยาลัยศาสนศึกษา : มหาวิทยาลัยมหิดล. <<http://www.li.mahidol.ac.th/>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2557)

3) บทความจากวารสาร

สายฝน เอกวางกูร. “พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของเยาวชน”. **วารสารเกื้อการุณย์**. ปีที่ 20 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2556) : 16.

โสภา สปิธมันท์. “รูปแบบครอบครัวไทยที่พึงปรารถนาในสังคมเมืองในประเทศไทย”. วารสาร
ต่อต้านยาเสพติด. ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (2536) : 19.

4) บทความจากเว็บไซต์

- “โจ้ไทยเสียตัวสูง ขึ้นแท่นมี “คุณแม่วัยใส” มากสุดอันดับ 2 ในอาเซียน รองจากลาว”,
<<http://www.manager.co.th/qol/viewnews.aspx?NewsID=9570000001205>>
(สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2557)
- “บรรยายสรุปจังหวัดนครปฐม ปี 2555”,
<<http://123.242.156.6/Nakhonpathom/file/Recapitulate2555.pdf>> (สืบค้นข้อมูล
เมื่อวันที่ 9 กันยายน 2557)
- บุษบาณ์ ญาณสมเด็จ, “พฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น”,
<<http://www.sahavicha.com/?name=knowledge&file=readknowledge&id=388>>
(สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2557)
- “สถิติการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร”, 12 กุมภาพันธ์ 2557,
<<http://www.naewna.com/local/90108>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2557)
<<http://123.242.157.9/hdetail.php?QNo=1&QSt=A&QGroup=0>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 5
มิถุนายน 2557)
- <<https://www.facebook.com/media/set/?set=a.602058086495484.1073741944.280444125323550&type=1>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2557)
- <<http://www.formumandme.com/teen/t10.html>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2557)
- <<http://www.chonburi.go.th/tabid/60/language/en-US/Default.aspx?PageContentID=5>>
(สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2557)
- <<http://www.coc.nida.ac.th/node.8522>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2557)
- <http://www.phetchaburi.go.th/data/dataphet_55.pdf> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน
2557)
- <http://www.rayong.go.th/v2/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=62&Itemid=135> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2557)
- <<http://www.samutsakhon.go.th/index.php/2014-01-04-19-08-26/2014-01-04-19-32-59>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2557)
- <<http://www.samutsongkhram.go.th/V2013/index.php/11-about/4-2013-09-06-07-30-17>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2557)
- <http://www.trat.go.th/data_gen/history.html> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2557)
- <<http://hilight.kapook.com/view/90678>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2557)
- <<http://isranews.org/thaireform-other-news/item/28336-stop-crisis-center.html>>
(สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2557)

- <<http://olympic.vcharkarn.com/vservice/showkratoo.php?Pid=78974>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2557)
- <<http://putruksa.blogspot.com/2013/08/blog-post.html>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2557)
- <<http://putruksa.blogspot.com/2013/08/blog-post.html>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2557)
- <<https://sites.google.com/site/healtheducation51/bth-thi-2/2-1-paccay-thi-mi-phl-tx-phvtikrrm-thang-phes>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2557)
- <<https://sites.google.com/site/noon1945/ngan>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2557)
- <<http://th.wikipedia.org/wiki/กาญจนบุรี>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2557)
- <<http://th.wikipedia.org/wiki/จังหวัดจันทบุรี>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2557)
- <<http://th.wikipedia.org/wiki/ประจวบคีรีขันธ์>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2557)
- <<http://thailivingwill.in.th/?q=taxonomy/term/158>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2557)
- <<http://thaipublica.org/2014/03/motherhood-in-childhood/>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2557)
- <http://mbukruphra.com/plugin.php?id=aiview_dzx:pages&do=contact> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2558)
- <<https://sites.google.com/site/healtheducation51/bth-thi-2/2-1-paccay-thi-mi-phl-tx-phvtikrrm-thang-phes>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2557)

5 เอกสารอื่น ๆ

สภาอาจารย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, “พระราชดำรัสในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม ระหว่างปี พ.ศ. 2531-2542 การวิเคราะห์คุณธรรม 4 ประการ”, พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2543, (อัดสำเนา).

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

1. พระครูศรีปริยัติคุณาภรณ์, ดร.

วุฒิการศึกษา Ph.D. (Buddhist Studies) มหาวิทยาลัยเดลี ประเทศอินเดีย
ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสนศึกษา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย
จังหวัดนครปฐม

2. พระสมชาย กิตติญาโณ, ดร.

วุฒิการศึกษา Ph.D. (Buddhist Studies) มหาวิทยาลัยมคร ประเทศอินเดีย
ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย
จังหวัดนครปฐม

2. พระพงษ์ศิริ สิริสมปโน

วุฒิการศึกษา ศน.ม. (รัฐศาสตร์การปกครอง) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ตำแหน่งปัจจุบัน เจ้าหน้าที่โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย
จังหวัดนครปฐม

4. นางสาวปรานี อังติลานนท์

วุฒิการศึกษา ศน.ม. (พุทธศาสนศึกษา) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ตำแหน่งปัจจุบัน ครู คศ.3 (วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ)
โรงเรียนอ้อมน้อยโสภณชนูปถัมภ์
ตำบลอ้อมน้อย อำเภอกะทู้มแบน จังหวัดสมุทรสาคร

5. นางสุดารัตน์ เกิดบัวเพชร

วุฒิการศึกษา ศน.ม. (พุทธศาสนศึกษา) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ตำแหน่งปัจจุบัน ครูชำนาญการ 1 โรงเรียนยอแซฟอุปถัมภ์
ตำบลท่าข้าม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

ภาคผนวก ข
เครื่องมือวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ
ในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์

คำชี้แจง

ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามนี้ตามความเป็นจริง โดยใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) หรือ
เติมข้อความลงในช่องว่าง ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดจะปกปิดเป็นความลับ แต่จะนำไปวิเคราะห์ เพื่อนำ
ผลการวิจัยไปแก้ไขปรับปรุงเกี่ยวกับบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการ
ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ ให้ดียิ่งขึ้น
ต่อไป

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อ
การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์

ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความร่วมมือ

ดร.วิญญู กิณะเสน

หัวหน้าโครงการวิจัย

สถาบันวิจัยญาณสังวร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

สำหรับผู้วิจัย

เลขที่แบบสอบถาม.....

1	2	3
☐	☐	☐
4		
☐		

1. อายุพรรษา.....พรรษา

2. ระดับการศึกษาทางโลก

1 ( ) ต่ำกว่าปริญญาตรี

2 ( ) ปริญญาตรี

5

3 ( ) สูงกว่าปริญญาตรี

3. ระดับการศึกษาทางธรรม

1 ( ) นักธรรมชั้นตรี

2 ( ) นักธรรมชั้นโท

6

3 ( ) นักธรรมชั้นเอก

ตอนที่ 2 บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ท่านคิดว่าครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีบทบาทต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ ตามข้อความต่อไปนี้ ในระดับมากน้อยเพียงใด

ข้อที่	ข้อความ	ระดับบทบาท					สำหรับผู้วิจัย
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1. ด้านการให้ความรู้							
1)	ให้ความรู้ทางธรรม เช่น เรื่องศีล 5 ความกตัญญูกตเวที ความละเอียดรอบาป สติและการระลึกได้ เป็นต้น แก่กลุ่มวัยรุ่นได้อย่างชัดเจน						7 ☐
2)	ให้คำแนะนำหรือจัดหาความรู้เกี่ยวกับทางโลกในเรื่องที่กลุ่มวัยรุ่นข้องใจสงสัยหรือต้องการได้ เช่น การปฏิบัติตนให้ปลอดภัยจากการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ เป็นต้น						8 ☐
3)	รับฟังปัญหา และสามารถแนะนำสั่งสอนให้คำอธิบายตามหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มวัยรุ่นได้						9 ☐
4)	ตอบคำถามและอธิบายในสิ่งต่าง ๆ เกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาให้กลุ่มวัยรุ่นรับรู้และเข้าใจอย่างถ่องแท้ได้						10 ☐
5)	ความรู้ในเรื่องเพศศึกษาที่กลุ่มวัยรุ่นได้รับจากครูพระสอนศีลธรรมสามารถเป็นข้อมูลในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ได้						11 ☐

ข้อที่	ข้อความ	ระดับบทบาท					สำหรับ ผู้วิจัย
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
2. ด้านการฝึกอบรม							
1)	จัดการฝึกอบรมให้แก่กลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่อย่างทั่วถึง						12 ☐
2)	มีส่วนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดฝึกอบรมกลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่เกี่ยวกับเพศศึกษาเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์						13 ☐
3)	จัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่เน้นให้กลุ่มวัยรุ่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ						14 ☐
4)	จัดกิจกรรมการปฏิบัติธรรมให้แก่กลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ						15 ☐
5)	จัดการบวชชีพรหมณ์หรือการบรรพชาอุปสมบทให้แก่กลุ่มวัยรุ่นเพื่อให้ได้เข้ารับการศึกษและได้รับการฝึกอบรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา						16 ☐
3. ด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์							
1)	ให้การสนับสนุนพื้นที่บริเวณวัดแก่กลุ่มวัยรุ่นในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่สร้างสรรค์ เช่น การแสดงดนตรี การแสดงความสามารถพิเศษ การร้องเพลง การแสดงงานฝีมือ เป็นต้น						17 ☐
2)	ส่งเสริมให้กลุ่มวัยรุ่นใช้พื้นที่วัดเพื่อการกีฬาและการนันทนาการ เพื่อการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์						18 ☐
3)	สนับสนุนงบประมาณบางส่วนเพื่อการจัดกิจกรรมของกลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่						19 ☐
4)	ให้ความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ในงานกิจการที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มวัยรุ่น เช่น อุปกรณ์ สถานที่ บุคลากร เป็นต้น						20 ☐
5)	เป็นแกนหลักในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เน้นการเข้ามามีส่วนร่วมของกลุ่มวัยรุ่นในทุกกิจกรรมของชุมชน						21 ☐
4. ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง							
1)	เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น โรงเรียน องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลตำบล เป็นต้น ในการให้ความรู้เกี่ยวกับเพศศึกษาแก่กลุ่มวัยรุ่น						22 ☐
2)	เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลตำบล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านงบประมาณในการจัดกิจกรรมหรือการฝึกอบรมกลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่						23 ☐

ข้อที่	ข้อความ	ระดับบทบาท					สำหรับ ผู้วิจัย
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
3)	เป็นผู้ประสานงานด้านบุคลากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้าให้การดูแลช่วยเหลือกลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่จากปัญหาที่ เกิดขึ้น						24 ☐
4)	เป็นผู้ประสานงานด้านสถานที่ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้แก่เยาวชนในพื้นที่เพื่อเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหา การตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น						25 ☐
5)	เมื่อกลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่เกิดปัญหาสามารถขอความช่วยเหลือ จากครูพระสอนศีลธรรมเพื่อให้เป็นผู้ประสานงานกับ หน่วยงานหรือผู้เกี่ยวข้องเข้ามาแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นแก่กลุ่ม วัยรุ่นในชุมชนได้						26 ☐

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการ
ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์

1) ด้านการให้ความรู้.....

.....

2) ด้านการฝึกอบรม.....

.....

3) ด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์.....

.....

4) ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง.....

.....

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

เรื่อง บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ
ในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์

ชื่อผู้สัมภาษณ์.....

วัน/เดือน/ปีที่สัมภาษณ์.....

สถานที่สัมภาษณ์.....

ผู้ให้สัมภาษณ์.....

คำชี้แจง : ให้ท่านแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อ
การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึง
ประสงค์

1) ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศและการตั้งครรภ์ที่ไม่พึง
ประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2) ท่านคิดว่าครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีบทบาทในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทาง
เพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์อย่างไรบ้าง ในประเด็นดังต่อไปนี้

2.1) การให้ความรู้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.2) การฝึกอบรม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.3) การสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์

.....

ภาคผนวก ค
แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม

แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม

เรื่อง บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ
ในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์

ตอนที่ 2 บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ข้อ	ผู้เชี่ยวชาญ					ผลรวมของคะแนน ($\sum R$)	$IOC = \frac{\sum R}{N}$	หมายเหตุ
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
1. ด้านการให้ความรู้								
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
5	0	+1	+1	+1	+1	4	.80	ใช้ได้
2. ด้านการฝึกอบรม								
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	0	+1	4	.80	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
3. ด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์								
1	+1	0	+1	+1	+1	4	.80	ใช้ได้
2	+1	0	+1	+1	+1	4	.80	ใช้ได้
3	+1	0	+1	+1	+1	4	.80	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
4. ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง								
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

ภาคผนวก ง

ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach)

ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach)

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.949	20

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
a1	63.97	198.102	.652	.947
a2	64.50	194.397	.755	.946
a3	64.27	191.720	.711	.946
a4	64.23	201.978	.461	.949
a5	64.77	195.771	.657	.947
b1	64.53	198.120	.567	.948
b2	64.50	192.121	.719	.946
b3	64.40	193.214	.730	.946
b4	64.73	193.857	.619	.947
b5	64.23	197.909	.554	.948
c1	64.63	195.895	.531	.949
c2	64.53	188.740	.768	.945
c3	64.77	189.220	.665	.947
c4	64.47	186.189	.762	.945
c5	64.57	187.564	.814	.944
d1	64.47	189.775	.777	.945
d2	64.63	186.171	.800	.945
d3	64.60	192.110	.705	.946
d4	64.83	190.833	.665	.947
d5	64.47	193.568	.639	.947